

Park Rusthoff, Sassenheim

een rijke cultuurhistorie

Albers Adviezen Historische Parken

Michel Vedder Tuin en Landschap

Park Rusthoff, Sassenheim

een rijke cultuurhistorie

opdrachtgever: Stichting Beheer Park Rusthoff

November 2024

Albers Adviezen historische parken
Hietveldweg 25
7361 AB Beekbergen
055-5061395 / 06-51003231
www.historischeparken.nl

Michel Vedder Tuin en Landschap
Alkmaarsingel 172
6843WN Arnhem
06-18691087
info@michelvedder.nl

Inhoud

Inleiding	7
1 Landschap	9
Bewonings- en ontginningsgeschiedenis.....	9
Reeks van landgoederen en buitenplaatsen.....	11
2 Historie Rusthoff in fases van aanleg en verandering	14
Fase 1 Geschiedenis tot 1790	14
Fase 2 Aankoop percelen 1790-1804, J.A. Charbon I en J.M. Luzac	16
Fase 3 1804-1834 Vroege landschapselementen, P.E. Charbon II en M.G. Carbrijn.....	20
Fase 4 1835-1860 Volle landschapstijl met overplaats, J.A. sr. Charbon III en M. Willet.....	22
Landgoed	22
Park.....	23
Overplaats.....	27
Fase 5 1860 -1916 een productief landgoed J.A. jr. Charbon IV en M.A. van der Vlies.....	28
Overplaats.....	30
Tuin en park achter het huis Rusthoff	33
Fase 6 1917-1998 Gemeentepark.....	36
Overplaats.....	43
Beheer van het park 1917-1945	44
Plannen 1946 - 2001.....	52
Fase 7 1998-2004 Revitalisatie, van masterplan tot uitvoering	67
Samenvatting van de historische aanleg	72
3 Huidige situatie	76
Toegangen en paden.....	77
Zichtassen	79
Water	80
Beplanting.....	82
4 Conclusies	87
4.1 Conclusies historie	87
4.2 Vergelijking historische park en renovatie.....	90
Beplanting.....	94
Oriëntatie.....	96
4.3 Kaarten en regelgeving	98
5 Cultuurhistorische waardenstelling met kaart.....	99
6 Aanbevelingen	102
7 Bronnen	111
Bijlage: Chronologie Park Rusthoff	114

Inleiding

Aan de Hoofdstraat in het centrum van Sassenheim ligt Park Rusthoff waar veel mensen dagelijks komen genieten van elkaar, van ruime uitzichten over het grasveld, spiegelend water omsloten door een groene rand, zittend op een bankje of in de schaduw van het paviljoen. Hoe langer je naar de bomen kijkt en over het park nadenkt, des te intrigerender wordt het om hun leeftijd te schatten. Er zitten zoveel tijdslagen in dit park.

Park Rusthoff is gekocht in 1917 door de Gemeente Sassenheim die op 1 januari 2006 is gefuseerd tot de gemeente Teylingen. Het park is gemeentelijke monument sinds het raadsbesluit daartoe van 12-3-1996.

Het onderhoud en het beheer wordt gevoerd door de Stichting Beheer Park Rusthoff, een organisatie van vrijwilligers. Dit rapport is gemaakt in opdracht van deze stichting. Erik van 't Hof en Hennes Claassen zijn de initiatiefnemers en inspirators van dit onderzoek.

De vraagstelling was een integraal rapport over de geschiedenis en het beheer van Park Rusthoff. Tot dusver zijn veel artikelen en vooral plannen verschenen, maar er is weinig inzicht gegeven in de verschillende fases van aanleg van het park en de veranderingen die daarmee gepaard gingen.

Veel waardering hebben wij voor het overleg met de Stichting Oud Sassenheim, waarvan de vertegenwoordigers ons rijkelijk van kennis hebben voorzien uit archieven, historische foto's en oude beheerplannen, Alfred Pop, Bep Hoegee, Piet Langeveld, Frank van Nobelen en Gijs Overvliet. Bovendien hebben zij het rapport van nuttige opmerkingen voorzien. Dank ook aan Dorine Suurd die als landschapsarchitect weer andersoortige opmerkingen had.

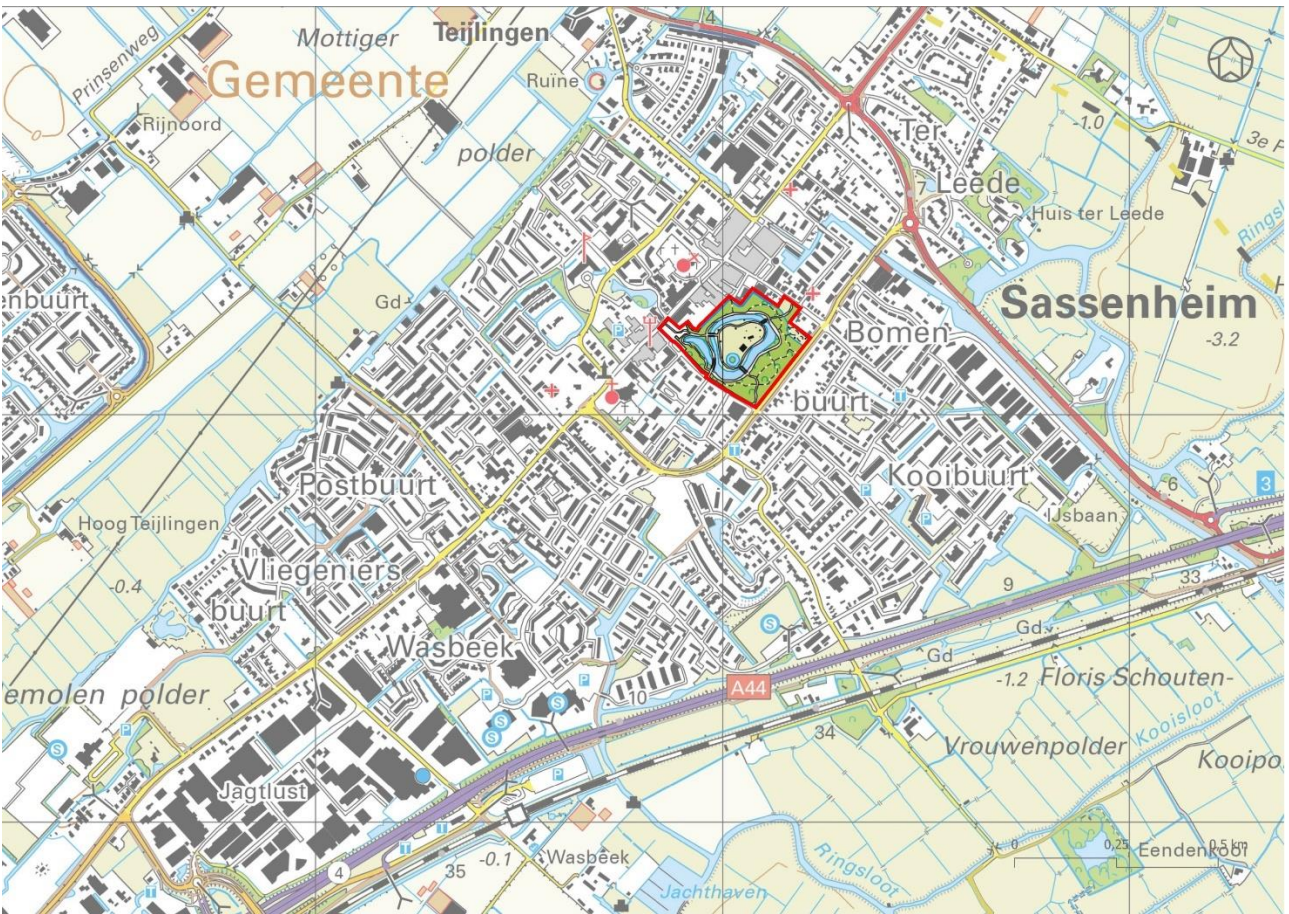
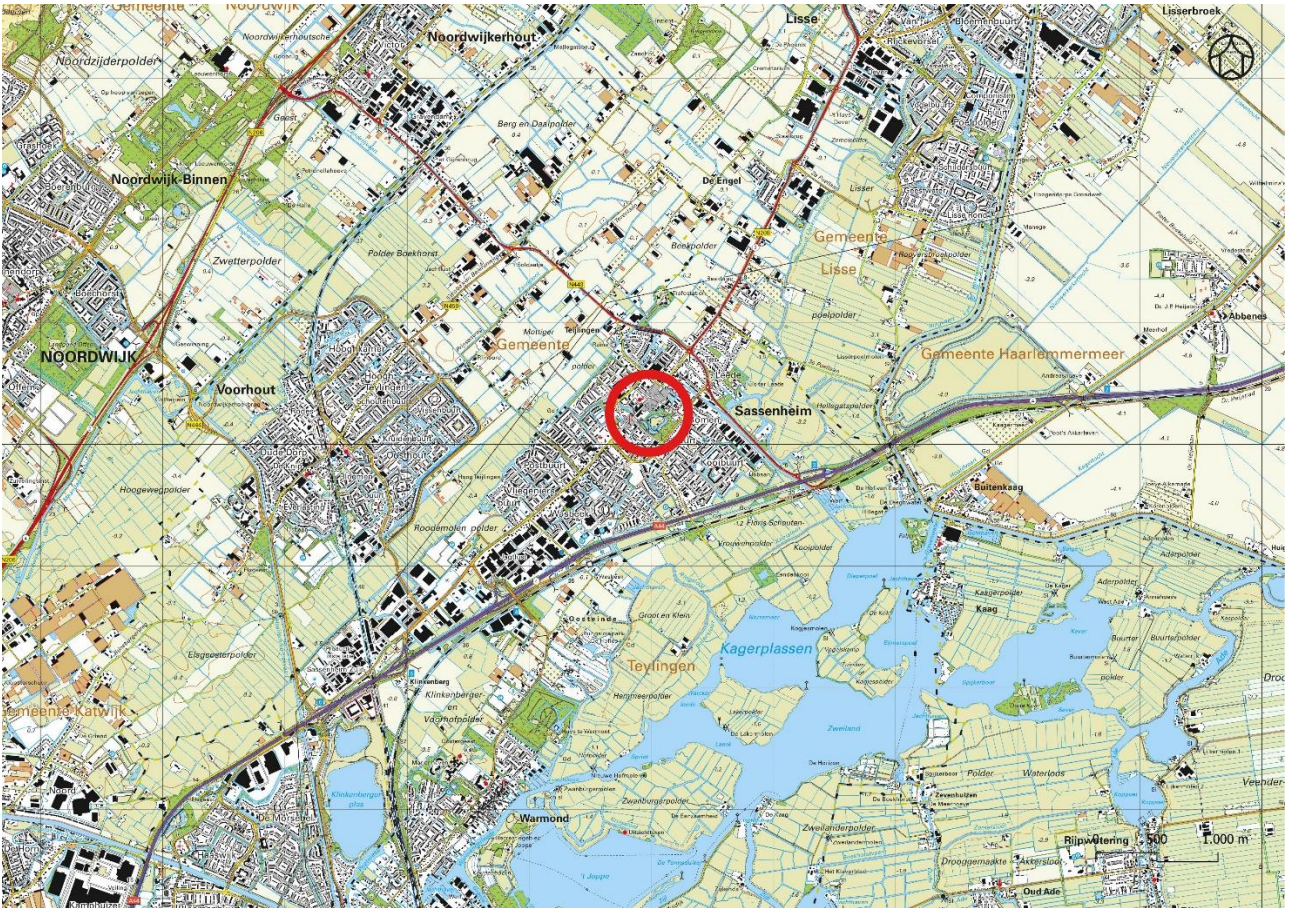
Bosch & Slabbers Landschapsarchitecten zorgden voor de vernieuwing van het park vanaf 2001. Zij waren zo vriendelijk ons hun rapporten en ontwerptekeningen toe te sturen.

Gerard Rutgrink onderhoudt het park samen met een groep vrijwilligers. Hij vertelde van de ontwikkelingen en werkzaamheden in het park tijdens een wandeling.

Wij hebben groot ontzag voor de inspanningen en het mooie resultaat dat door al die vrijwilligers is bereikt. Het effect van het regelmatige onderhoud is zichtbaar en voelbaar in de sfeer van het park.

Lucia Albers, Michel Vedder

November 2024

Topografische kaarten kadaster 2023 met de grenzen van het huidige park Rusthoff

1 Landschap

Bewonings- en ontginningsgeschiedenis

Middeleeuwen en Nieuwe tijd

In de Vroege Middeleeuwen was er bewoning in de kuststreek op de oude strandwallen, ofwel de oude duinen. Pas omstreeks 1100 werden de jonge duinen opgestoven. In de vroege middeleeuwen werden al ontginningen uitgevoerd. Later groeiden uit de nederzettingen de steden Den Haag, Leiden, Haarlem, met de dorpen ertussen.¹

De hoger gelegen zandruggen van de strandwallen werden ontbost en als bouwland gebruikt. De vlaktes tussen de strandwallen werden gebruikt als grasland voor de veeteelt.

Park Rusthoff ligt op kalkhoudende enkeerdgrond, die is ontstaan doordat mest en stro uit de potstal op het land werd gebracht, wat duidt op oude bouwlanden.

De oudste delen van de kerk van Sassenheim dateren uit de 12de eeuw, het dorp zelf wordt al in de 9de eeuw genoemd als een bezitting van de proosdij/kapittel van St. Maarten te Utrecht.

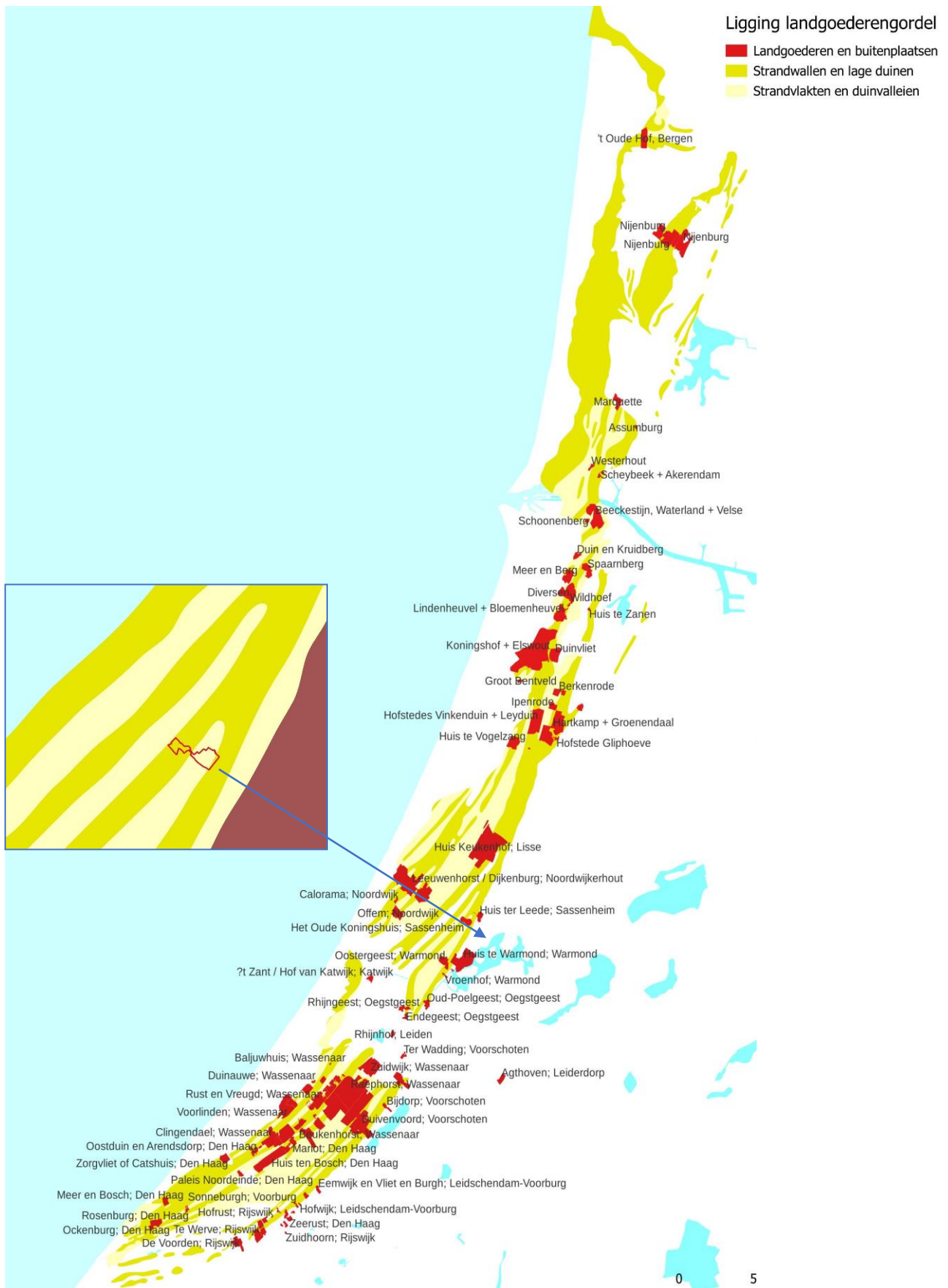
Het gebied werd ontwaterd door sloten. Wegen werden aangelegd op de rand van de droge strandwal langs de natte strandvlakte. Op zandkoppen in het natte landschap, werden kastelen gebouwd, die daar verdeigbaar waren. Later werden hofsteden langs de hoofdroutes aangelegd, waarvan er vele uitgroeiden tot buitenplaatsen en landgoederen.

Archeologie

Het archeologisch rapport van 2020² geeft een hoge verwachtingswaarde aan voor het park vanaf ca. 0,85 – 1,1 m beneden maaiveld (IJzertijd – Middeleeuwen) en het tweede niveau in de top van de onderliggende strandwal op ca. 1,1 – 1,5 m beneden maaiveld, eventueel afgedekt met een dunne veenlaag (Neolithicum – Bronstijd).

¹ A. Haartsen, *Ontgonnen verleden. Regiobeschrijving provincie Zuid-Holland*, 2009. Zie bronnen.

² Archeologisch bureauonderzoek Park Rusthoff te Sassenheim Gemeente Teylingen KSP Archeologie, 2020

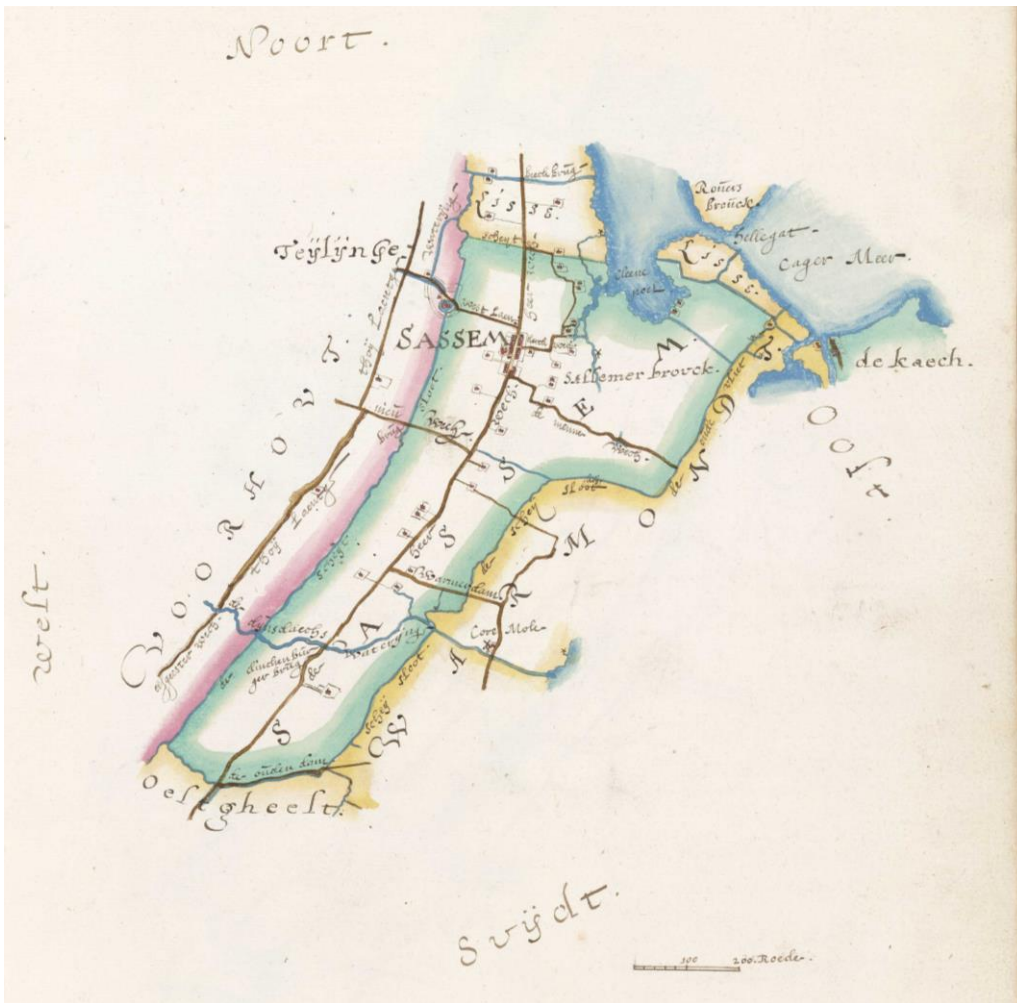
2024 kaart Landgoederengordel samengesteld door Michel Vedder (3 bronnen: paleogeografische kaart 1500, Provincie Zuid-Holland en RCE)

Reeks van landgoederen en buitenplaatsen

Park Rusthoff valt binnen de reeks van landgoederen en buitenplaatsen op de strandwallen. Het park ligt aan de oostkant van de landgoederengordel, bijna tegen de lager gelegen natte veengebieden aan.

1615 deel van de kaart in het *Caertboek van Rynland* door Floris Balthasar. Reeksen van buitenplaatsen en lintdorpen zijn zichtbaar. (archief Hoogheemraadschap Rijnland)

Detail Sassenheim in 1615, Caertboek van Rynland door Floris Balthasar. Het lineaire karakter van het dorp aan de Heerweg is goed zichtbaar, de *menne wech* aan de zuidkant en de *kerckwegh* nog bijna onbebouwd. (archief Hoogheemraadschap van Rijnland, A-4177)

1625 Jan Pietersz Dou, detail van kaart van Sassenhem en de abdij van Leeuwenhorst (niet zichtbaar). (Nationaal Archief Hingman VTH) Ten zuiden van het dorp gaat de Broeckweg, in 1615 al Menneweg geheten.

1746 detail uit de kaart van het Hoogheemraadschap

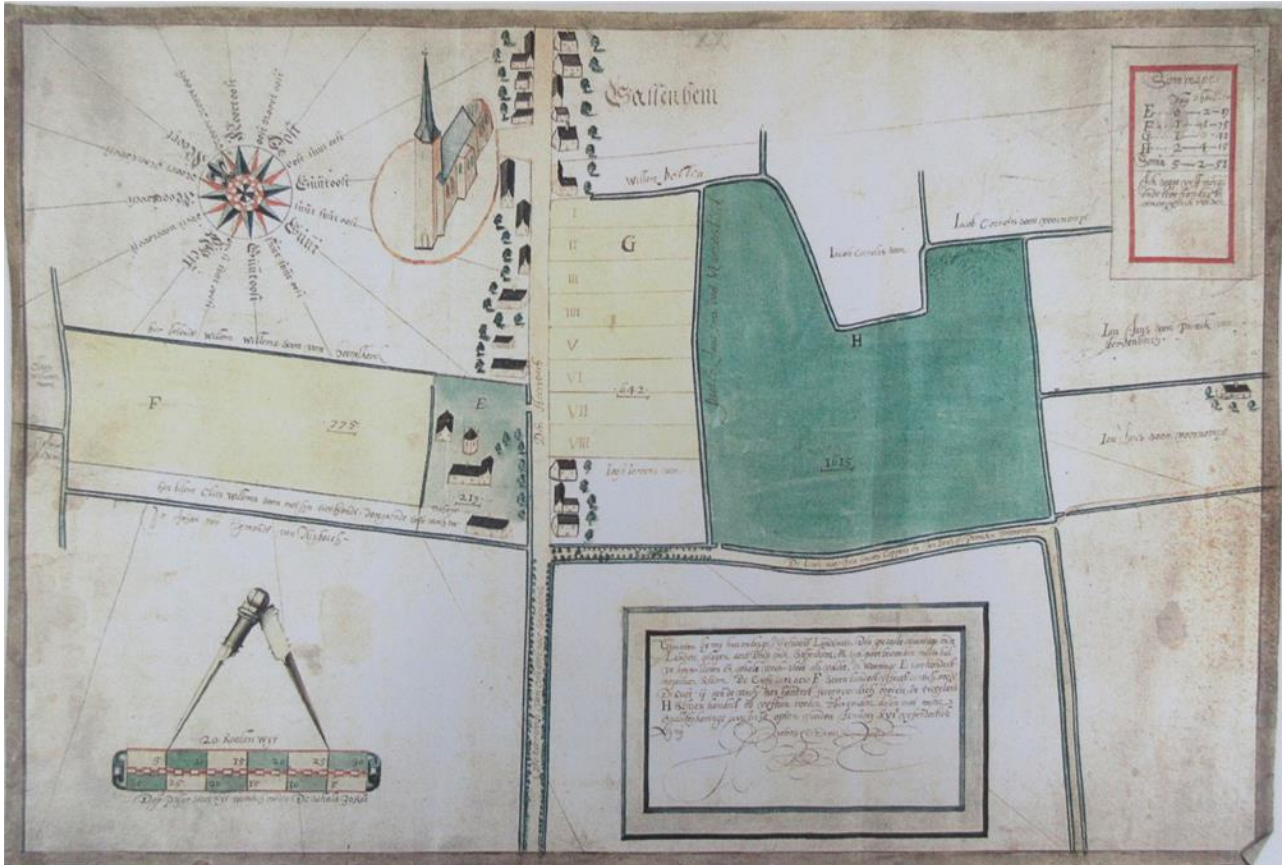
1746 detail uit bovenstaande kaart met Sassenhem als lintdorp met ook huizen langs de Kercklaan, vergelijk 1615

Het dorp Sassenhem bestond uit een rijtje huizen aan weerszijden van de Heereweg tussen Leiden en Haarlem. Ten westen van deze weg liggen 't Huys Teylingen met zijn laan en 't 13de eeuwse huis, later het Oude Koningshuys genoemd. 't Huys te Lede, ook middeleeuws, ligt ten oosten van de Heereweg. In 1746 is Inmiddels ook de Kercklaan bebouwd. Een voetpad ligt parallel aan de Heereweg met enkele huizen of boerderijen daaraan die in 1615 al op kaart staan.

2 Historie Rusthoff in fases van aanleg en verandering

Fase 1 Geschiedenis tot 1790

In 1635 heeft J.P. Dou een kaart getekend waarop de huizen van het latere Rusthoff zijn weergegeven. Sassenheim was leenland van de Grafelijkheid van Holland geworden en over ieder stuk grond en huis moest leen worden betaald. Pas in 1740 werd het een vrij goed.

1635 Kaart van enkele percelen land, met een totale oppervlakte van vijf morgen 251 roeden gelegen aan de “Heerweg”, nu Hoofdstraat geheten, bij de kerk te Sassenheim. Gemeten door Jan Pieterse Dou. Het groene perceel heeft Pieter Janssoon van Vlaerdenbroeck in eigendom. Het is 1615 Roeden groot, ongeveer 2,3 ha. Dit wordt deel van het park Rusthoff (zie p.86) (Nationaal Archief 4.HZF. inv.nr. 15)

1635 Detail Huizen en percelen langs de Hoofdstraat – hoek Menneweg.

17de eeuw

Tussen 1609 en 1613 zijn de drie huizen gebouwd, zichtbaar op de kaart van 1635 ten noorden van de Menneweg. De complexe bewonersgeschiedenis is door Frank van Nobelen nagegaan van ca. 1600-1790.³ De huizen werden bewoond door ambachtslieden.

Het bovenste van de drie huizen is gebouwd door een rietdekker, waarschijnlijk kort na aankoop van de grond in 1609.

Op het terrein van het middelste huis stond eerst alleen een “barghuis” ofwel een schuur. In 1634 werd het gekocht door een linnenwever. Er kwam een vlasoven op het erf, wat blijkt uit de verkoop van 1668. Het onderste huis in de hoek van de Menneweg werd gebouwd door een schoenmaker na aankoop van het erf in 1613. Bij verkoop in 1619 aan weer een schoenmaker stonden er looikuipen op het erf. In 1658 werd het huis verkocht met boomgaard, looiwerf en een vlasoven. Vóór 1703 was dit huis op de hoek Hoofdstraat- Menneweg een boerderij geworden.

In Sassenheim werd veel ruw vlas bewerkt dat in de Wieringerwaard of Zeeland was gekocht.⁴ In de sloot achter de huizen werd het vlas gewaterd. Tevens was de sloot belangrijk als brandsloot.

Geleidelijk wordt de Heereweg volgebouwd. Er komen tuinen en boomgaarden achter de huizen tot aan de brandsloot. Daarachter liggen de bouwlanden en weilanden die deel van het park Rusthoff werden.

18de eeuw

Het latere Rusthoff ontstond uit een samenstel van huizen en erven, in eigendom van een reeks van eigenaren. Een 18de eeuwse eigenaar is Cornelis Gerritszoon Ruysch, die in 1703 de boerderij op de hoek van de Menneweg en de Hoofdstraat kocht en vervolgens het huis ten noorden ervan, het latere Rusthoff. Hij trouwde 1712 met Maria Spaacsdochter-Coopart⁵. In 1713 laat het echtpaar hun wederzijds testament maken. Ze zijn elkaars enige erfgenaam van “goederen, actien en crediten, tegenwoordige en toekomstige.” Helaas zijn de goederen niet gespecificeerd, behalve “de zilveren beugeltas met zilveren tuijg” [ketting], die naar de zuster van Maria, Cecilia dient te gaan. Na overlijden van Maria (1739/1740) erft Cecilia ook een huis. In 1740 verkoopt Cecilia aan Dirk Janszoon van Wetteren het huis en 6 stukken land, samen groot één morgen, iets kleiner dan 1 hectare. Voorafgaand aan de verkoop aan Van Wetteren werd het leen van de Abdij van Egmond omgezet in een vrij goed.

De kinderen van Dirk J. van Wetteren verkopen in 1759 het middelste huis door aan Jeroen Waasdorp. De weduwe Van Waasdorp verkoopt het huis in 1767 aan Jacobus Lovering, die in hetzelfde jaar een tweede huis koopt van Willem van Wetteren.

Jacobus Lovering was waarschijnlijk uit Sassenheim naar Amsterdam vertrokken, waar hij trouwde en uitgever was. Hij overleed te Sassenheim (1773). Zijn moeder Maria Blom (overleden 1788) bewoonde een derde huis. Haar echtgenoot verkoopt 13 juli 1790 twee huizen met tuin en tuinsieraden aan Jean Adam Charbon. Via de erven van Jacobus Lovering ging het derde huis (ten zuidwesten) op 13 juli 1790 voor f 35,- naar Jacob van den Berg, die het doorverkocht aan Jean Adam Charbon op 15 april 1791. Als eerste had Charbon een boerderij aan de Kerklaan gekocht, 16 maart 1790.⁶

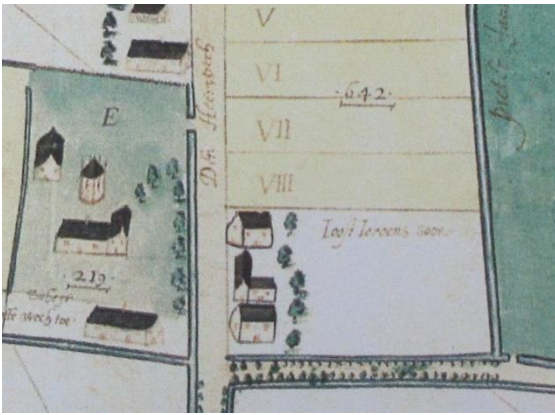
Lovering en Charbon woonden beide in Amsterdam. Het idee van Charbon om als Amsterdammer een buiten te kopen in Sassenheim kwam waarschijnlijk door contact met Lovering en het feit dat de ouders van zijn echtgenote Marguerite Luzac in Leiden woonden.

³ Frank van Nobelen, *Ontwikkeling Rusthoff: Van Willem Jacob Joriszn circa 1600 tot en met (erven van) Jacobus Lovering(h) in 1790*, samenvattingen uit Rijksarchief Rechterlijk Archieven Sassenheim. Stichting Oud Sassenheim.

⁴ Piet Langeveld, *Linnenbedrijvigheid in Sassenheim*, Aschpotter nr 41, p.28-31

⁵ Van Cornelis Ruysch en Maria Spaack Coopart is een testament 27 nov. 1713 bij notaris Frans Houttuijn, Vermoedelijk zijn zij ook in 1713 gehuwd “tegenwoordig egte man ende vrouw”. Zij werden elkaars erfgenamen maar zuster Cecilia zou in elk geval erven een zilveren beugeltas met zilveren tuijg die Maria altijd op haar heup gedragen droeg. (erfgoed Leiden, kopie SOS)

⁶ Datum van aankoop gevonden in akte van boedelscheiding 27-09-1819 notaris Commelin Amsterdam, door Frank van Nobelen.

details kaarten 1635 en 1819 (p., vergelijkbare stukken met andere verhoudingen).

1819 in 2021, reconstructie voormalige locatie huis Rusthoff door Erik van 't Hof.

Fase 2 Aankoop percelen 1790-1804, J.A. Charbon I en J.M. Luzac

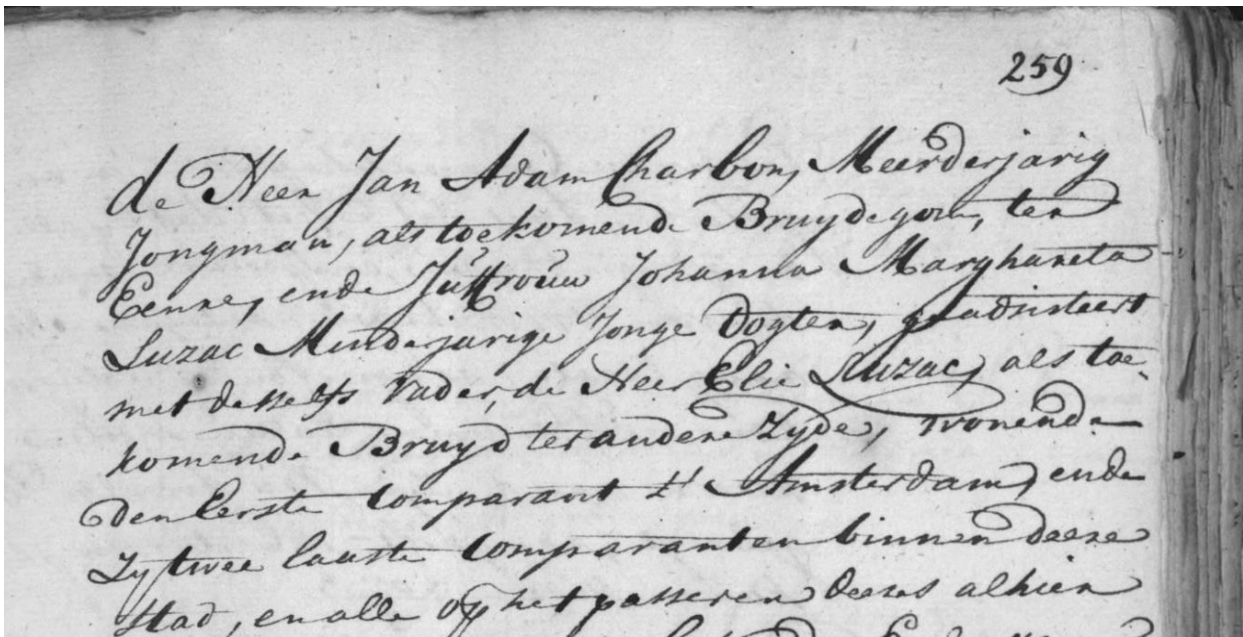
Vier generaties Charbon waren eigenaar van Rusthoff, drie hebben dezelfde naam, daarom hebben we ze genummerd.

Jean Adam Charbon I (1729-1798) deed vier achtereenvolgende aankopen, grotendeels hierboven al gezegd. In maart 1790 kocht Charbon een boerderij (Rusthoff genoemd) aan de Kerklaan.⁷ Vervolgens kocht hij in juli 1790 twee huizen met tuin en tuinsieraden aan de Hoofdstraat te Sassenheim (voor f 1175). In 1791 werd het derde huis aangekocht van Van den Berg. In 1793 de boerderij in de hoek van de Menneweg (f 600). Zo bezat hij drie naast elkaar gelegen huizen en twee boerderijen met bijbehorende gronden. Hoeveel grond dat was weten we pas van de nazaten in 1832.

Vader Pierre Anthoine Charbon (1711-1762), een Zwitser en zijn echtgenote Suzanne Marie Spaack (1715-?) kwamen uit Zwitserland naar Amsterdam en vertrokken in 1743 naar Berbice (nu deel van Brits-Guyana) waar hij tussen 1743 en 1762 directeur-eigenaar was van de plantage Oosterleek. Pierre overleed daar.

Jean Adam Charbon I (Treytorrens 1729-1798) was nog in Zwitserland geboren en kwam met zijn ouders naar Amsterdam. Hij groeide op in de kolonie Berbice en ging terug naar Amsterdam om te studeren. Van 1751-1756 wordt hij "comptoirdienaar" bij "Pierre Testas en Zonen Banquiers en Coopluiden" te Amsterdam. Hij trouwde in 1756 met Jeanne Marguerite Luzac (1732-1804). Van hen is de tekst van de huwelijksvoorwaarden bekend, opgesteld door vader notaris Luzac.

⁷ Onderzoek door Piet Langeveld, Stichting Oud Sassenheim. Bedrag van aankoop niet vermeld.

1756 Begin van het contract over de huwelijkse voorwaarden van Jan Adam Charbon en Johanna Margaretha Luzac
te Leiden (NL-LdnRAL_AR_506_1946_0241.jp2)

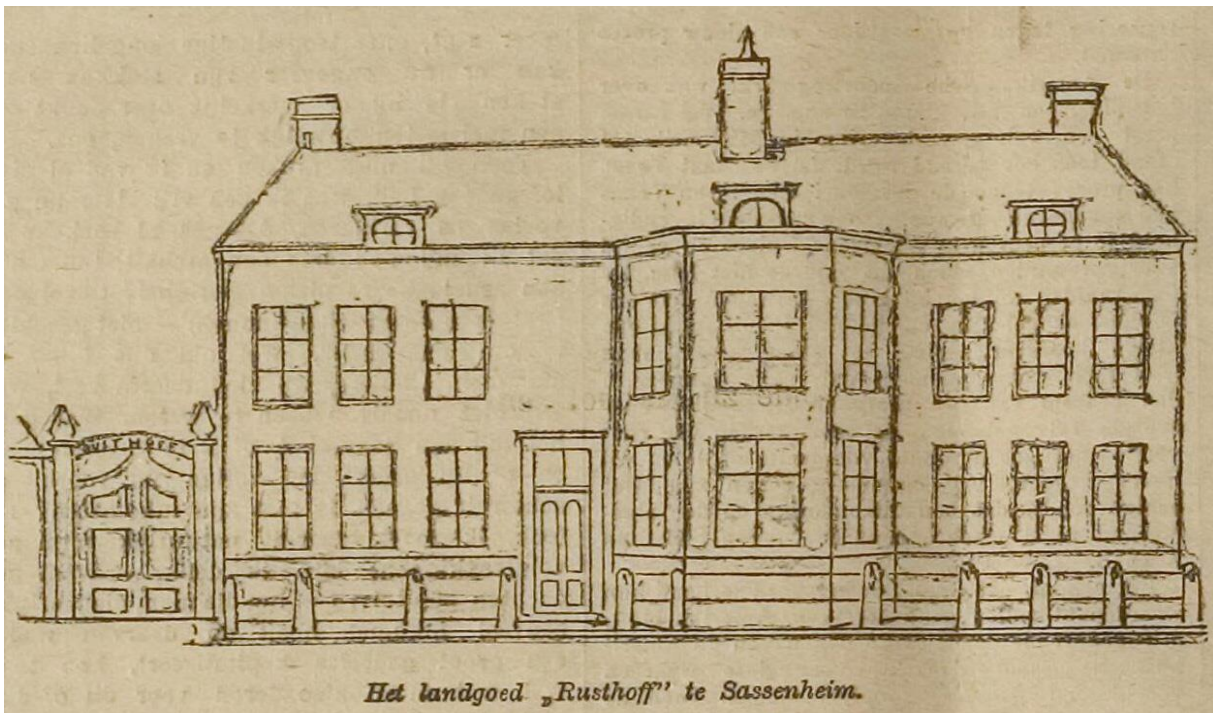
Jean Adam Charbon I stichtte zijn eigen "Huis van Negotie" en een rederij. Hij kocht zich in als poorter van Amsterdam, wat hem privileges opleverde. Later werd hij eigenaar en beheerder van verschillende plantages in Berbice.

Sinds 1762 bewoonden Jean en Marguerite een huis aan de Prinsengracht 494 te Amsterdam. Achter het huis was een hoedenmakerij die tot 1794 bleef bestaan. Ook in Leiden had hij een hoedenwinkel. Voor het huis aan de Prinsengracht heeft de schilder Jurriaan Andriessen ca. 1767-1775 een ontwerp gemaakt voor een schilderij boven een schoorsteen. De ontwerptekening verbeeldt de rijkdom die door handel ontstaat. (Het huis bestaat niet meer).

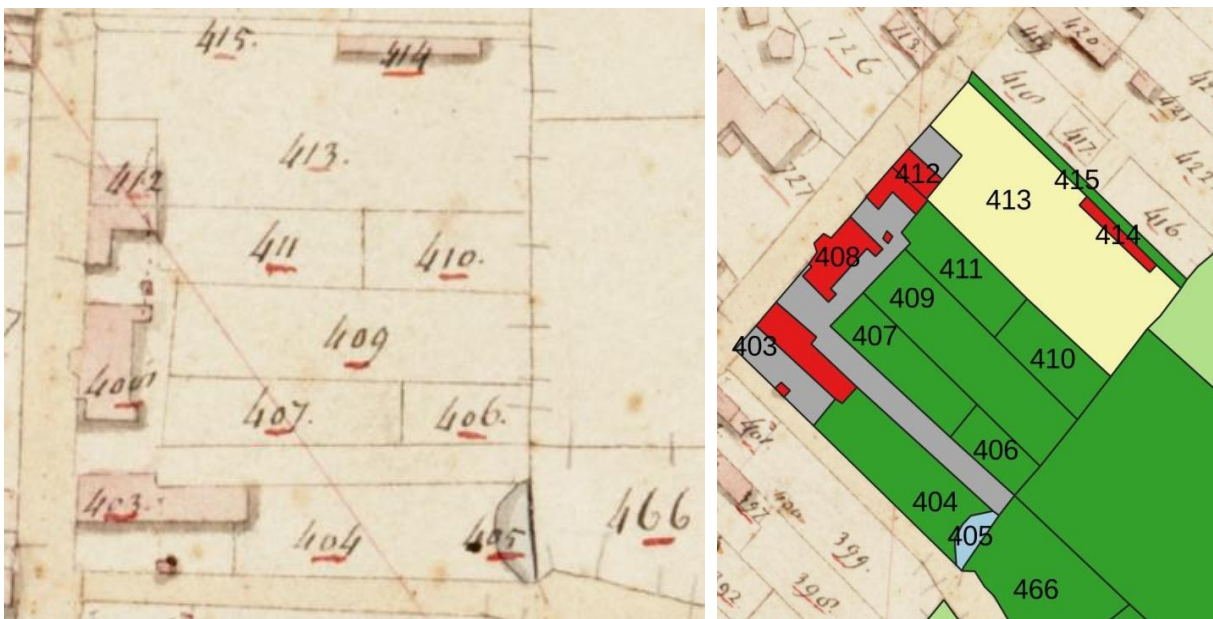

Jurriaan Andriessen. Handel brengt overvloed, verbeeld door een Putto met de staf van Mercurius.⁸ (Rijksprentenkabinet RP-T-00-978)

⁸ Jurriaan Andriessen [1742-1819] 'behangschilder', Harmanni, Richard, p.320

Het herenhuis Rusthoff aan de Heereweg. Tekening van Dominee Daniel Wüstenhoff in Leidsch Dagblad, 17 april 1899 p.10.⁹ Het zou Jean Adam Charbon I zijn geweest die de huizen tot een geheel maakte en de vooruitspringende erker als een halve koepel liet aanbouwen.

Detail van de kadasterkaart 1819 met de bezittingen vlak achter het huis, verklaringen in kadastrale legger 1832.

De percelen 406-411 zijn de erven, tuinen en boomgaarden van de aangekochte huizen, waarschijnlijk deels omgevormd en “bosch weelde” geheten in de kadastrale legger. 403 *huis en erf* (op plaats boerderij van Coopart 1703).

404 is vermoedelijk een weilandje bij de boerderij met een drinkvijver in de vorm van een halve maan. 408 is huize Rusthoff, 412 *huis en erf*, 413 (moes)tuin en 414 *broeikast*, 415 *bosch weelde*, is waarschijnlijk een haag ter afsluiting van de moestuin achter de broeikast.

⁹ Leidsche Courant 17 april 1899, Leiden.courant.nu <https://leiden.courant.nu/issue/LD/1899-04-17/edition/0/page/10?query=>

Kadastrale kaart 1819, M. Hogerzeil, kadastrale legger met verklaring van nummers uit het jaar 1832.

Uit de kadastrale kaart van 1819 blijkt dat een volledig geometrische structuur van percelen, sloten, weilanden en vermoedelijk lanen aanwezig is. De lanen om perceel 498 en langs de Molensloot zijn aangeduid met stippellijntjes.

Volgens de Leidsche Courant (noot 9) heeft Jean Adam Charbon I het hele landgoed bij elkaar gekocht. Hij overleed op Rusthoff in 1798, Jeanne overleed in het huis aan de Prinsengracht in 1804. De enig overgebleven zoon van vier kinderen, Pieter Elias Charbon erfde.

Fase 3 1804-1834 Vroege landschapselementen, P.E. Charbon II en M.G. Carbrijn

Pieter Elias Charbon (1762-1818) huwde in 1790 te Leiden met Marie Geertruij Carbrijn (1769-1834). Zij woonden op de Prinsengracht 494 en kregen vijf kinderen (Jan Adam, Pieter Anthony, Jeanne Gertrude, en twee meisjes die kort na geboorte overleden). De overzeese handel en bankiersdiensten werden voortgezet in Amsterdam. In 1824 werd de concessie van plantage Crappahoek in Suriname verkregen, waarna die werd aangelegd¹⁰, een plantage van 1000 akkers met koffie, banaan, cacao en rubber.

Toen Rusthoff nog in bezit was van moeder Charbon-Luzac kwam Marie Geertruij met de kinderen 's zomers naar hun buitenplaats en Pieter Elias af en toe vanuit Amsterdam. Zo bekeek Marie Geertruij het grote landgoed van door lanen omzoomde weilanden. De boerderij van waaruit dat alles werd bewerkt lag aan de Kerklaan met een moestuin en een boomgaard.

Legenda

Percelen en grondgebruik 1832

- Paden
- Boomgaard
- Bosch
- Bosch (weelde)
- Bouwland
- Broeikast
- Erf
- Huis
- Tuin
- Vijver
- Vinkenbaan als weiland
- Weiland
- Zomerhuis

De bewerkte kadasterkaart van de landmeter M. Hogerzeil dateert van 1819, de bijbehorende kadastrale

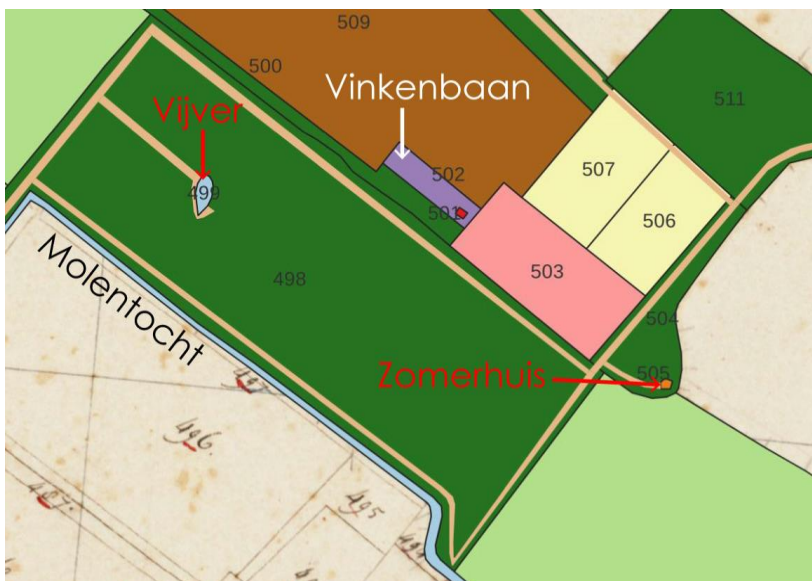
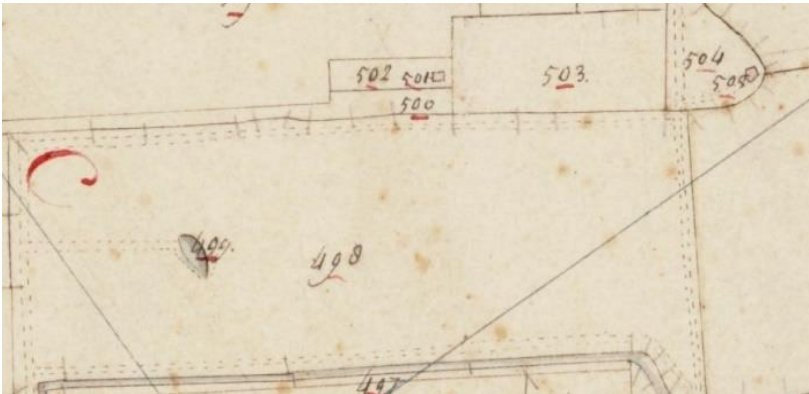
¹⁰ <https://parkrusthoff.nl/plantage-crappahoek>. De krappa is een boom van 40-60 meter hoog, groeiend bij 20-25 graden Celsius. Het hout is goed meubelhout en de olierijke zaden zijn bitter.

legger met het eigendom van weduwe Marie Geertruy Carbrijn dateert uit 1832. Landgoed Rusthoff is dan 56,8 ha groot.

De groene tuinen achter het huis hebben de term "bosch weelde" om voor de belasting aan te geven dat het gaat om tuin of parkbos en niet om productiebos. Het kan zijn dat in de percelen "bosch weelde" slingerpaadjes met bomen erlangs en bloemdragende heesters waren, ook wel Engels gewas genoemd.

Bij de boerderij aan de Menneweg ligt de vijver '(perceel 405 p.18) in het stukje bosweelde, niet per sé een landschappelijk element. Het enige dat duidt op een wijziging in vroeg-landschappelijke aanleg is de vorm van een asymmetrisch vijvertje met een stuk laan er deels langs.

Er was ook een vinkenbaan en een "zomerhuis" in een stukje bos. Vanuit het zomerhuis was een ver uitzicht over de weilanden. De sloot, de Molentocht vormt de grens met buurman Jan Gijsbertsz. Van Leeuwen.

Boven: detail kadasterkaart 1819 (zie boven)

Onder: idem, bewerkt met kadastergegevens 1832 (zie legenda hierboven)

Fase 4 1835-1860 Volle landschapstijl met overplaats, J.A. sr. Charbon III en M. Willet

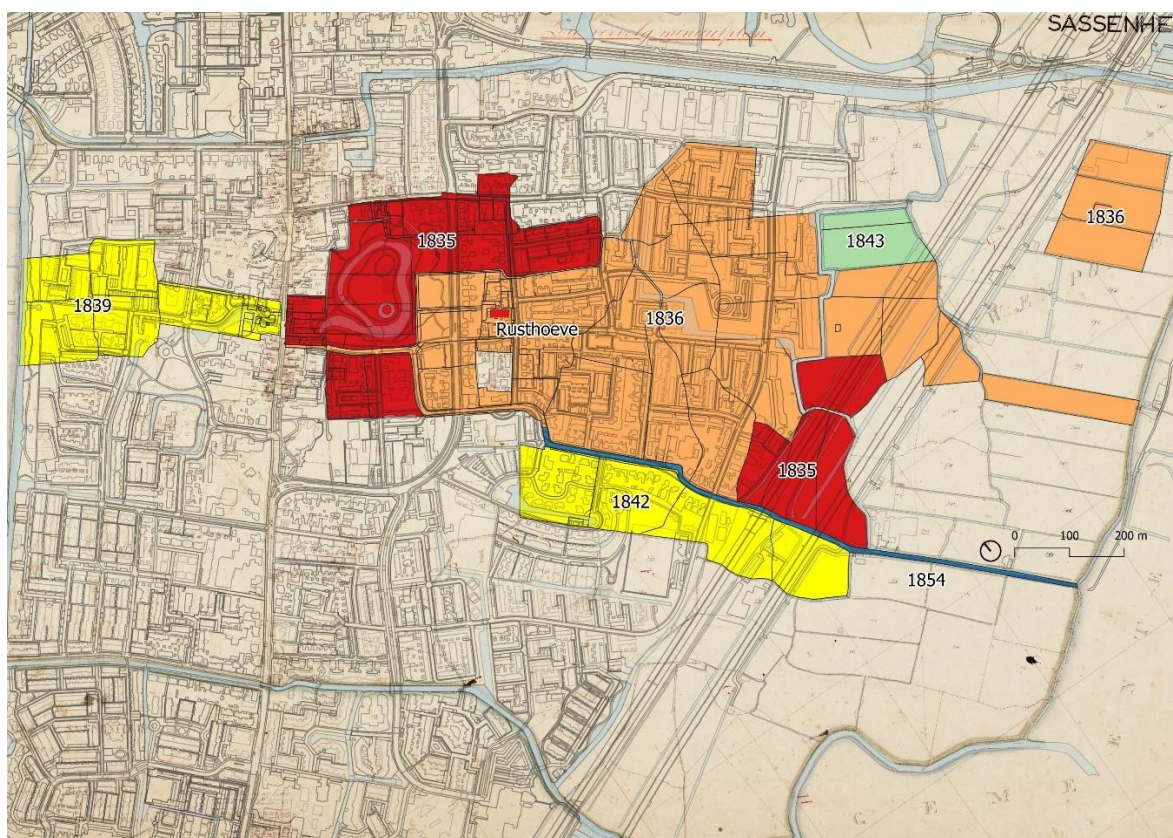
Jan Adam sr. Charbon III (1793-1877) beheerde het landgoed samen met zijn broer Pieter Anthonij na het overlijden van hun vader in 1818. Vervolgens kreeg hij na de dood van zijn moeder Geertruij Carbrijn in 1834 het landgoed Rusthoff toebedeeld in 1835¹¹. Jan Adam was mede-eigenaar van vele plantages. Hij huwde op 6 april 1816 te Amsterdam Margaretha Willet (1788-1845). Vermoedelijk bracht ook dit echtpaar de zomers op Rusthoff door en begonnen zij plannen te maken voor een verandering van het park naar de laatste mode. Reeds in 1836 is een verzoek gestuurd aan het Hoogheemraadschap Rijnland voor het mogen vergraven van de Molentocht.

Landgoed

Het landgoed dat Jan Adam sr. Charbon III van zijn ouders erfde heeft hij met verschillende aankopen weten uit te breiden. In 1835 was het zo groot als de rode delen. Dat omvat ondermeer het huidige park. Vervolgens heeft hij zijn bezit uitgebreid met drie grote aankopen.

Meteen in 1836 kocht hij de boerderij van Jan Gijsbertsz. Van Leeuwen, in 1832 "bouwman te Sassenheim". De boerderij werd omgedoopt tot "Rusthoeve". Het westelijk deel van de Menneweg was ook eigendom van Van Leeuwen en liep tussen de grond van Charbon door. Al deze (oranje) percelen werden aangekocht in 1836.

In 1839¹² kocht hij de boerderij met weilanden tegenover zijn huis, de overplaats, die reikte tot aan de Mot-tiger vaart. In 1832 waren die nog eigendom van de Amsterdammer G.G. Lans, evenals de percelen ten zuiden van de Menneweg.

Aankopen door Jan Adam Charbon III, geprojecteerd op de huidige kaart 2023, Michel Vedder. Bron "Transport met subrogatie" 1860, (SOS A0049).

¹¹ 16 oktober 1835 akte van scheiding bij notaris A.C. Muijsken, genoemd in akte 1860 (SOS A0049)

¹² Piet Langeveld: Overplaats met bouwmanswoning "Binnendorp" gekocht 9/8/1839 van de heer Hanegraaf uit Zutphen voor f 9000 (kad. nrs 722, 727,729,731,795,798 Notaris A.C. Muysken te Noordwijk)

In 1843 werd nog een stuk grond (groen) gekocht op een openbare veiling.

Het enige stukje dat niet kon worden aangekocht maar was omringd door de gronden van Rusthoff, was het huis met schuur, tuin en boomgaard van Jacobus van Haastrecht, kooiker te Sassenheim. Van hem koopt Jan Adam sr. Charbon III het oostelijke stuk Menneweg (donkerblauw).

Park

4a smalle slingervijver

Na de erfenis van 1835 en de aankoop van 1836 zou Jan Adam Charbon III in staat zijn geweest een enorm park te laten aanleggen. Maar het nieuw te maken park bleef binnen de oudere contouren.

Terwijl de kadasterkaart van 1819 nog rechte sloten en lanen langs de weilanden laat zien, weten we uit de topografische kaart van 1849 dat er inmiddels een slingerende beek is aangelegd met bosjes daarlangs. Het is waarschijnlijk dat Jean Adam en Margaretha de saaie rechte weilanden met rechte lanen hebben laten wijzigen in een landschapspark. De topografische kaart van 1849 toont een landschappelijke aanleg in de randen van de weilanden. De slingerende vaart van park Rusthoff loopt nog niet rond, maar eindigt waarschijnlijk in het kleine vijvertje, dat inmiddels in het bos lag. De landbouwgronden blijven grotendeels intact. De overplaats kreeg ook een parkaanleg met eiland.

Kaart 1849, detail van de *Atlas van Nederland 1839-1859*. (Nationaal Archief) Rechts: reconstructie aanleg 1836

De summierere gegevens van de kaart van 1849 worden bevestigd door een archiefstuk van november 1836 in het Oud Archief Rijnland, waarin Jan Adam Charbon III van de Hoogheemraden van Rijnland toestemming krijgt om de Molentocht, de vaart die zijn grond scheidde van de nieuw aangekochte grond van Van Leeuwen te mogen verleggen.¹³ De Molentocht liep dood op de Menneweg, zie kaart 1819 (p. 18).

Charbon is voornemens *“in het achterst gedeelte van zijne Hofstede eenige veranderingen te doen daarstellen, en dat daartoe benodigt zoude zijn, om aan gemelde togt eene andere rigting ter zijde van den Menneweg te geven,”* zo echter, dat niemand daar last van heeft. De voorwaarden voor toestemming houden onder meer in dat hij de nieuwe waterloop voor zijn rekening buiten schouw moet houden, dus zelf moet schoon houden.

Jan Adam Charbon III maakte toch geen gebruik van de verleende toestemming om de Molentocht te verleggen, want er werd een nieuwe slingerende vijver aangelegd los van de Molentocht. De kop van de vijver lag achter de tuin bij het huis en de vijver lijkt te zijn uitgemond in het kleine vroeg-landschappelijke vijvertje dat zijn ouders hadden laten maken. De waterloop gaat langs de rand en door het perceel “bosweelde” uit de tijd van Pieter Charbon en Marie Geertruy Carbrijn (kaart 1819 p.20). In dat bosperceel werd een flinke uitholling gemaakt. Door deze ingreep was het grote weiland opeens onderdeel van een park geworden.

¹³ Toestemming verleggen Molentogt 26 november 1836, Oud Archief Rijnland via SOS A0048

4b park in volle landschapstijl

Rusthoff, vóór 1855, P.J. Lutgers, voortekening voor de litho (RCE237925)

Litho J.D. Steuerwald naar P.J. Lutgers in Gezigten in de omstreken van 's-Gravenhage en Leyden, 1855

Kenmerken

Waarschijnlijk werd er hernieuwd gegraven aan de vijver en met de uitkomende grond een flauw reliëf gemaakt. Het resultaat was een completer park, afgebeeld in de litho van Lutgers.

Vanuit het door grootvader vergrote huis was er een zicht op de vijver die steeds breder werd naarmate hij verder het park invoerde. Dat geeft een perspectivische werking van verwijding. Bezien vanuit het park, zoals op de tekening van Lutgers, lijkt het park dan dieper en het huis verder weg. De brug en bomen worden in het water weerspiegeld. Er staan bomen op de hoeken van perken aan weerszijden van de brug. De brug heeft staanders zoals de architect en landschapsarchitect Jan David Zocher jr. die vaker tekende.¹⁴ De vorm van de vijver, deze brug, de heestergroepen en het doorzicht naar de dorpskerk, zijn kenmerken die veel voorkomen bij deze architect. De tekening doet vermoeden dat bomen met verschillende kleuren en vormen zijn toegepast, Italiaanse populieren langs het pad op het schiereiland zijn herkenbaar.

De functionele watergang, de Molentocht bleef liggen en de parkvijver werd er pal boven aangelegd. (Vijver en sloot gescheiden is een kenmerk van Zocher jr.¹⁵) De uitgegraven grond werd gebruikt voor lage uitzichtheuveltjes (zie hoogtekaart p.77), de één in de zuidhoek van het park, de ander waar het pad overheen gaat, begeleid door bomen. Vanaf de heuvel was er zicht over het weiland en naar de toren van de dorpskerk. Zo'n omhoog lopend pad in de bocht van de vijver heeft iets van een theater.

Nog een kenmerk van Zocher jr. zijn de typerende manier van het planten van bomen in dichte groepen, schuin in de oever en meerdere bomen als één boom in een plantgat.¹⁶

Het park is omgevormd tot een landschapspark van allure, dat is afgebeeld in het boek met litho's van huizen en parken bij Den Haag en Leiden. Hierin is slechts vermeld: *Rusthoff ligt in het dorp Sassenheim, en is in bezit des Heeren Charbon.*

In de tekst bij de buitenplaats Ter Weegen te Sassenheim heeft Lutgers de architect Zocher sr. genoemd, de vader van de vermaarde architect Zocher jr. Over Rusthoff geen details, maar Rusthoff doet mee in de reeks van landgoederen.

De vermelding "Zocher" in het krantenartikel van 1899 is erg summier. Een aantal kenmerkende details van zijn werk zijn genoemd, maar die zijn ook algemeen geldend voor tuinarchitecten van die tijd, zoals Hendrik van Lunteren. Die werkte echter het meest in de omgeving van Utrecht en Amersfoort.

Heeft Jan David Zocher jr. ook Rusthoff bezocht? In 1836 veranderde hij het park van Schoonoord te Voorhout.¹⁷

In de vorm van de vijver kan men een zwaan zien. Op de kadasterkaart van 1881 is deze vijvervorm voor het eerst zichtbaar, met een lijn die een sloot betekent die de staart weer aan de hals verbindt. Is de zwaanvorm min of meer toevallig of bewust aangelegd?

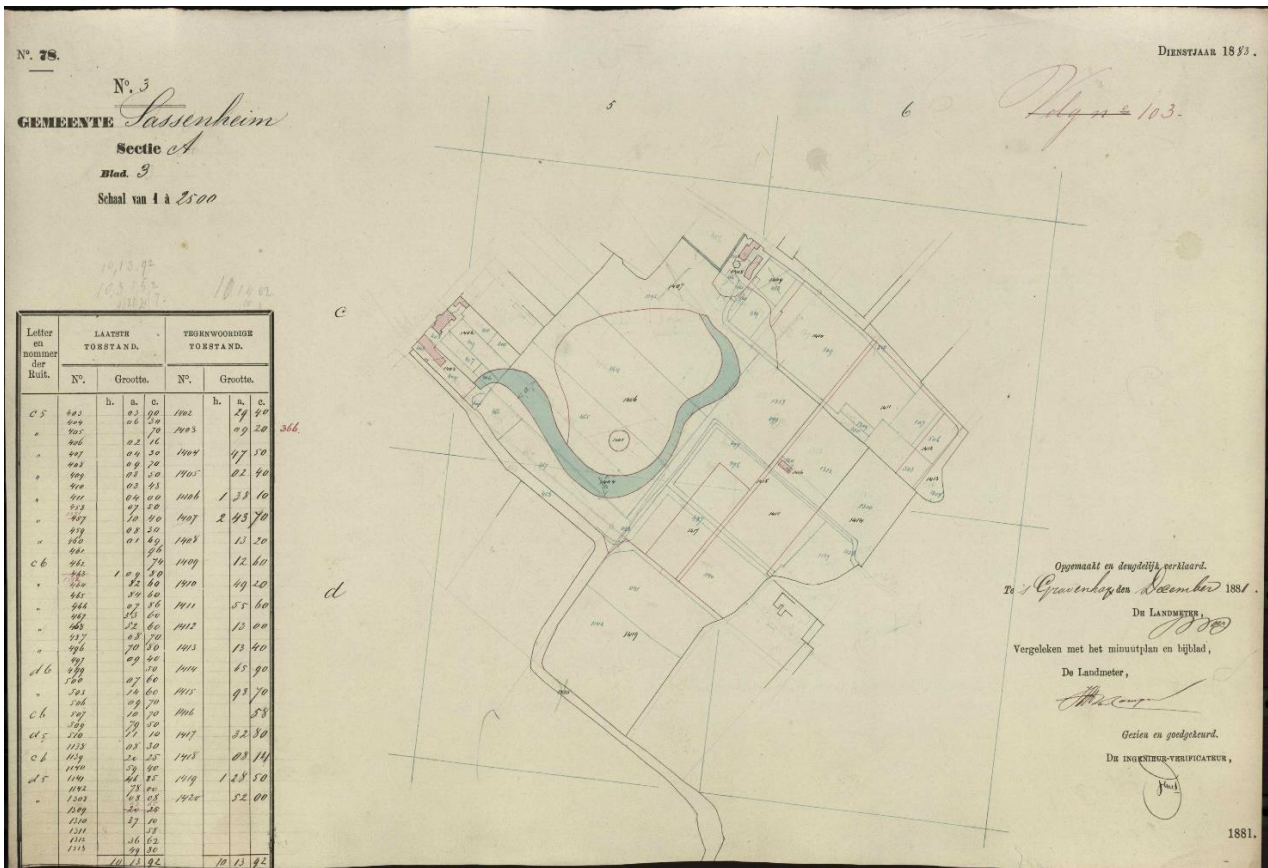
Jan David Zocher jr. leefde in de tijd dat de preromantiek met de vele "tuinsieraden" grotendeels voorbij was. Hij leefde ook in de tijd van de 'ferme ornée', de versierde landbouwgrond. Jan David jr. had in Parijs een architectuuropleiding genoten en kende zeker de term. Op Rusthoff was het mogelijk om het landschapsbeeld interessanter te maken door er vee rond te laten lopen. Het weiland werd een parkelement en de boerderij kon blijven functioneren. Bovendien was het handig om de koeien binnen de omheining van een sloot te houden. Zocher was ook een handelaar en als het goed uitkwam zal hij zeker het idee om een zwaan te maken van de vijver niet hebben geschuwd omdat het aan het park geen afbreuk deed, maar extra betekenis gaf.

¹⁴ Moes, 191, p.157-159

¹⁵ Zogher, de fameuse aanlegger

¹⁶ Albers, 2006, 2010

¹⁷ Zogher, de fameuse aanlegger p.77

Kadasterkaart 1881. De rode lijnen om de vijver en de noordelijke sloot betekenen dat ze voor het eerst in kaart zijn gebracht. Blauwe lijnen geven vervallen delen aan, in dit geval de rechte sloot om de velden van de voormalige buurman Van Leeuwen, waarvan de erfgrans is vervallen. De velden worden gebruikt als bollenland. De bollenschuur staat in het veld, aan de weg die nu de Parklaan is. (HK_SSH00_A-103(2))

Reconstructie aanleg ca. 1850 naar kaart 1881

Boerderij aan de Kerklaan, 1909 (SOS F0313)

De tweede periode van aanleg van het landschapspark en de overplaats kan waarschijnlijk worden geda- teerd tussen 1840 en 1850, nadat de overplaats was aangekocht.

Overplaats

Jan Adam sr. Charbon III is ook degene geweest die de boerderij met percelen aan de overzijde van de Hoofdstraat kocht in 1839¹⁸ en deze afbrak om vanuit huis Rusthoff een ver uitzicht te hebben richting de duinen. De percelen waren bij aankoop nog dezelfde als in de kaart van 1635. Het beeld van het weiland was op de kaart van 1849 nog vrij recht. Waar aan de zuidkant al een sloot was, werd die doorgetrokken in de vorm van een beek met een eiland, de Buitenbeek. Later werd de vijver vergroot en een muziektent op het eiland gezet. De ingang tot het park van de overplaats lag recht tegenover het huis. Het geheel moet als park zijn ingericht tussen 1839 en 1849 in de stijl van Zoicher jr. (zie foto's uit de tijd van Jan Adam jr. Charbon IV. p.31, 32). Dat was dan in dezelfde tijd als het park achter het huis.

Het landgoed is door aankopen sterk vergroot, zo blijkt uit de akte van verkoop in 1860 aan zoon Jan Adam jr.¹⁹ De losse weilanden gingen naar anderen. In het archiefstuk staat ook dat J.A. Charbon sr. met eigen geld de gronden had gekocht, geen geld kwam van zijn echtgenote Margaretha Willet.

¹⁸ Aankoop overplaats inclusief bouwmanswoning Middendorp van heer Haanegraaf uit Zutphen 9-08-1839 voor f 9000,-. Notaris A.C. Musken te Noordwijk. Informatie van Piet Langeveld.

¹⁹ 1860 23 februari, (SOS A0049)

Fase 5 1860 -1916 een productief landgoed J.A. jr. Charbon IV en M.A. van der Vlies

Jan Adam jr. Charbon IV (1827-1916), genoemd naar zijn vader, was de zesde van zeven kinderen. In 1860 werd het enorme landgoed door hem gekocht voor f 69.200 gulden. Jan Adam woonde toen al op Rusthoff en was landbouwer te Sassenheim, zo stond bij de verkoop in de transportakte.

Jan Adam was echtgenoot van Maria Adriana van der Vlies, het huwelijk was op 25 april 1862 te Havelte. Zij kregen vier dochters en een zoon.

Jan Adam Charbon IV (1827-1916) en Maria Adriana van der Vlies (1833-1904)

Samen met broer Cornelius Johannes had Jan Adam een bollenbedrijf. Zij zetten tuingrond en weiland om in bollenland. De bollenschuur stond aan de zuidoostkant van de latere Beukenlaan/Parklaan.

In 1864 vond een verkoop plaats op Rusthoff van bloembollen en op het veld staande enkele en dubbele hyacintbloembollen.

*** * * P. VAN WAVEREN Jzoon en J. VAN WAVEREN Pzn., A. ROOZEN en A. ROOZEN Jr.,** zullen als lasthebbenden hunner principalen, in publieke veiling presenteren te verkoopen, op Woensdag 13 April 1864, op de tuinen van de Heeren *C. van Niekerk* en *J. A. Charbon Jr.* te Sassenheim, zeer fraaije en groote partijen, zeer sterk in het gewas te veld staande *dubbele* en *enkele* **HIACINTEN - BLOEMBOLLEN**, bijna alle op leverbaar geplant.
De **catalogus** zal in tijds bij voornoemde lasthebbenden verkrijgbaar zijn.

1864-bloembollen te koop. Opregte Haarlemse Courant 1864-03-29

Sassenheim was bekend om zijn tuinbouw en bloembollenteelt. Ongetwijfeld had Charbon een bijdrage in de bloembollententoonstelling die in 1907 bij het Oude Koningshuys van Sassenheim plaats vond. Het was een voorloper van de bloemententoonstellingen in Heemstede onder de naam Flora in 1925 en 1935. Op Marquette in Heemskerk werd in 1937 een bloembollententoonstelling georganiseerd. In 1949 opende de Keukenhof voor het eerst de poort.

Uit kranten weten we dat paarden werden gefokt op Rusthoff.

TE KOOP:
Een vierjarige **RUIN**, ligt bruin, bles met twee witte achtervoeten.
Eene driejarige **MERRIE**, muscaat-schimmel.
Een tweejarige **RUIN**, donker bruin.
En eenejarige **MERRIE**, donker bruin.
Alle vier van Engelsch ras, en afkomstig van de hengsten *Tipo, Draco en Victor.*
Benevens een zwarte tweejarige inlandsche **HENGST.**
Te bevragen, in *persoon* of met *franco* brieven, bij den eigenaar **J. A. CHARBON JR.**, op *Rusthoff*, te Sassenheim.

1866 3 maart, Opregte Haarlemse Courant (Delpher)

Ook werden jonge eikenbomen verkocht, in 1862 nog *1000 stuks jonge opgaande eikenboompjes, zeer geschikt om verplant te worden.* In 1875 waren eikenboompjes opgekweekt tot laanbomen.

* * * **UIT DE HAND TE KOOP**, ruim 1000 stuks jongen opgaande **EIKEN BOOMPJES**, zeer geschikt om verplant te worden. Te bevragen op den Huizen *Rusthoff*, te Sassenheim.

1862-02-15 Opregte Haarlemse Courant (Delpher)

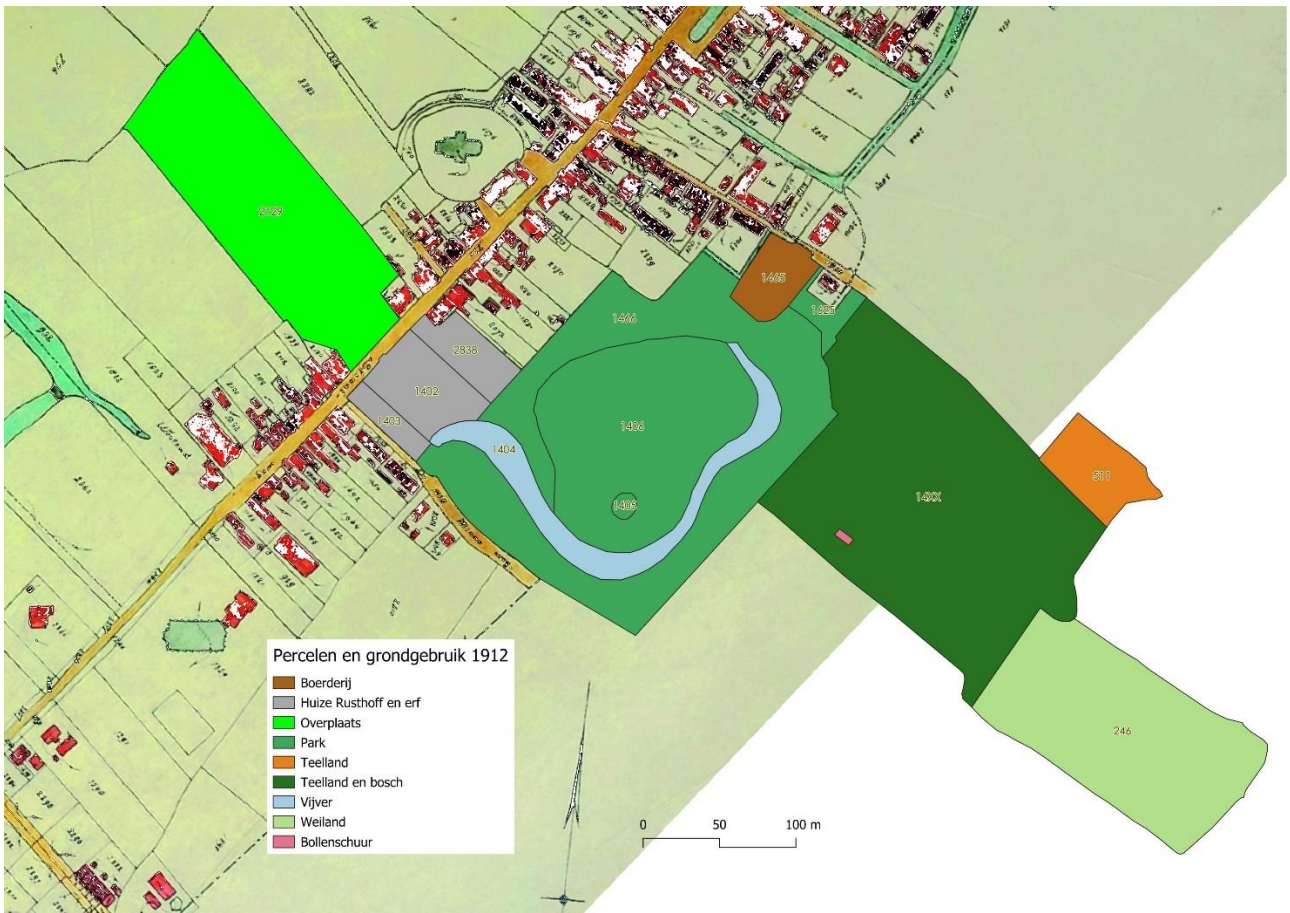
TE KOOP
eene partij jonge **EIKEBOOMEN**, zeer geschikt voor aanleg van Buitenplaatsen, lanen enz.
Te bezichtigen, in *persoon* of met *franco* brieven te bevragen bij den ondergeteekende.
„*Rusthoff*”, te *Sassenheim*. **J. A. CHARBON JR.**

1875-12-27 Opregte Haarlemse Courant (Delpher)

Houtverkopingen kwamen regelmatig voor. In december 1881 *essen- en eikenhakhout, bomen, beitelakken* (takken die afgebeiteld zijn) *en tienden* (wilgentenen). In 1884: *Essen- elzen- en eikenhakhout en iepen takkenbossen.*

1907 De grijze vlakken zijn (moes)tuinen, kwekerijen en bollenveldjes.

1912 Aaneengesloten gronden van Rusthoff, de zuidelijke weilanden waren al verkocht. (bewerkte kadastrale kaart 1912).

Overplaats

De Hoofdstraat omstreeks 1910. Links: het hek en bomen op de overplaats rechts: het oude huis met uitbouw en de toegang tot het Rusthoffpark. (SOS)

De eerste foto's van de overplaats geven het beeld van het park zoals dat eerder was aangelegd, waarschijnlijk gelijktijdig met het binnenpark van Rusthoff. Daar werd de beek de Binnenbeek genoemd (in advertentie van 1940 over verbreding van de Binnenbeek voor de ijsbaan), op de Overplaats was de Buitenbeek. Op het eilandje in de vijver stond een muziektent. Ook in de singels van Utrecht en Amersfoort en bij de sociëteit in Het Park van Rotterdam, alle drie aangelegd door Zocher jr., ontbraken die niet. Het geeft aan dat Jan Adam jr. de overplaats openstelde voor publiek. In december 1913 waren er festiviteiten wegens 100 jaar onafhankelijkheid en koningschap.²⁰ Het park achter zijn huis bleef privé.

1909 de overplaats gaf zicht op de duinen, links het eilandje in de Buitenbeek. De vijver met eilandje bestaan nog.
(SOS F02848)

²⁰ Muziektent, zie Aschpotter 13 en 15; 1913 feesten Aschpotter 33.

1902-1916 Voorkant huis met kinderen in de straat. Park in de overplaats met een enorme populier en lindengroep rechts voor het huis. De punt van het eilandje is zichtbaar(SOSF05421)

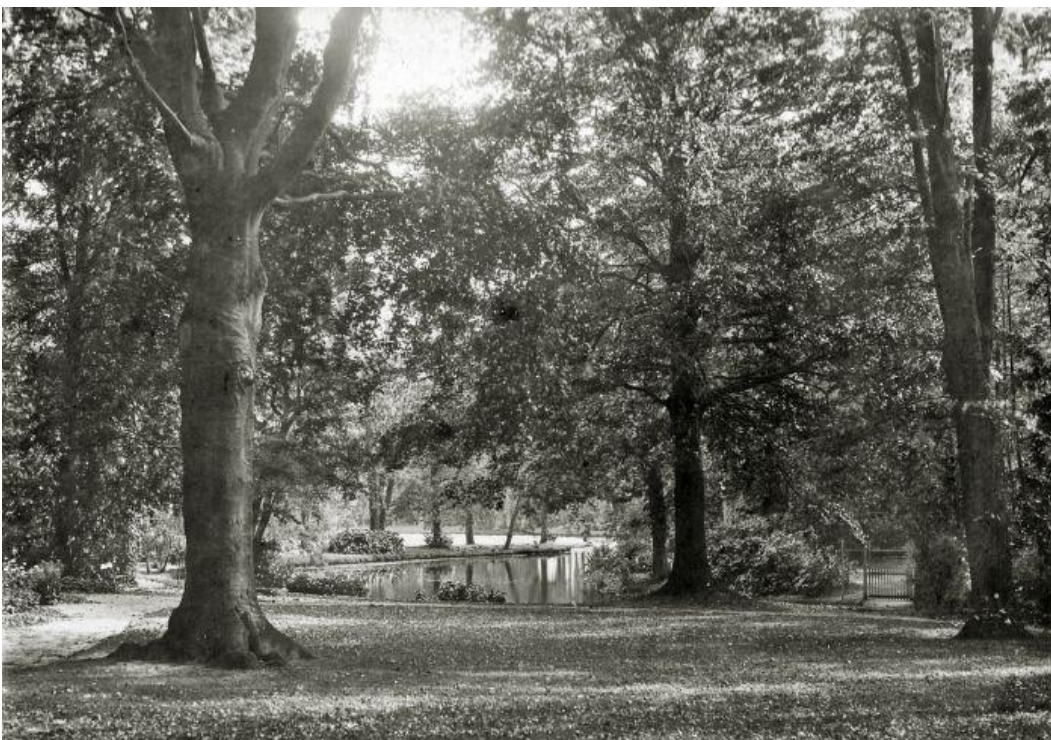

Meer bekende foto van de overplaats met jeugd op het eiland. foto in Hulkenberg, 1972

Tuin en park achter het huis Rusthoff

1895 Tuin achter Rusthoff met beuken, een prieeltje in de tuin (SOS F02839)

Tuin achter het huis met zicht in het park. De brug vanaf de landpunt bestaat niet meer. (ongedateerde foto SOS F 11888)

De tuin achter het huis bestond uit een groot grasveld met enorme beuken, waarvan er waarschijnlijk één een bruine beuk was. Om het grasveld liep een pad van twee kanten naar de kop van de vijver, die men in grote lengte kon afkijken. In het verleden lag er een brug vanaf de landpunt naar de zuidwestelijke oever.

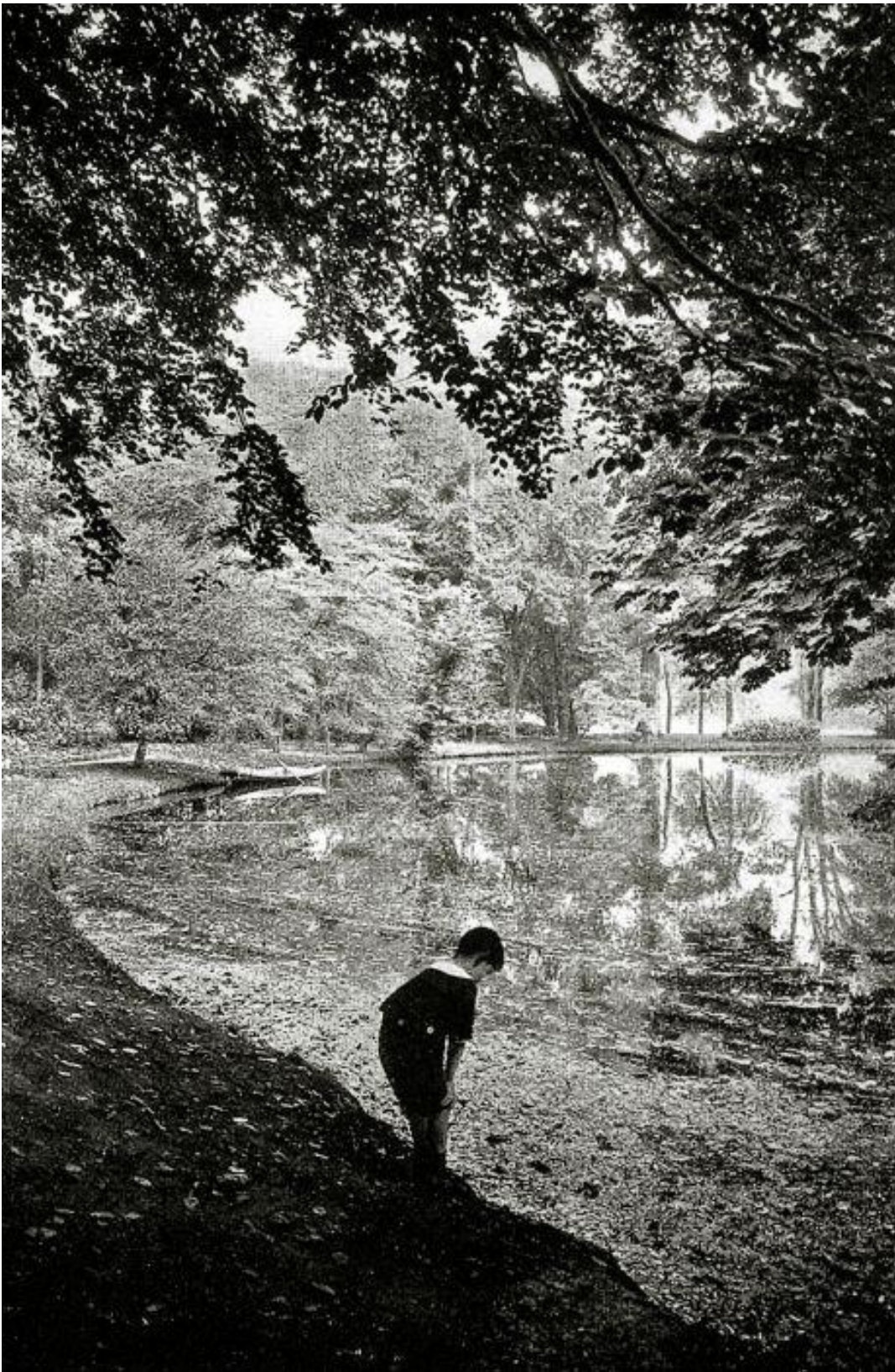
1908 Meerstammige bomen en schuine boom (Zocher-kenmerken) op het schiereiland.
(SOS F02844)

1916 Jan Adam Charbon en dochter Ida (SOS F06945)

In januari 1916 overleed Jan Adam Charbon, 89 jaar oud. Hij liet een groot landgoed achter dat zijn kinderen waarschijnlijk niet konden of wilden onderhouden. De boerderij aan de Kerklaan was sterk vervallen en het oude herenhuis zal er ook niet best aan toe zijn geweest. Het park lijkt onderhouden, maar de vijver is één en al bagger.

De gemeente Sassenheim had zijn oog al laten vallen op Rusthoff en had snel een plan klaar.

1917 Viel er iets in de bagger of vroeg de fotograaf zo te poseren? In de achtergrond boomgroepen

Fase 6 1917-1998 Gemeentepark

In 1916 heeft de gemeente al de wens om de gronden van Rusthoff grotendeels om te zetten in een "tuinstad", een concept dat destijds populair was.

De erfgenamen onderhandelden met de gemeente. De vraagprijs was f 171.000; de drie heren van de Taxatie commissie kwamen uit op f 138.500 voor huize Rusthoff met park, overplaats, teelland en bosch, weiland, huis hoek Menneweg, boerderij Kerklaan en diverse percelen weiland, totaal 26 ha, 59 are, 16 centiare²¹.

"'s Gravenhage Oct. 1916", gesigeneerd VB (ELO 0660B-2490001) Willem van Boven (1869-1940), architect en inspecteur van de volksgezondheid voor Zuid-Holland, heeft voor het "tuinstadplan" een traditionele visie. Hij borduurt voort op de landschappelijke aanleg. Het uitzicht aan de oostkant vanuit het zitje blijft aanwezig en de entree tot het overpark ook. Het hoofdhuis zou worden verwijderd en vervangen door 2 woningen en aan de andere kant van de toegang tot het park ook 2 woningen. Een school met schooltuin- tjes en speelplaats was onderdeel van het plan.

²¹ Taxatierapport oktober 1916, ELO 0660B 249-0045

De Karnemelksloot is ook getekend. Het doel van de sloot was om dieren gescheiden te houden in verband met de blauwtong-ziekte.

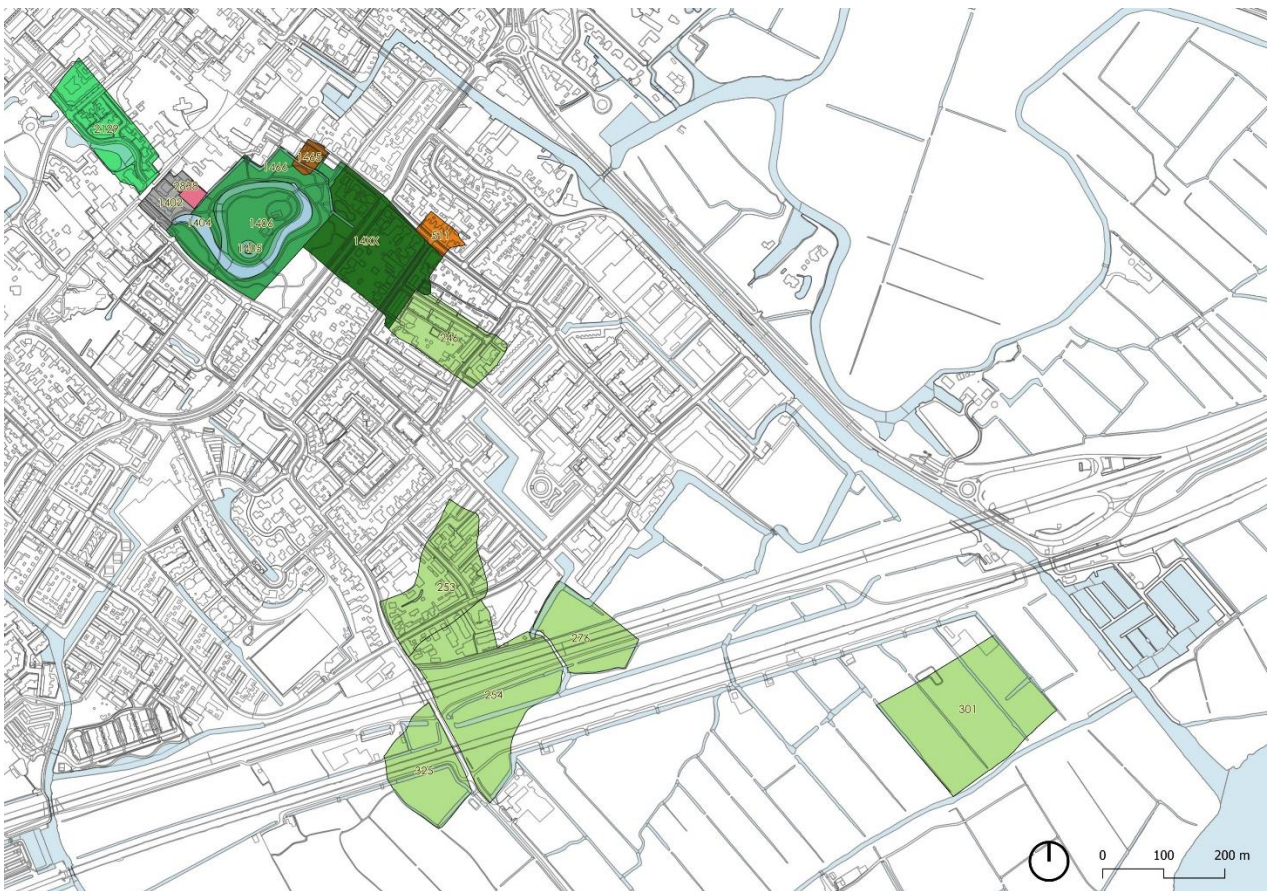
Het eerste bod van f140.000 wordt onmiddellijk afgewezen. Maar op 8 januari 1917 komt de aanbodbrief van de notaris namens de familie en in een besloten Raadsvergadering de volgende dag werd gedelibereerd en ten slotte is de voorzitter, burgemeester P. Besselaar van mening dat *ondanks de tijdsomstandigheden, doch gelet op de toekomst tot aankoop moet worden overgegaan*.²² In de openbare notulen staat dat met algemene stemmen is besloten tot aankoop van buitenplaats Rusthoff voor f 140.000. De voorzitter kan daarmee instemmen en hoopt “*dat dit in het waarachtig belang van de gemeente moge zijn*”.²³

Het besluit tot aankoop wordt genomen onder voorwaarde dat een annuïteitslening kan worden afgesloten met het Rijk voor 75 jaar en dat Gedeputeerde Staten van de Provincie de aankoop goedkeurt.

In het eigendomsbewijs van de gemeente van 10 december 1917 staan alle percelen genoemd.

De Menneweg met de bomen erop was ook eigendom van Charbon geweest. Wegens het gebrek aan brandstof werden die bomen door de gemeente publiek verkocht tegen kostprijs, f 3,25 per boom.

De 18 percelen teelland, samen 2582.50 Rijnlandsche Roeden = 3,7 ha werden verhuurd aan landbouwers en tuinders .²⁴

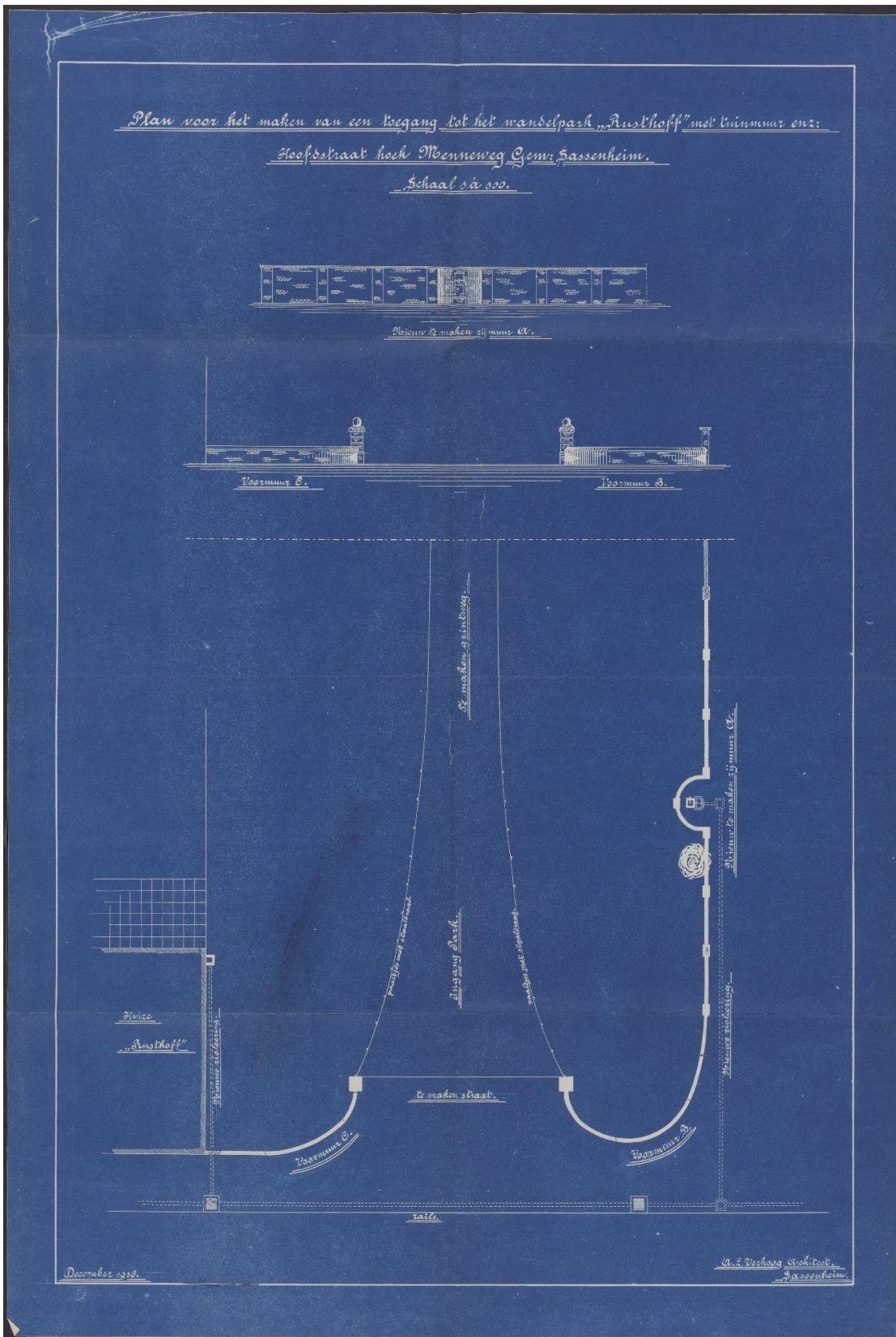
Eigendom van de gemeente in 1917 projectie over de huidige kaart.

Het herenhuis zou tijdelijk worden verhuurd en werd aangeprezen bij “watersportliefhebbers” in het Algemeen Handelsblad (29-09-1917). Uiteindelijk ging de Secretaris van het gemeentelijk Grondbedrijf J. Spielman er zelf wonen, samen met een tweede huurder.

²² ELO 0660B-249-0054

²³ ELO 0660B-6 Raadsverslagen Gemeente Sassenheim

²⁴ ELO 0660B- 246 p.99

1918 december, A.L. Verhoog (ELO)

Entree tot het park met muren, december 1918, architect A.L. Verhoog. Er stond al een muur langs de Menneweg met pilasters, afgedekt met een rollaag. Deze moest voor de toegang worden verlengd. Voor de pomp aan de Menneweg werd een aparte nis in de muur gemaakt (bovenste tekening). Langs de perken moesten paaltjes met staaldraad komen. De entree moest worden verhard met puin en grind en gedeeltelijk afgegraven. 10 december 1918 was de aanbesteding. Mei 1919 waren de muurtjes en de verlengde muur langs de Menneweg uitgevoerd. De muur en pomp kostte f 1916. De verharding van de weg heeft de gemeente in eigen beheer laten uitvoeren. Dit droeg bij aan de bestrijding van de werkloosheid.

1920 (SOS F02851) Voethekjes en ingangsbord. Er staat een muur langs de Menneweg.

De nieuwe entree tot het park werd even later gewijzigd omdat aan weerszijden villa's zouden komen. De gemeente verwachtte te verdienen aan villabouw bij de entree. De Sassenheimse architect A.L. Verhoog maakte daarom een tekening van de bestaande situatie en voorstellen om villa's te zetten op de plek van het af te breken herenhuis.

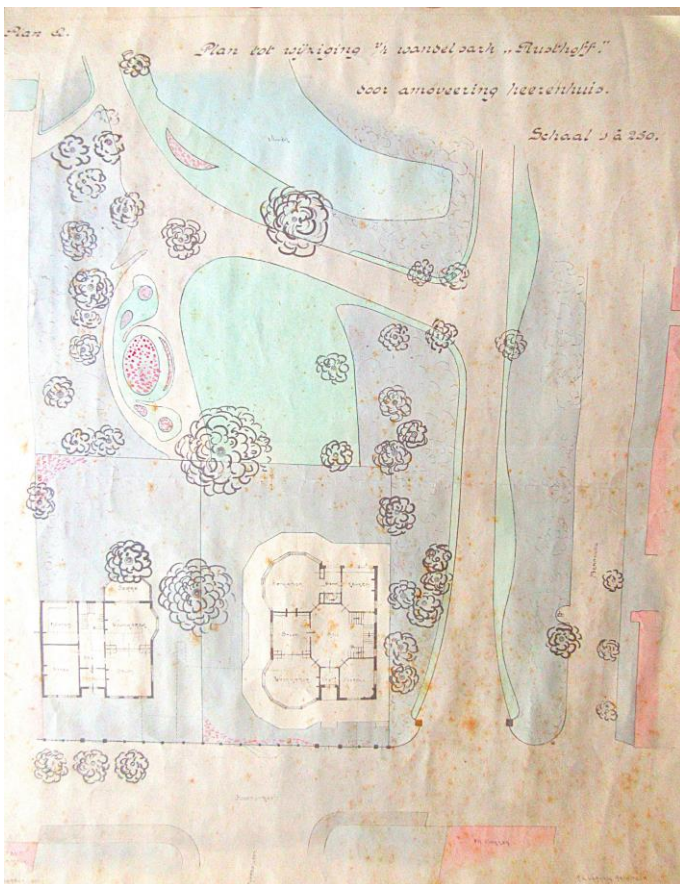

Foto tussen 1921-1924 (SOS F05633)

Tegenover het herenhuis Rusthoff was de toegang tot de overplaats. Daar is de Charbonlaan aangelegd, bestraat en voorzien van trottoirs. Rechts naast het huis is een stukje van de nieuwe muur te zien. In 1924 is het huis gesloopt. Het hek links werd verplaatst naar de toegang tot het sportterrein.

"November 1921 A.L. Verhoog architect Sassenheim. Bestaande situatie"
 Huis tegenover de toegang tot de overplaats, de nieuwe Charbonlaan (ELO 0660B- 296)

"November 1921 Plan tot wijziging v/h wandelpark Rusthoff".

“Plan tot wijziging v/d/ ingang wandelpark “Rusthoff”, april 1922 A.L. Verhoog Gem. Opz.”
Ontwerp met een villa en een “landhuisje”.

Verhoog was inmiddels gemeentelijk opzichter geworden en stelde een half jaar na de eerste tekening voor om de toegangsweg te verplaatsen zodat elke villa zijn eigen ruimte in het park had, de rechter met een autogarage. De toegangsweg kwam dan te vervallen en zou tegenover de Charbonlaan komen, waar toen nog het herenhuis Rusthoff stond.

Ook kon dan de Menneweg worden verbreed naar 10 meter, zoals voorgesteld in het nieuwe Uitbreidingsplan van 1922. De reeds gemaakte kosten zouden niet opwegen tegen het financiële voordeel van verkoop van de grond voor villa's.

“Reeds voor de aankoop van de buitenplaats Rusthoff leefde de wensch de oude gebouwen aan de Hoofdstraat af te breken, waardoor het mooie park ook voor den doortrekkenden toerist meer bekend zou worden en daardoor onze gemeente ook voor den vreemdeling meer aantrekkelijk te maken, wat niet tot schade maar wel tot voordeel leiden kan.”

Het sloopwerk van het dubbele huis Rusthoff en koetshuis werd door werklozen gedaan. Van afkomstend hout, stenen en pannen werd een schuur gebouwd achter in het park.

1924 Verkoop van hout en sloopmaterialen (ELO 0660B 296)

Villa Rusthoff. Het muurtje aan de straat is vervangen door een hek van de villa. Een stenen vaas met bloemen staat in de as van het toegangspad (SOS F02885)

Niet een bescheiden landhuisje maar de Villa Rusthoff is gebouwd en bewoond door wethouder en bollenkweker W. Warnaar. (Deze villa Rusthoff is afgebroken in 2017).

De toegang is niet verlegd zoals in het plan van 1922 en aanbevolen door B&W. Een villa tegenover die van de wethouder is er niet gekomen.

Het park moest een toeristische trekpleister worden. Dat zou goed zijn voor de plaatselijke middenstand. Zo werd in 1929 een zangconcoers georganiseerd, waar alleen al 28 koren en 1500 deelnemers waren, plus het publiek.²⁵ De koren werden opgesteld bij de entree en in het park, waarschijnlijk op een grasveldje bij de brug naar het weiland. Dat veldje bestaat sinds 1956 niet meer.

²⁵ Zangconcoers en andere festiviteiten Aschpotter nr 23.

Overplaats

Het park aan de overzijde van de Heerenweg bleef behouden, terwijl daar als eerste een weg werd aangelegd, de Charbonlaan, met een rij bomen (Robinia pseudo acacia's) tussen de weg en de vijver. Het eiland waar ooit een muziektent op stond, bestaat ook nog.

Charbonlaan, vijver met kroos en bomen op het eiland (L. Albers 2023)

Beheer van het park 1917-1945

1918 Beheerplan Nederlandse Heidemaatschappij

In 1918 gaf de gemeente Sassenheim de Nederlandse Heidemaatschappij opdracht een rapport over het park op te stellen. Een kaart ontbreekt bij dit plan in het archief.

Wolvers²⁶ citeert uit het rapport: *“het landgoed Rusthoff, door de Gemeente Sassenheim gekocht en bestemd voor wandelbos, is bijzonder mooi wat indeling en geboomte betreft. Waterpartijen en ruime grasvelden geven het geheel veel bekoring en doen vooral de mooie boomgroepen goed uitkomen. Het aantal soorten van houtgewassen is groot: o.m. komen voor eik, beuk, iep, es, esdoorn, kastanje, els, berk, lijsterbes, acacia, meidoorn en enige naaldbomen, Picea excelsa [Fijnspar] en Abies nordmanniana [Kaukasische zilverspar]. Een exemplaar van de goudes [Fraxinus excelsior ‘Aurea’] en een beuk met diep ingesneden bladeren [Fagus sylvatica ‘Laciniata’] zijn bijzonder mooi. Ook enkele acacia’s zijn, wegens hun zwaarte merkwaardig.*

Behandeling van het bestaande plantsoen: het is gewenst enige bomen te vellen en wel die exemplaren, welke hinderlijk zijn voor andere bomen of ziek zijn. De bomen zijn gemerkt. De oude eiken in de laan aan de oostzijde van het opgaande hout hebben een te dichte stand. De bomen kunnen evenwel niet om de andere weggehaald worden, aangezien dan verscheidene mooie exemplaren zouden moeten vallen. Ook omdat de laan thans nog een mooi geheel vormt, wordt voorgesteld haar onveranderd in stand te houden. Langs de westzijde komt een rij zware iepen voor. Deze bomen zijn rijp; zij maken nog slechts een onvoldoende aantal kleine bladeren. Tussen die bomen staan betrekkelijk jonge eiken, die door de iepen in hun groei gehinderd worden en daardoor kwijnen. Het vellen van iepen is daarom hier wel aan te bevelen. Daar de iepen elkaar steun bieden tegen de wind, moet bij het vellen grote voorzichtigheid worden betracht.

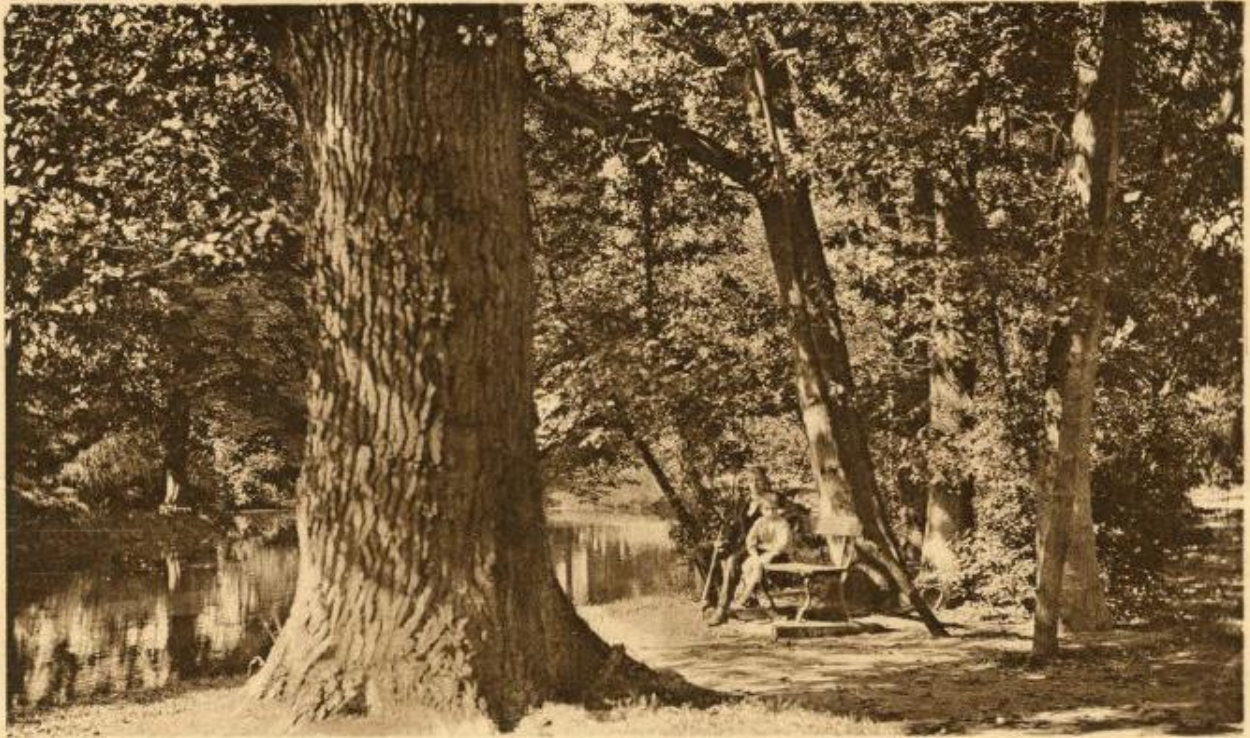
De gemerkte bomen, die allen oud en slecht of hinderlijk zijn voor betere of jongere exemplaren kunnen wel verwijderd worden. Ook moeten enige jonge stammen en enkele hinderlijke takken weggenomen worden. Enkele percelen hakhout zijn rijp om geveld te worden, vooral een perceel esenhout langs de westzijde.”

Dit citaat geeft een beeld hoe het park er in 1918 uitzag. De onderstaande foto's laten veel oude bomen zien uit de tijd van aanleg van het park. Ook was er hakhout te vinden en waren er lanen.

Het beheerplan lijkt te zijn uitgevoerd. Iepenopslag wijst op gekapte bomen, esenhakhout is nergens meer aanwezig, een enkele es aan de westkant nog wel. De oude eikenlaan was in 1956 op kaart nog zichtbaar, de goudes en varenbeuk – die Zoicher jr. veel gebruikte²⁷ – waren er niet meer; de naaldbomen ook niet.

²⁶ Wolvers, P. *Een historische kijk op buitenplaats ‘Park Rusthof’ 1990.*

²⁷ In de catalogus van de kwekerij van Zoicher (lit. 1845) komen o.a. 48 soorten essen voor, 8 soorten beuk, 41 soorten eik.

Wandelpark „Rusthoff“, Sassenheim

1923 Dikke eik of populier, beuken met bank ervoor (SOS F02856)

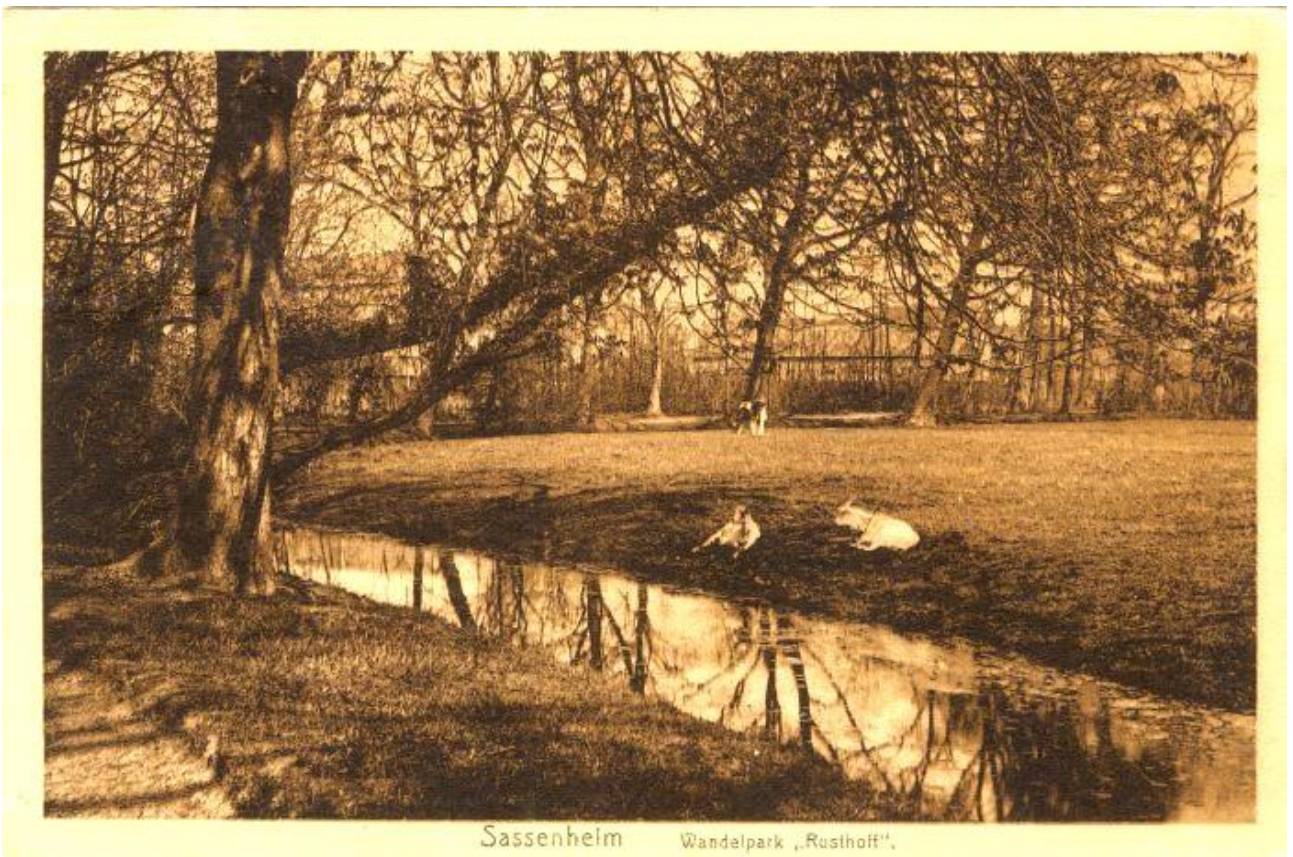

Sassenheim Wandelpark „Rusthoff“.

1923 Een halfronde bank om een aftakelende beuk. (SOS F02859)

1920 De smalle sloot langs de noordkant van het grote weiland, verderop de brug een eik staat schuin in de oever. (SOS F02854)

1923 Op een ander deel van het eiland lopen geiten. Boerderij aan de Kerklaan rechts in de achtergrond. (SOS F02857)

ongedateerd. Uitzicht van de tuin achter het huis, met rozenperk, stamroos, dahlia en nog kleine Gunnera? (SOSF11892)

Na de ingang bij de landtong was de voederplek, waar nu weer een brug ligt.

Van de hierna volgende plannen zijn de titels en archiefnummers opgenomen in de Bronnen. Een beschrijving per plan staat in een losse bijlage (Stichting Beheer Park Rusthoff en de Stichting Oud Sassenheim).

Uitbreidingsplan 1919-1929

Tijdens de Eerste Wereldoorlog waren veel vluchtelingen naar Nederland gekomen en vooral ook groeide de eigen bevolking. Er werd een gemeentelijk plan gemaakt voor uitbreiding met woningen. De overplaats was al verkaveld met een rij woningen langs de Charbonlaan. De Rusthofflaan was destijds het einde van het aaneengesloten landgoed.

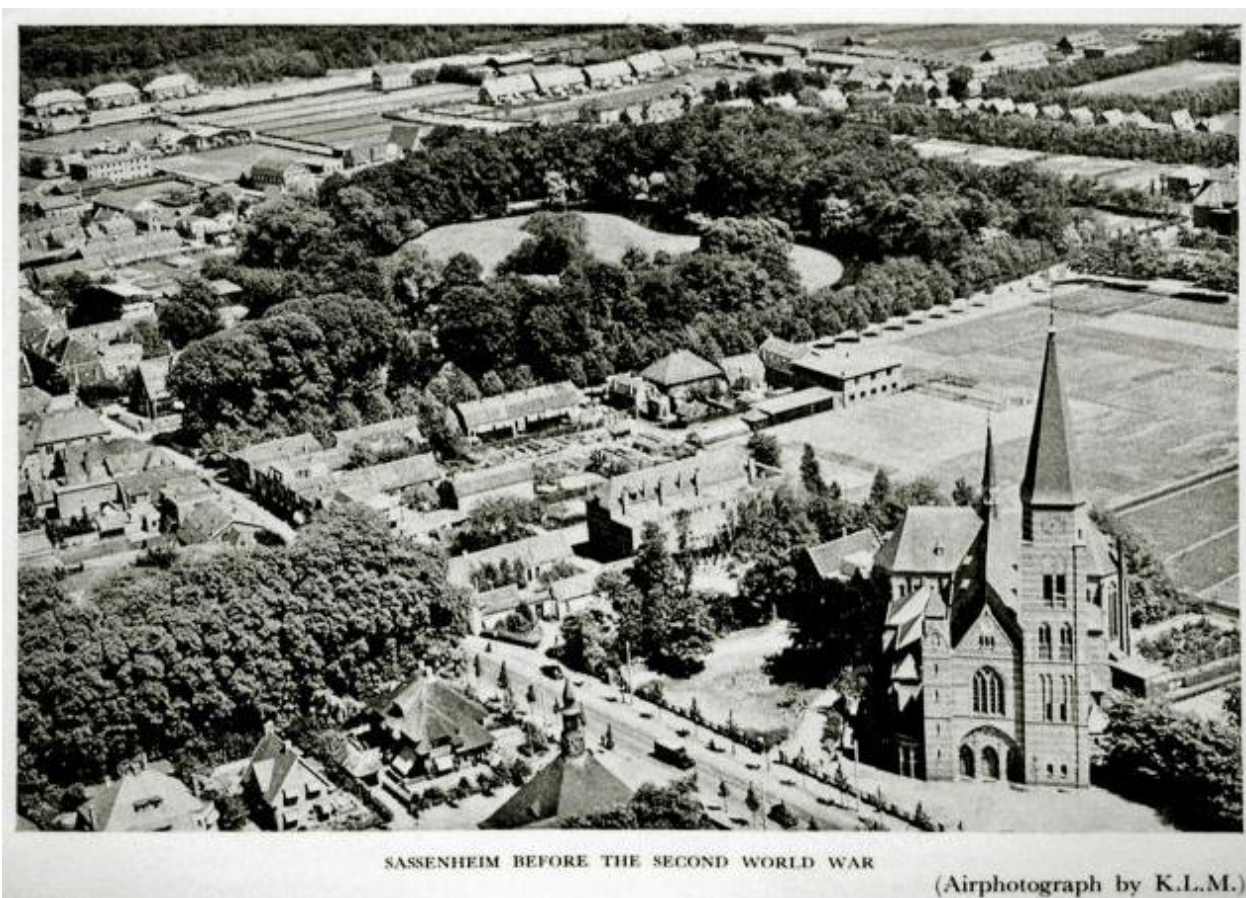
1919/1929 deel van Uitbreidingsplan. Geprojecteerd zijn de Beukenlaan/Parklaan en het doortrekken van de Menneweg naar de Rusthofflaan en werd de Menneweg in 1928 deels hernoemd als J.P. Gouverneurlaan (ELO0660E51008n6)

1949 Zicht op de St. Pancratiuskerk. Bosje geplant in 1946? Veel bagger in de vijver. (SOS F02870)

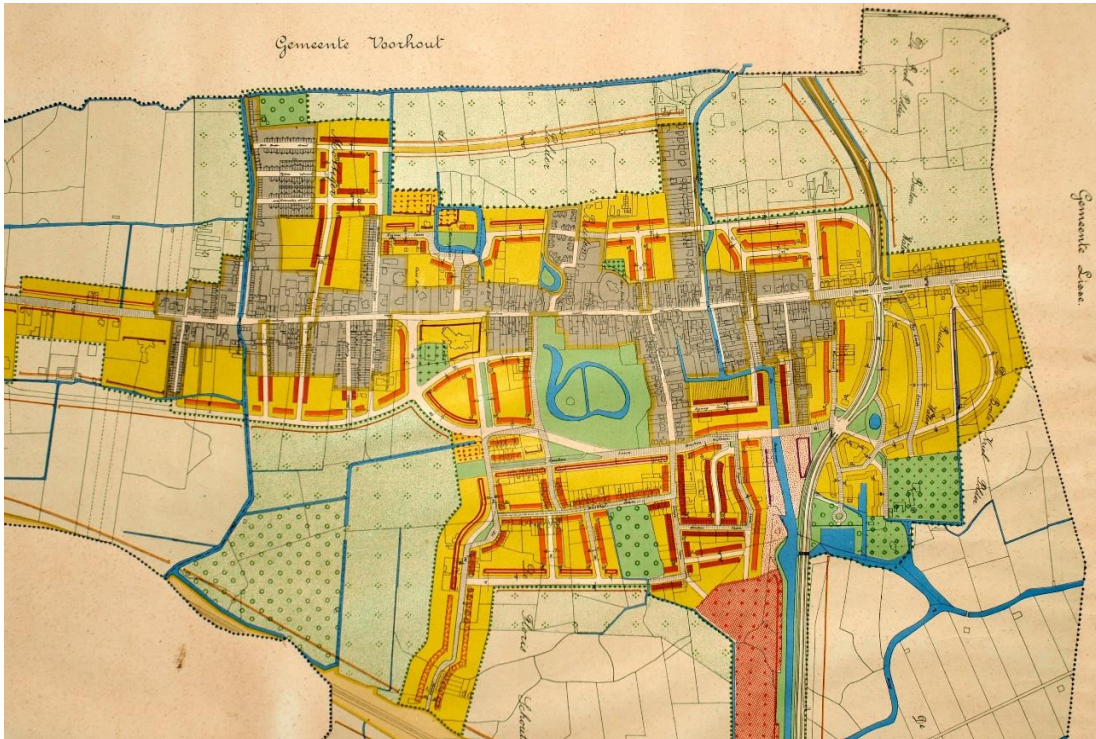
1949 Hetzelfde winterbeeld. Op het kleine eilandje stonden grote bomen, ook zichtbaar op de luchtfoto. (SOS 2871)

1939 De kerk ligt nog te midden van bouwlanden. Op het eiland stonden twee grote boomgroepen (SOS F04734)

1940 Uitbreidingsplan Sassenheim – Herziening d.d. 16-09-1940)

Een nieuw uitbreidingsplan werd voorbereid in 1938. Voor het opstellen van het plan werd Ir. Alphons Siebers, architect en stedenbouwkundige te Ulvenhout aangetrokken. De gemeente kreeg van de Provincie Brabant een getuigschrift waarin werd vermeld dat de heer Siebers voldoende gekwalificeerd en kundig was. Het plan werd een aantal keren gewijzigd, voornamelijk om redenen van verkeersveiligheid en omdat het type woningen dat was ingetekend niet voldeed.

1939/40: Uitbreidingsplan A. Siebers (ELO F3898 P8191088)

Op de percelen rondom het park is bebouwing ingetekend, bestaande uit verschillende woningtypen. In de zuidoosthoek van het park, daar waar de tuinen voor gemeenteambtenaren lagen, is een schuine verbindingsweg ingetekend, die de doodlopende Beukenlaan moet verbinden met het stratenplan van de aan te leggen woonwijk. Zo ontstaat op de plaats van de tuinen een driehoekige groenstrook. De rest van het park wordt intact gelaten.

1939/40: Uitbreidingsplan. Het park en de boomgaard aan de oostkant moesten behouden blijven.

1945 detail uit kaart voor het traject nieuwe rijksweg. *Schetstekening van de Floris-Schouten-Vrouwen-Polder Gemeenten Sassenheim-Warmond, schaal 1:2500 (via SOS)*

De beukenlaan aan de oostkant van het park, werd al gauw de chiquere benaming Parklaan gegeven. De plannen uit 1929 en 1939/40 voor de omleidingsweg zijn na de oorlog niet uitgevoerd zoals gepland, maar zijn uitgevoerd zoals te zien op de plattegrond van Sassenheim uit 1955.

1955 detail plattegrond Sassenheim met de rondlopende weg.

SASSENHEIM.

Winterzorg.

Zooals men zich herinnert, had de Sassenheimsche IJclub aan de gemeente verzocht de z.g. Binnenbeek in het park „Rusthoff” op het smalle gedeelte te verbreeden, zoodat de

schaatsrijders rondom het eiland konden rijden.

Hedenmorgen is men met het verbreed reeds begonnen, hetgeen geschiedt door het personeel van den opbouw dienst.

In den a.s. winter kunnen we dus beschikken over een moole ijsbaan.

De huidige vorm van de vijver is pas gemaakt in augustus 1940. Om het schaatsenrijden in de winter mogelijk te maken werd de noordelijke sloot tot vijver verbreed.

Plannen 1946 - 2001

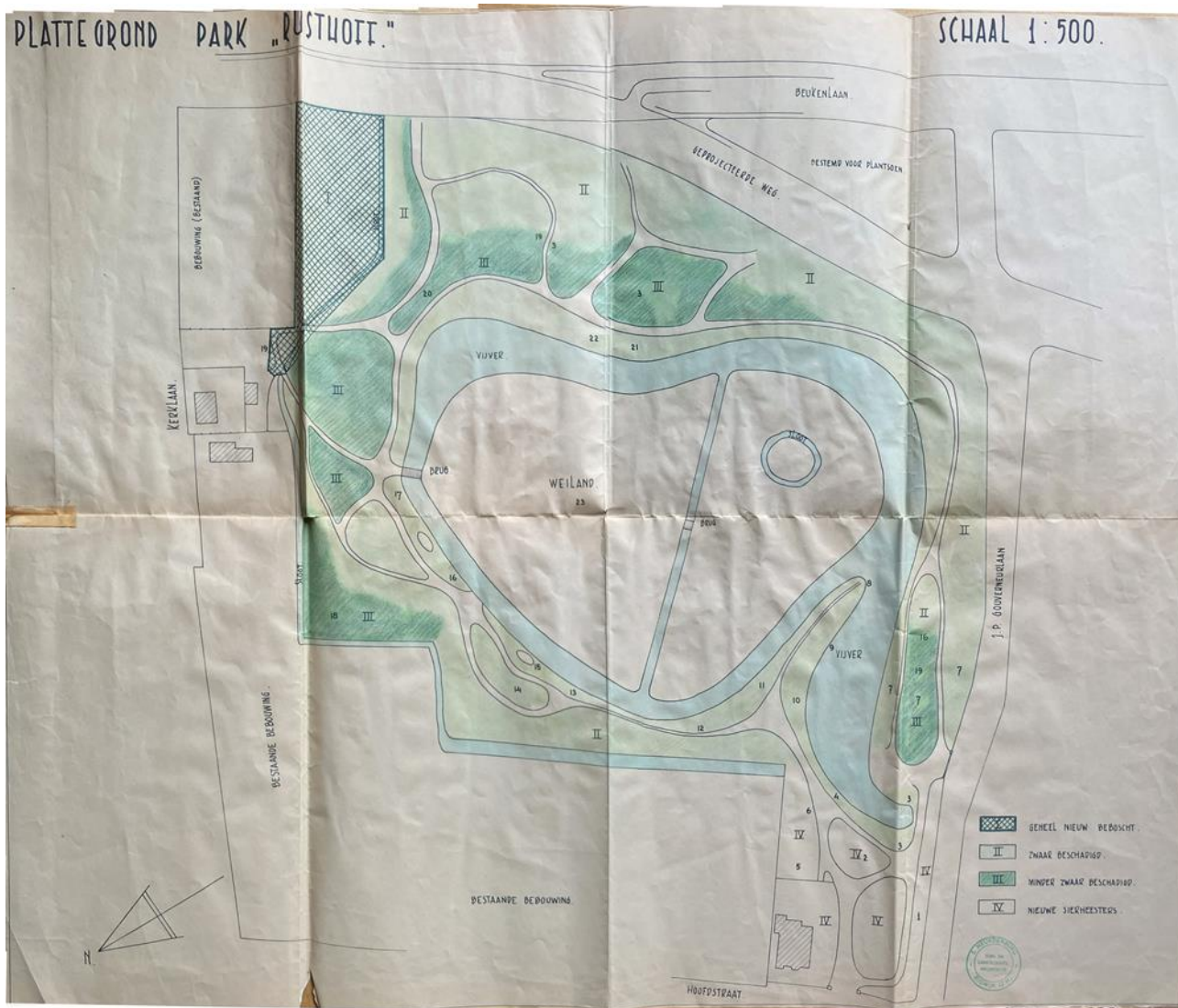
Oorlogsschade beplanting 1946

Begin 1946 vond het raadslid G. Verschoor dat het park in verval raakte door verkeerd beheer, waar twee heren verantwoordelijk voor waren. De gemeentearchitect Schram en de parkopzichter De Vries konden niet met elkaar overweg en deze heren zouden geen verstand van beplanting en boomkunde hebben. Hij stelde voor om de dagelijkse leiding van het Park toe te vertrouwen aan de heer M. Essenveld, die aan de J.P. Gouverneurlaan woonde.

Verder stelde Verschoor voor om het Comité voor Parkherstel op te richten. Het doel van het comité was om uit particuliere middelen het herstel van het park te bekostigen. Hiertoe werd een fonds opgericht. Er werden plannen gemaakt voor het herstel van het park en in het voorjaar van 1946 werd een begin gemaakt.

Tuinarchitecte S. Neurdenburg uit Rijswijk stelde in 1946 een plan op om de beplanting van het park te herstellen. Daartoe tekende zij een plattegrond van het park dat de mate van schade aangeeft en voorziet in een vakindeling. Voor deze vakken zijn bestellijsten van bomen en een gespecificeerde beplantingslijst voor sierheesters opgesteld.

In 1946 kon bij het Rijk worden aangegeven of beplantingen van de gemeente oorlogsschade hadden opgelopen. Inmiddels was er een herstelplan dat in de volgende jaren (1947-'48) zou worden uitgevoerd. Daartoe werd in de periode 1946-'47 subsidie aangevraagd bij het Bureau Financiering Wederopbouw aan de hand van een begroting van de Rijksdienst voor landbouwherstel. Alleen voor vak IV werd geen subsidie aangevraagd omdat hiervan de oude aanplant nog bestond. Bij goedkeuring werd via Staatsbosbeheer subsidie verleend voor het herstellen van de schade. De gemeente Sassenheim vroeg subsidie aan voor Ter Leede, de straatbeplantingen en Park Rusthoff. In 1951 was nog niet uitbetaald.

Plattegrond Park "Rusthoff" door tuinarchitecte S. Neurdenburg (Balapoelang 1901-1961?), 1946, wonende te Rijswijk, lerares op Huis te Lande. Op deze tekening wordt aangegeven in welke mate delen van het park schade hebben opgelopen tijdens de Tweede Wereldoorlog. De tekening dient tevens als vakkenplan voor de nieuw aan te brengen beplanting. (ELO 1.854.2 - 295)

De rekeningen werden in januari 1947 ingediend. Toen was het plan al uitgevoerd, behalve het stuk met de geprojecteerde weg. Behalve de hoofdingang was er een toegang aan de J.P. Gouverneurlaan; geen aan de Kerklaan en aan de kant van de geprojecteerde laan – Beukenlaan konden drie toegangen komen.

Volgens plan werden de randen van het park die zwaar beschadigd waren (vakken II) aangevuld met 10 Amerikaanse Es, 26 Scharlakeneik, 2 Beuken en 3 bruine beuken plus een ruim sortiment heesters, hoge en lage sier- en wintergroene heesters (in de afdelingen 3, 4, 7 – 17 – 22).

De vakken (III) rond de vijver (donker groen) waren minder beschadigd, maar werden toch aangevuld met 26 eiken en 10 beuken, en een heestersortiment in de afdelingen 1-20. Op het noordelijke eiland werden vijf meidoorns geplant.

Vak IV is bij de ingang waar nog veel oude bomen staan, daar zijn heesters bij geplant, afdeling 2,5,6. Er staan 15 Thuja occidentalis langs de rand, waar in 1962 de parkeerplaats werd gerealiseerd.

Wat nu de heemtuint is (vak I) was leeg en werd beplant met 5 beuken en 10 eiken (waar eiken worden genoemd zijn het altijd Zomereiken).

De nog aanwezige bomen zijn door Neurdenburg niet genoteerd.

Door de soorten van de plantlijsten van 1946 in te tekenen en aan te vullen met de bomen in de kaart van 1956 en nog bestaande bomen, krijgen we een beeld van het park in 1947 en later. Dan blijkt dat Neurdenburg het park weer heeft aangevuld met bomen en heesters die grotendeels ook terug te vinden zijn in de catalogus van de boomkwekerij van J.D. Zocher. De rode roos 'Karen Poulsen' was toen modern, (geïntroduceerd in 1930).

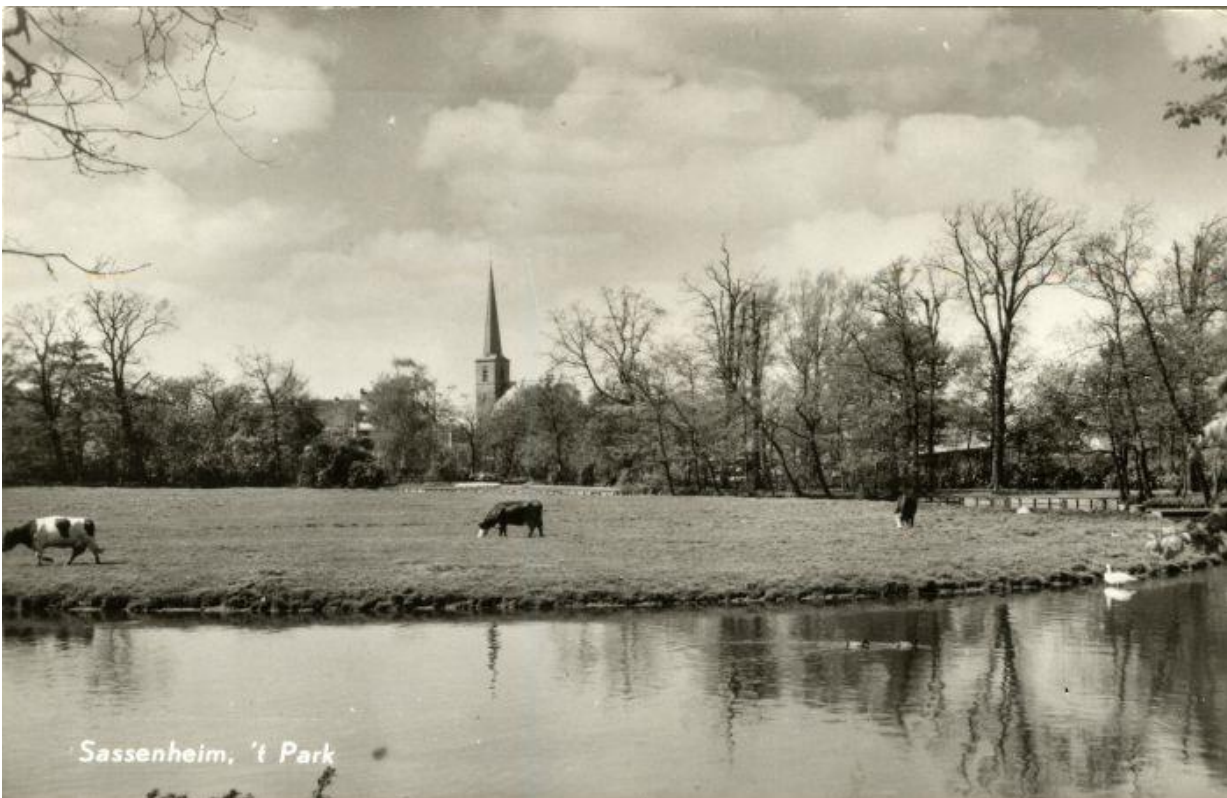

Reconstructie beplantingsplan Neurdenburg 1946 (M. Vedder)

Het blijkt dat Neurdenburg het park niet op eigentijdse, maar op traditionele wijze in de landschapstijl van Zocher jr. heeft aangevuld. Paden gaan afwisselend langs de open oever of achter bosjes langs. Ook gaan paden tussen dichte bosjes door. De rozenperken zijn ovaal evenals de andere heesterperken. Wintergroene groepen zijn afgewisseld met sierheesters.

1955 eik aan het water. Boom schuin in de oever, de overhangende stam is afgekapt. Zicht op de St. Pancratiuskerk (telelens).

1955 Zicht op de dorpskerk vanaf het pad bij het heuveltje. Natuurlijke oever van de weide.

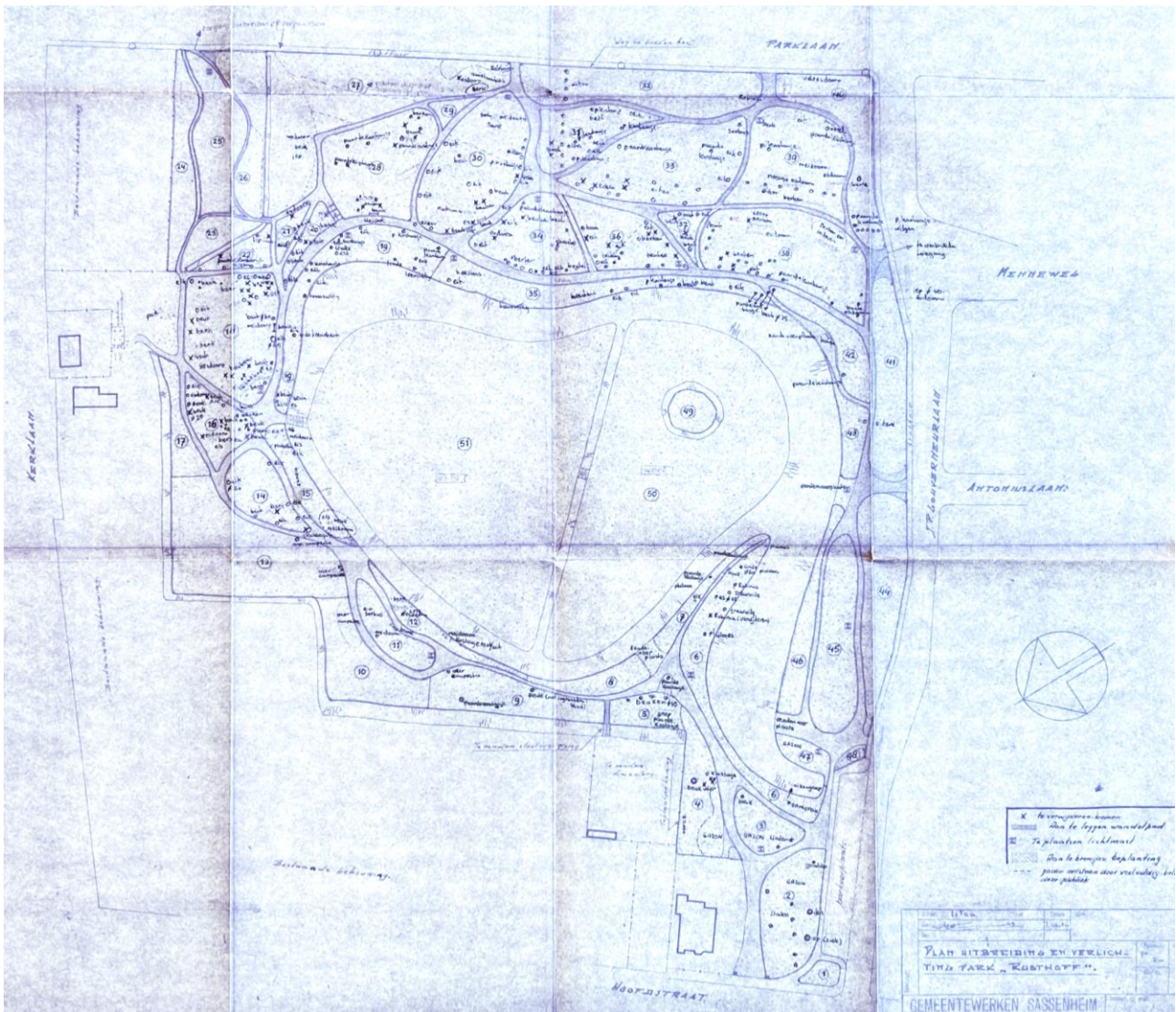

1958 Park met de villa. Vanaf het entreehek met verschillende naaldbomen aan weerszijden-en vanaf de villa was er direct zicht over de volle lengte van de vijver. Er lag een stijger bij het huis. Een rozenperk verhult het pad dat vanaf de entree komt. Een enorme beuk staat tussen het hek en de villa. Nog een beuk achter het huis, die tot 2004 bleef bestaan. (SOS F00539)

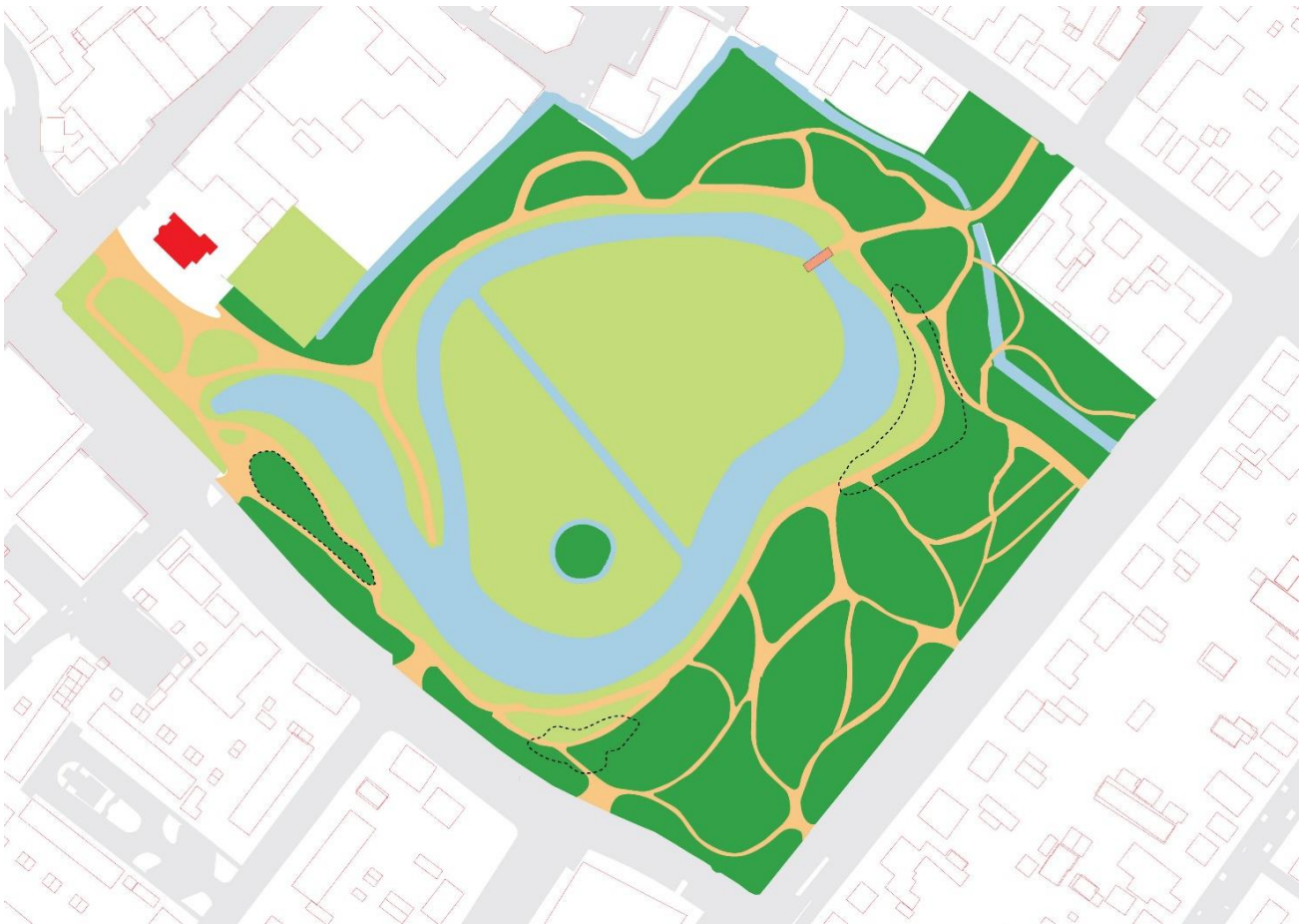
1958 Het uitzicht naar de villa liep over de lengte van de vijver. (SOS F02862)

1956 Plan Gemeentewerken, uitbreiden park

1956 Plan uitbreiding en verlichting Park "Rusthoff". Gemeentewerken Sassenheim. (ELO 1.854.2 – 1415 Parken en plantsoenen 1951/1979). Uitbreiding met de moestuintjes van gemeenteambtenaren. Op het plan zijn voor het eerst boomsoorten en vaknummers aangegeven. Er zijn toegangen getekend.

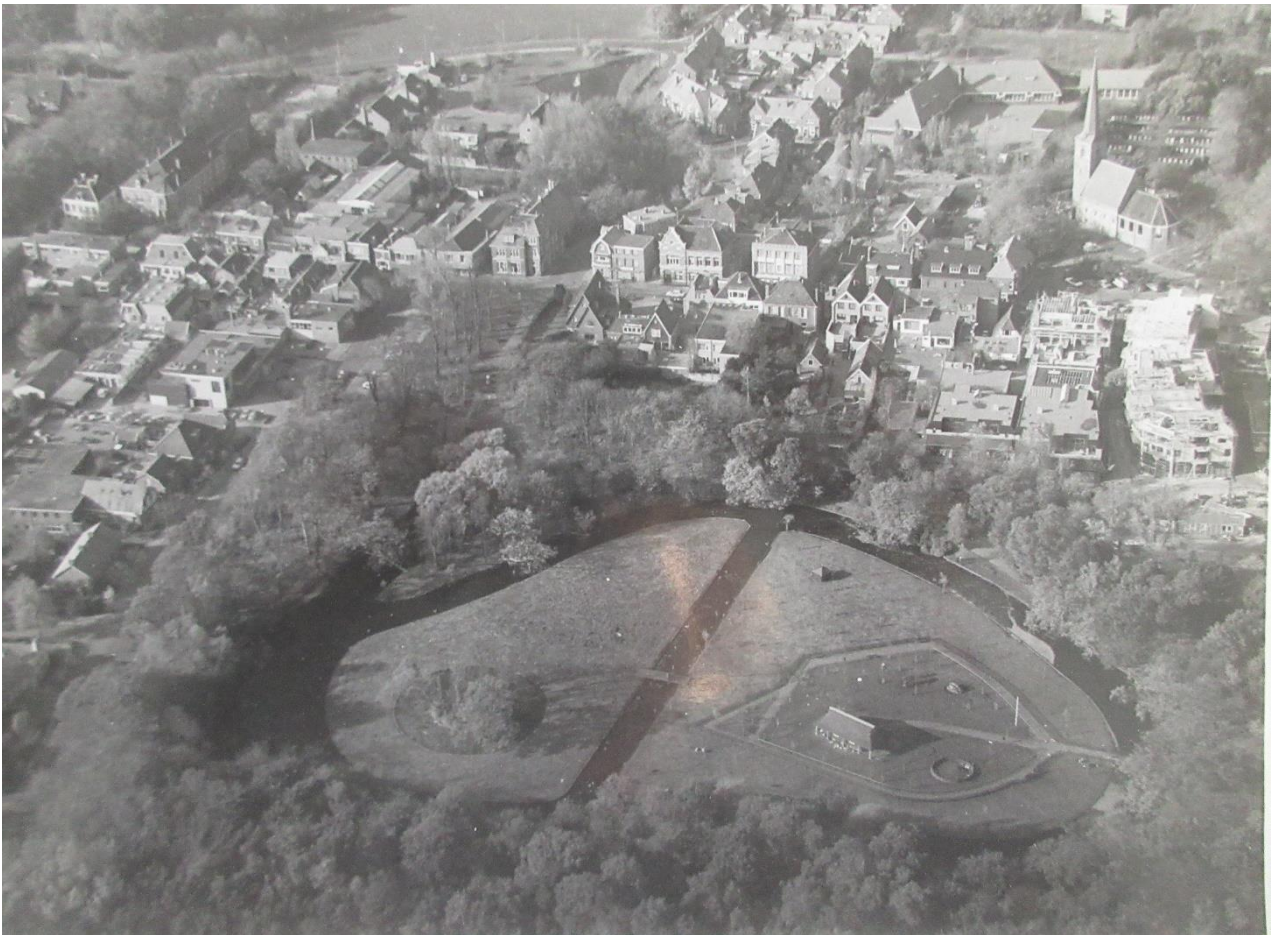
De gemeente had het idee om de moestuintjes voor ambtenaren, die in het voormalige bollenland waren aangelegd bij het park te betrekken. Er werd een pad ingetekend. De grond in dit deel ligt lager dan de rest van Rusthoff en men was ervoor beducht dat de boomwortels zouden gaan rotten als de grond niet werd opgehoogd. Het ophogen zou moeten gebeuren met "specie" uit de grote vijver in Rusthoff, die daarvoor moest worden uitgebaggerd. Waarschijnlijk is de vijver toen niet gebaggerd. Of en hoe de grond is opgehoogd is niet duidelijk in de stukken. Op de hoogtekaart is te zien dat dit stuk nog steeds lager ligt dan de rest van het park. Wel is op 27 januari 1960 besloten om de voormalige moestuintjes in te planten met bosplantsoen. Er ligt een enkel pad doorheen. (In 2004 kwam hier de heemtuin.)

Reconstructie kaart 1956. Op de tekening zijn negen uitgangen te zien.

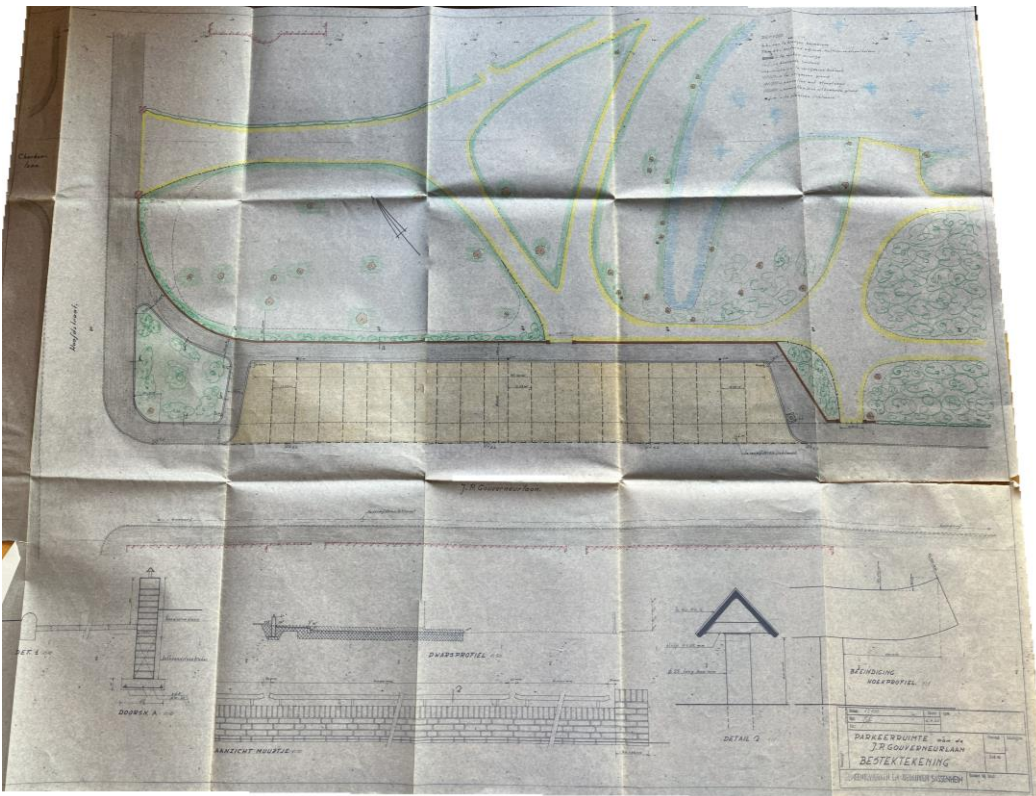

ca. 1960 (SOS F00019) het lindenveld en villa tijdens het bloemencorso)

Luchtfoto, de op foto aanwezige kinderboerderij staat er sinds 1970 (SOS gedateerd 1962)

1962 Parkeervakken aan de J.P. Gouverneurlaan

Bestektekning voor de parkeerruimte aan de J.P. Gouverneurlaan (Gemeentewerken en bedrijven Sassenheim 6-4-1962, ELO 1.854.2 – 1415 Parken en plantsoenen 1951/1979)

In 1962 werd door de dienst Gemeentewerken en bedrijven een plan gemaakt voor parkeerruimte aan de J.P. Gouverneurlaan. Hierboven is de bestektekening weergegeven. Voor de uitvoer van dit plan moest een strook van het park worden ingeleverd. De luchtfoto's vertonen de situaties voor en na de uitvoering van het plan. Op de tekening is te zien dat er ter afscheiding een lage muur met daarop een reling is gepland.

1966 Verbeteren ontsluiting park Rusthoff

In 1966 werden werkzaamheden uitgevoerd om het park toegankelijker te maken. De haag om het park werd gerooid en de afrastering langs de J.P. Gouverneurlaan en de Parklaan gesloopt. Ook werden er 17 lichtmasten geplaatst. Het aantal verharde in- en uitgangen werd verdubbeld en voorzien van borden met het opschrift "voetpad". In twee jaar tijd was de toeloop nog niet sterk verbeterd.

1968 Plan Heidemij, verhardten paden

De gemeente liet de Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij (het huidige Arcadis) een onderzoek doen naar de oorzaak van "het betrekkelijk geringe bezoek aan het park en door welke maatregelen bezoek kan toenemen".

Het rapport (Arnhem, 19-6-1968) opent met een beschrijving van de toen bestaande situatie van het park. Het bos bestond deels uit oude bomen die vrijwel versleten waren en het beleid was erop gericht deze te vervangen, met gunstig resultaat. Heidemij vond dat wilde kastanje een te groot aandeel in het boombestand vormde. Een deel van het park bestond uit veel jongere beplanting met daarin een flink aantal goede eiken. Dit was waarschijnlijk de erfenis van het herstelplan van de oorlogsschade.

De struik- en kruidlaag werd van mindere kwaliteit bevonden. Deels kwam dit doordat de boomlaag "een remmende factor vormde voor een goed ontwikkelde struiketage". Advies was om de struiklaag te reviseren en te dunnen en het sortiment aan te passen aan de schaduwrijke omgeving.

Verspreid over het park lagen een aantal bloemvakken. Hier werd geadviseerd om de bloemen samen te brengen in één bloementuin.

De paden waren onverhard en Heidemij adviseerde dan ook deze te verhardten en over te gaan op een vereenvoudigd padenstelsel.

Voor de vijvers werd geadviseerd de landtong zodanig te vergraven dat het een broedeiland voor watervogels zou worden. Als attractie zou een fontein kunnen worden gerealiseerd in het bredere gedeelte van de vijver.

Heidemij stelt ook voor om op het eiland een hertenkamp aan te leggen. Om het publiek de herten te kunnen laten voeren zou er een bruggenhoofd dienen te worden gevormd. Eventueel kon de hertenkamp worden uitgebreid met krielkippen, konijnen, loopeenden, etc.

De hertenkamp met hertenhuis is toen niet gerealiseerd.

In 1970 werden de paden in het park voor het eerst voorzien van een bitumineuze verharding, die werd afgestrooid met mannesmannsplit.

In 1973 is de vijver gebaggerd, uitgediept en beschoeiing aangebracht van Azobé, met een plank aan de bovenkant. Achter de beschoeiing aan de bovenzijde plasticfolie, zodat afkalven niet meer mogelijk was. Gevolg was dat oeverplanten ook niet meer konden groeien.

Aan de beplanting is met het advies van de Heidemij (1968) waarschijnlijk niet veel gedaan, want weer werd beheeradvies gevraagd, dit keer aan Staatsbosbeheer

1975 (SOS F03329) grindpad of grind over het asfalt. Op de oever van het eiland ligt grond. Beschoeiing met eendentrap langs de oever.

1974 Staatsbosbeheer

Analyse: het loofhout stond te dicht op elkaar waardoor de struiklaag, door gebrek aan licht, zich minder goed kon ontwikkelen. Enkele beplantingsvakken vertoonden een kruidlaag, de vakken met Beuk en Paardenkastanje hadden geen kruidlaag. Langs de vijver stonden fraaie, oude solitaires van Paardenkastanje, Eik, Plataan en Treurwilg. Veel oudere bomen zijn beschadigd of versleten.

Staatsbosbeheer concludeerde dat het padenstelsel was aangelegd in de landschapsstijl, waarbij doelmatigheid geen belangrijk criterium was. Volgens Staatsbosbeheer was dat de oorzaak van het feit dat mensen zich buiten de paden gingen begeven. Op die manier zijn er veel paden door de beplanting ontstaan, wat de structuur van het park niet ten goede kwam. Weer werd een kinderboerderij geadviseerd die toen wel werd aangelegd. Het nachtverblijf werd in 1977 geopend.

Verder advies van Staatsbosbeheer:

een speel- en ligweide;

kleinere vakken met bomen kappen en daarvoor in de plaats struiken aanbrengen;

vakken met gazon handhaven of uitbreiden;

boombeplanting dunnen en schaduwhoutsoorten (beuk, paardenkastanje) vervangen door lichthoutsoorten (eik, es, els berk, plataan, robinia);

beuk en paardenkastanje waren alleen aanvaardbaar als solitaires;

de moeilijk te vinden ingangen verbreden;

een pleintje maken bij de ingang aan de Hoofdstraat, met bijvoorbeeld een schaakbord.

de scheiding tussen pad en beplantingsvak waar nodig verduidelijken. Einde advies.

De nadere uitwerking in 1978 van deze ideeën is niet aanwezig in het archief.

1977 (SOS F03330) Beschoeiingen lijken niet lang geleden vernieuwd en heesters geplant. De kastanje rechts is later gekapt, volgens het plan van 1994. Aan weerszijden van het pad vanaf de J.P. Gouverneurlaan dat uitkomt bij de oever, staan opvallende bomen, een treurwilg en een eik die schuin in de oever is geplant.

1977 Het nieuwe hertenhuis met hek en bomen eromheen (SOS F03333)

1977? Een stukje met hoge oeverbegroeiing (SOS F00043)

1977 jonge boompjes langs de oever (SOS F03328) 1977 beeld "De ontmoeting" door P. van Crimpen van Wieringen, in 2002 een klein beetje verplaatst.

Uit bovenstaande foto's kunnen we afleiden wat het werk van ca. 1975 omvatte: een nieuw gebouw voor de kinderboerderij en een houten hekwerk omlijst met jonge bomen. Nieuwe beschoeiing met eendentrappjes, asfalteren en begrinden van paden, poten van nieuwe bomen langs oevers, knotwilgen langs de Karnemelksloot. Bomen om de kinderboerderij. Het aanbrengen van eendenhuizen in de vijver.

Schooltuin. In 1980 werd besloten om het deel van het park waar zich de voormalige nutstuinen van de buitenplaats bevonden in gebruik te nemen als schooltuinen. Er werd een ontwerp gemaakt waarbij scholen uit Sassenheim allemaal een eigen stuk kregen. De plantsoenendienst van de gemeente maakte het stuk schoon, waarna het op 1 maart 1980 in gebruik kon worden genomen door de scholen. In 1984 werd de tuin herzien omdat er minder scholen meededen.

1981 Beheerplan van Oranjewoud, concept mei 1980, Beheeradvies november 1981

Waarschijnlijk waren de bosbeheeradviezen van 1974-1978 slechts gedeeltelijk opgevolgd, want in 1981 schrijft Oranjewoud weer een beheerplan. Hun observaties: oude bomen en bosbeplanting leed aan achterstallig onderhoud. Het boombestand bestond hoofdzakelijk uit vrij oude exemplaren. Een klein deel bestond uit bomen met een middelmatige leeftijd, terwijl de laatste paar jaar het boombestand was aangevuld met een aantal jonge exemplaren. Veel iepen waren wegens iepziekte geveld.

De toegangen waren duidelijk, het waren er 9.

Het rapport geeft een doelstelling van het beheerplan aan de hand van een aantal functies van het park. Oranjewoud onderscheidde de functies recreatie, esthetische waarde, doorgangs-/verbindingsfunctie (het publiek gebruikt het park als korte weg van de ene naar de andere kant), educatieve waarde, cultuurhistorische waarde en een groene long in de sterk verstedelijkte randstad.

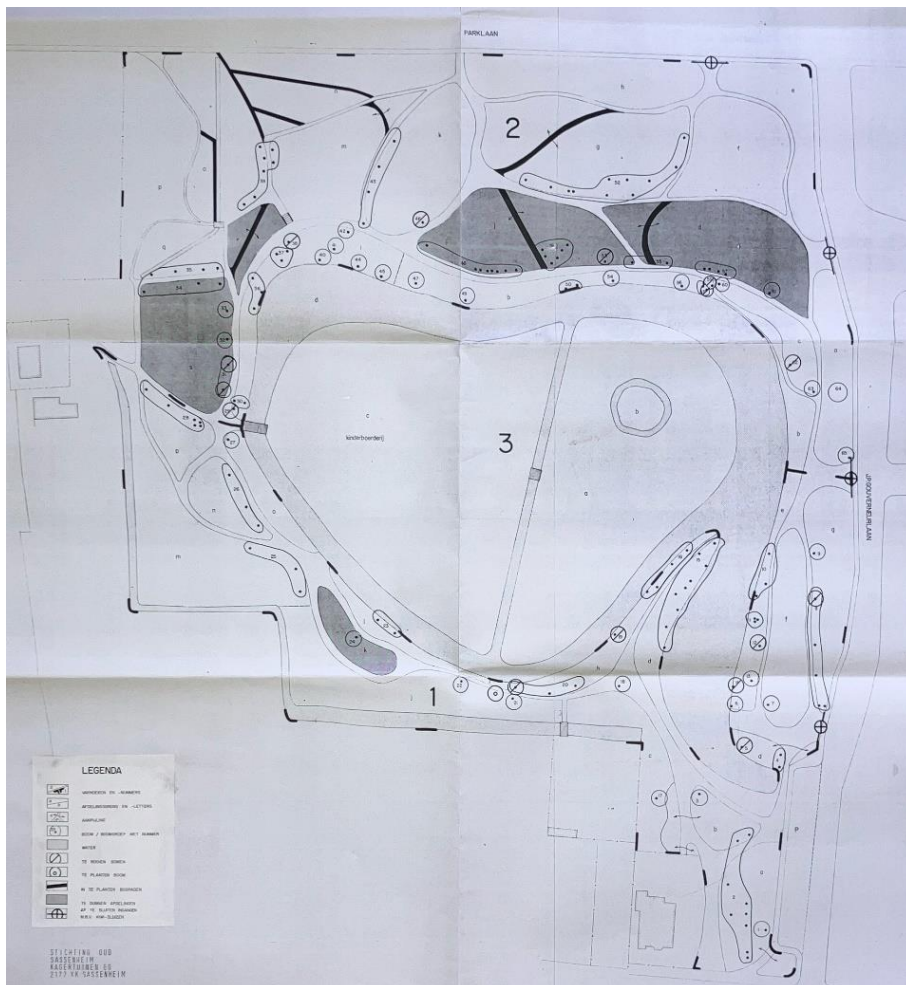
Resultaat: in 1984 werden 128 bomen gesnoeid, 16 geveld, plantvakken gedund, nieuwe beplanting aangeplant, bijgeplant of ingeboet (NB 7620 stuks nieuwe beplanting) Er werden afrasteringen geplaatst en er werd bemest. Ook op het eiland zou veel geplant worden.

Het openluchtschaakbord werd in 1983 door de gemeente getekend en een jaar later aangelegd, geschonken door de Rotary bij hun 10-jarig jubileum.

1984 (SOS F09363) het schaakbord (advies van Staatsbosbeheer in 1974) onder de grote iep en linden bij de ingang werd goed gebruikt.

1994 Beheerplan Park Rusthof door de Gemeente

1994 Beheerplan, Openbare Werken en Milieu. De grijze vlakken zijn bosplantsoen dat gedund moet worden. Het geasfalteerde padenstelsel zou worden vereenvoudigd door enkele (zwarte) paden in te planten en op veel paden het asfalt te vervangen door open verharding. Dat is niet uitgevoerd.

In 1994 stelde de Afdeling Openbare werken en Milieu van de gemeente Sassenheim een beheerplan op voor park Rusthoff. In het rapport werd geconcludeerd dat niet alle doelstellingen uit het plan uit 1981 van Oranjewoud waren behaald, met de kanttekening dat ze ook niet allemaal wenselijk waren. Belangrijkste voorbeeld hiervan is de functie van het park als doorgangsroute. Anno 1994 werd dit als zeer onwenselijk ervaren.

De inventarisatie geeft een goed beeld van het bomenbestand in 1994. Uit de inventarisatie blijkt verder dat de onderhoudsstaat van het park op veel vlakken goed is, maar ook een groot deel matig is. Aan de hand van de inventarisatie wordt per vaknummer een beheeradvies en een planning gegeven.

De opstellers van het rapport zagen het steeds verder uitdijende padenstelsel, het gebruik van het park door fietsers en brommers en de hoeveelheid afval dat achterblijft als een groot probleem. Dit werd versterkt door het grote aantal ingangen. Voorgesteld werd om een groot aantal paden te verwijderen en alleen op het hoofdpadenstelsel het asfalt te handhaven. Bovendien moest het aantal toegangen worden teruggebracht tot 4.

De waterpartijen bleken niet optimaal en vooral de smallere sloten moesten worden uitgebaggerd. De doorstroming van het water was sinds de vervanging van de riolering van de St. Antoniuslaan verbeterd en in 1994 werd het water met een pompemaal in de Dr. de Visserlaan afgevoerd naar open water i.p.v. naar het riool.

2001 (SOS F06586) De boompjes uit 1975 langs de Karnemelksloot zijn inmiddels aardige knotwilgen geworden. Het oorspronkelijke ooievaarsnest is bij een storm op 1 februari 1953 omgewaaid en niet meer teruggeplaatst totdat hij is hersteld in de jaren '90 op initiatief van Ria Faber namens Stichting Oud Sassenheim (zie Aschpotter)

Fase 7 1998-2004 Revitalisatie, van masterplan tot uitvoering

1998 Masterplan en 2001 ontwerp Bosch & Slabbers
(Een situatietekening van voor de renovatie ontbreekt.)

1998 Masterplan Bosch & Slabbers, Gewijzigd wegens ongewenste doorgaande (fiets)route (SOS M 0226)

Masterplan

In 1998 nam de Rotary Club Sassenheim het initiatief om park Rusthoff te revitaliseren. Het park verkeerde op dat moment in een matige staat van onderhoud. De Club maakte zich zorgen om verval van de kwaliteiten van het park. Voor het maken van een masterplan voor het park namen zij Bosch & Slabbers tuin- en landschapsarchitecten in de arm. Het masterplan van Bosch en Slabbers werd complementair aan het centrumplan voor Sassenheim dat ook in 1998 werd opgesteld.

Het masterplan moest een zienswijze vormen op de betekenis van het park en hoe het in de toekomst zou kunnen functioneren.

In het masterplan worden een aantal knelpunten benoemd. Zo maakte men zich zorgen over het verlies aan ruimtelijke kwaliteit. Dit was te wijten aan het onbeplante eiland (het kleine) en de integraal beschoeide

oeveren, waardoor het beeld van glooiende grastaluds die naadloos overlopen in het water was verstoord. De vloeiende oeverlijn was letterlijk wat houtiger geworden. Ook het door midden knippen van het eiland met een sloot deed afbreuk aan de oorspronkelijke heldere opzet, mede door de rij knotbomen aan weerszijden van de sloot.

Weer werd de dichtheid van het padenstelsel genoemd, wat leidde tot versnippering van het park. Bovendien waren de paden allemaal van gelijke orde. De ingangen te veel en onduidelijk. Het park werd te eenzijdig gebruikt – alleen wandelen – en de kinderboerderij, met name de stal, was te prominent aanwezig. Er was maar één brug, naar het eiland met de kinderboerderij. Door de sloot was het andere eilanddeel onbereikbaar. Ondanks de diffuse randen, waren er te weinig doorzichten naar de omgeving.

Wensen: minder toegangen en onderscheid in hoofdentree (Hoofdstraat) andere (bij Hema, Kerklaan en Parklaan) en secundaire entrees. Hoofdpaden geasfalteerd, slingerend nevenpad van halfverharding.

De oeverafwerking moest worden hersteld in de oorspronkelijke vloeiende belijning met strak geschoren, cultureelrijke oeveren en meer natuurlijke oeveren met riet en waterplanten. Het eiland een publieksfunctie geven en verbinden met de omgeving. De watergangen accentueren.

2001 Ontwerp Bosch & Slabbers

Ontwerp Park Rusthoff Sassenheim, Bosch & Slabbers, 2001

Sassenheims park maanden dicht

SASSENHEIM - Eendjes voeren is er in Sassenheim voorlopig niet meer bij. Het pal naast het winkelcentrum gelegen park Rusthoff is vanaf maandag hermetisch afgesloten voor bezoekers. Niet voor een paar dagen, maar voor een paar maanden. In die tijd ondergaat het park een complete facelift.

De opknappbeurt van park Rusthoff is de afgelopen jaren uitgebreid besproken in de Sassenheimse politiek en daarbuiten.

Dorpsbewoners voerden een grote actie om het park in stand te houden. Dat resulteerde uiteindelijk in een compleet renovatieplan, waarbij de sloot rond het park en de vijver wordt uitgebaggerd en van nieuwe beschoeiing wordt voorzien.

De oude asfaltpaden verdwijnen. Daarvoor in de plaats komen nieuwe maar minder paden terug. Die nieuwe hoofdpaden worden van asfalt met een schelpenlaag erop, de kleinere

paden krijgen alleen een schelpenlaagje. Het aantal ingangen van het park wordt verminderd tot vier. De sloot die nu de twee eilanden in het park scheidt, wordt gedempt. Op het grotere eiland komt een kleinere kinderboerderij terug zodat er ook ruimte komt voor evenementen. Verder wordt de zogeheten vrouwenbank op de oorspronkelijke plek teruggezet, komt er een vissteiger en rondom het park een sierhek.

2002 7 september Leidsche Courant

In juni 2002 was het plan goedgekeurd door de Raad en het bestek gereed. In september ging het park een paar maanden dicht om alle maatregelen te kunnen uitvoeren.

De renovatie hield in het baggeren van de vijver en de noordelijke watergangen, het maken van een extra doorstroom, het dichten van de Karnemelksloot, het kappen van de wilgen daarlangs en kappen van de bomen om de kinderboerderij op 3 eiken na. De kinderboerderij bleef op dezelfde plek gehandhaafd, maar het hek werd vereenvoudigd tot een ellips, omplant met beukenhaag en rododendrons.

Aanplanten van enkele boomgroepen. Daarvan bleven alleen 3 Sequoia's en 3 Moerascipressen bestaan. Aanbrengen van een hek om het park, 3 hoofdingangen extra markeren, (de toegang aan de Hoofdstraat kreeg een eigen plan in 2018), 3 neveningangen ook van afsluitbare hekken voorzien. Heraanleg paden in hoofd, en nevenpaden, rondlopend asfaltpad op het eiland. Aanbrengen nieuwe beschoeiing.

Aanleg van twee extra bruggen naar het eiland, vervangen van bruggen. De bestektekening voor de beplanting bevat ook de plekken en soorten stinzenplanten.

Uniform beeld van bruggen en banken.

2003 Beheerplan park Rusthoff, Grontmij

Beheerkaart Grontmij 19 februari 2003 (SOS)

Al tijdens de uitvoering van het werk werd door de Grontmij een beheerplan gemaakt voor het vernieuwde park. Bovenstaande maatregelen zijn uitgevoerd. Ook heeft het groen een opknopbeurt ondergaan. Er is veel opslag van o.a. esdoorn verwijderd. Het bos is aangevuld met Eiken en Beuken. Er is een aantal bomen geroid en al het achterstallige onderhoud is uitgevoerd.

Na uitvoering waren er 55 toekomstbomen, 240 beeldbepalende bomen, 25 monumentale bomen en 60 niet-monumentale bomen.

Nieuwe struiken zijn geplant waaronder Rhododendrons, Taxus, Aucuba en Ligustrum.

De verschillende waarderingen voor de bomen zijn in de kaart niet terug te vinden. Wel heeft het plan voor het eerst duidelijke beheeronderdelen, die op de kaart zijn terug te vinden.

Het beheerplan heeft een bijlage van alle in 2001-2002 aangetroffen plantensoorten, beschikbaar gesteld door Nico Breedijk.

In 2004 werd het gerenoveerde park heropend.

Ook in 2004 heeft kunstenaar Wim van Dam het idee gerealiseerd om een heemtuin te maken in het deel dat tot dan toe werd gebruikt als volkstuinten door gemeentemedewerkers. Een ontwerptekening is ons onbekend.

Wim van Dam heeft ook “de onmogelijke driehoek” gemaakt en er een plek voor gevonden in de vijver.

2001 Plaatsing beeld De Ontmoeting, Paul van Crimpen (SOS F09594)

Onmogelijke driehoek, Wim van Dam

2012 Beheervisie Park Rusthoff Sassenheim. Bosch & Slabbers landschapsarchitecten (zonder tekening)

Het rapport signaleert een aantal knelpunten. De noordelijk entree bij de Kerklaan wordt genoemd, maar de knelpunten daar komen niet aan bod, Bij de J.P. Gouverneurlaan en aan de achterzijde van de Hoofdstraat zijn de wanden 'dun' of er zitten gaten in. Ergens in het park belemmerde bamboe het zicht. Het gebruik van het park door fietsers wordt weer genoemd als knelpunt. Een deel van de beplanting, rododendrons en solitaire bomen was niet aangeslagen en op een aantal plaatsen vond overmatig opslag van brandnetels plaats.

De beheervisie stelt voor om bij de hoofdingang een gemetselde bank te realiseren.

De entree aan de Kerklaan was niet conform het ontwerp uit 2002 uitgevoerd; er werd voorgesteld om de entree op te waarderen met een kleine boomgaard met oude fruitrassen en rododendrons.

In het bos en de bosranden rond het park zouden eiken moeten worden geplant om het geheel dichter te maken.

Naast de brug naar de kinderboerderij en langs de oever bij het kunstwerk stond bamboe. Naar het voorstel in de beheervisie zijn deze verwijderd en vervangen door *Gunnera manicata* (Mammoetblad). Bamboe groeide ook op het ooievaars-eiland, dat kaal werd gemaakt en opnieuw beplant.

In de heemtuin werden uitheemse plantensoorten vervangen door inheemse soorten en werd een plan gemaakt voor de aanleg van een pad en de inrichting van de heemtuin.

Een voorgesteld muziekpodium aan de westrand van het eiland is (nog) niet gerealiseerd.

Het beheerplan van 2010 is tevens bijgesteld.

2018 werd het bord "Plantage Crappahoek" geplaatst dat herinnert aan de plantages en de slavernij waar de familie Charbon mede hun inkomsten aan te danken had.

Plantage Crappahoek

Samenvatting van de historische aanleg

Fase 1 geschiedenis tot 1791

De drie huizen ten oosten van de Heereweg werden gebouwd tussen 1609 en 1613. Achter de huizen ligt de middeleeuwse sloot die tevens als brandsloot fungeerde en gebruikt werd voor het wateren van vlas. De drie huizen zijn het begin van Rusthoff. Hoeveel grond er dan bij hoort is onbekend. Ook weten we niet sinds wanneer de naam Rusthoff werd gebruikt. De naam hangt waarschijnlijk samen met eigenaren in de stad die het huis als buitenhuis kochten.

1635

In 1740 is er de aankoop van 2 huizen met tuin en tuinsieraden. Dan gaat het dus over een voorname tuin. Een geometrische aanleg is zichtbaar in de perceelindeling van de tuinen 406-411 achter het huis. Er zijn ook lanen langs de weilanden, zoals is te zien in de kadasterkaart van 1819 hieronder.

Fase 2 1791-1798-1804 Jean Adam Charbon I was de eerste van vier achtereenvolgende Charbon's. Hij kocht Rusthoff, dat toen al zo heette in 1791 en liet herenhuis met erker bouwen. Hij heeft slechts zeven jaar kunnen genieten van zijn buitenplaats met geometrische tuin en lanen.

Fase 3 1804-1834 vroeg-landschappelijke elementen

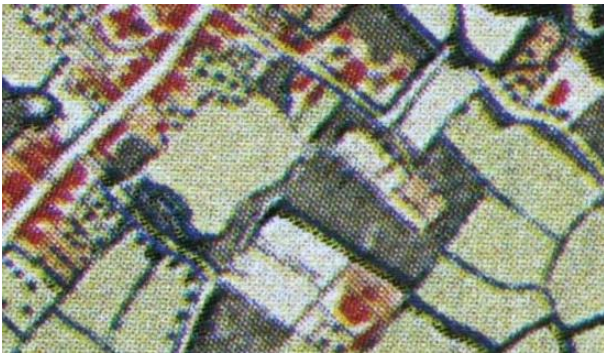
Door Pieter Elias Charbon zijn waarschijnlijk de noordelijker percelen langs de Heerenweg/Hoofdstraat gekocht met de (moes)tuin en broeikas, zichtbaar in de kaart van 1819. Hij liet het mini vroeg-landschappelijke vijvertje maken, en het zomerhuis dat uitkeek over de weilanden.

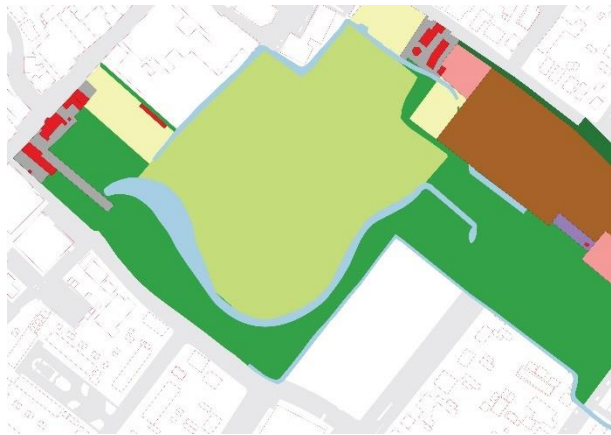
1819 lanen en een enkel vroeg-landschappelijk vijvertje

Fase 4 1835-1860 volle landschapstijl in 2 fases

4a Jan Adam sr. Charbon III liet in 1836 een slingerwater aanleggen, getoond op de kaart van 1849.

1849 slingersloot

reconstructie 1836 met behulp van kaart 1849

4b Vervolgens heeft hij de slingersloot laten verbreden tot een vijver die rondloopt in de vorm van een zwaan. Toen werden ook de heuveltjes opgeworpen in twee hoeken van het park.

Voor het eerst is in 1881 de vijvervorm van het park op kaart gezet, terwijl die al veel eerder was aangelegd, een slingervijver met een smalle sloot aan de noordkant. Ook ligt een smalle sloot om het eilandje met het ooievaarsnest. Eerst stond er een zware boomgroep op het eilandje. Het park heeft een aantal kenmerken van de ontwerpstyl van J.D. Zocher jr. en kan door hem zijn ontworpen.

1881 inmeting, detail hulpkaart

Reconstructie (Zocher) situatie ca. 1850 naar kaart 1881

Fase 5 1917 – 1998 Aankoop en beheer Gemeente Sassenheim

Als de gemeente in 1917 het park koopt, ligt daar de aanleg van omstreeks 1837 en wat later, ca 1850. Dan volgen in de jaren van onderhoud, of gebrek daaraan, geen essentiële wijzigingen.

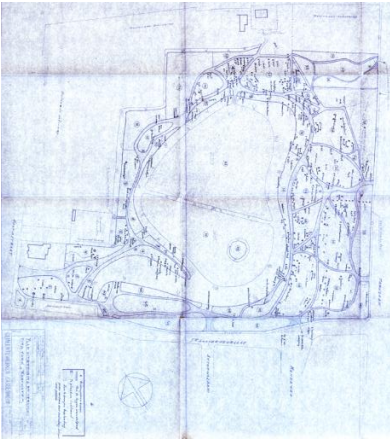
Een wijziging is het doorgraven van het weiland op het grote eiland met de Karnemelksloot, waardoor 2 delen ontstonden. Vervolgens werd in 1940 de noordelijke sloot verbreed.

De beheerplannen (1946, 1956, 1968, 1974-1978, 1981, 1994) behelzen hoofdzakelijk het bosbeheer, paden en toegangen. Van twee officiële toegangen na aankoop, werden dat er uiteindelijk negen.

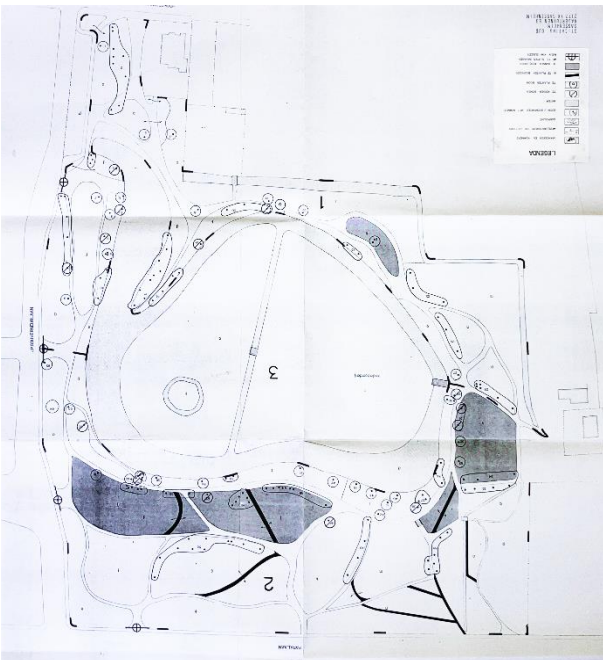
Door de vele paden en toegangen was het park verrommeld en voelde men zich er niet veilig meer. Het was het vooral een gebied voor de jeugd geworden. Dat maakte dat een nieuwe visie op het park gewenst was.

1946 Beheerplan en reconstructie. Nieuwe paden aan de zuidoostkant

Beheerplan 1956, met paden en boomsoorten

Links: 1994 voorstel voor dunne bosplantsoen.
Rechts: 2001 Revitalisatieplan van Bosch & Slabbers

Fase 6 1998 – 2024 Revitalisatie

Het revitalisatieplan van 2001 is uitgevoerd in 2002. Daarna volgt nog een beheerplan in 2012.

De samenvatting van de fases en jaren van aanleg wordt weergegeven in onderstaande kaart.

Datering van elementen van het park

De middeleeuwse ontwaterings- en brandsloot komt voor op de kaart van 1635.

De vijver is in vier perioden aangelegd: 1836 vijverkop met slingersloot, omstreeks 1850 de zwaan, verbreding noordsloot 1940, verbreding vijvers 2002.

De oudste delen van het parkbos zijn donker groen. De oudste eikenbomen dateren misschien nog uit een oude laan. Ze zijn geïntegreerd in het volle landschapspark en daarom zijn ze ca.1850 gedateerd.

In 1946 werd het parkbos hersteld (blijft donkergroen) en werd een stuk grond waar nu de heemtuin ligt, ingeplant met beuken en eiken. In 1956 werd de strook oude moestuinen aan de zuidkant ingevuld met bosplantsoen.

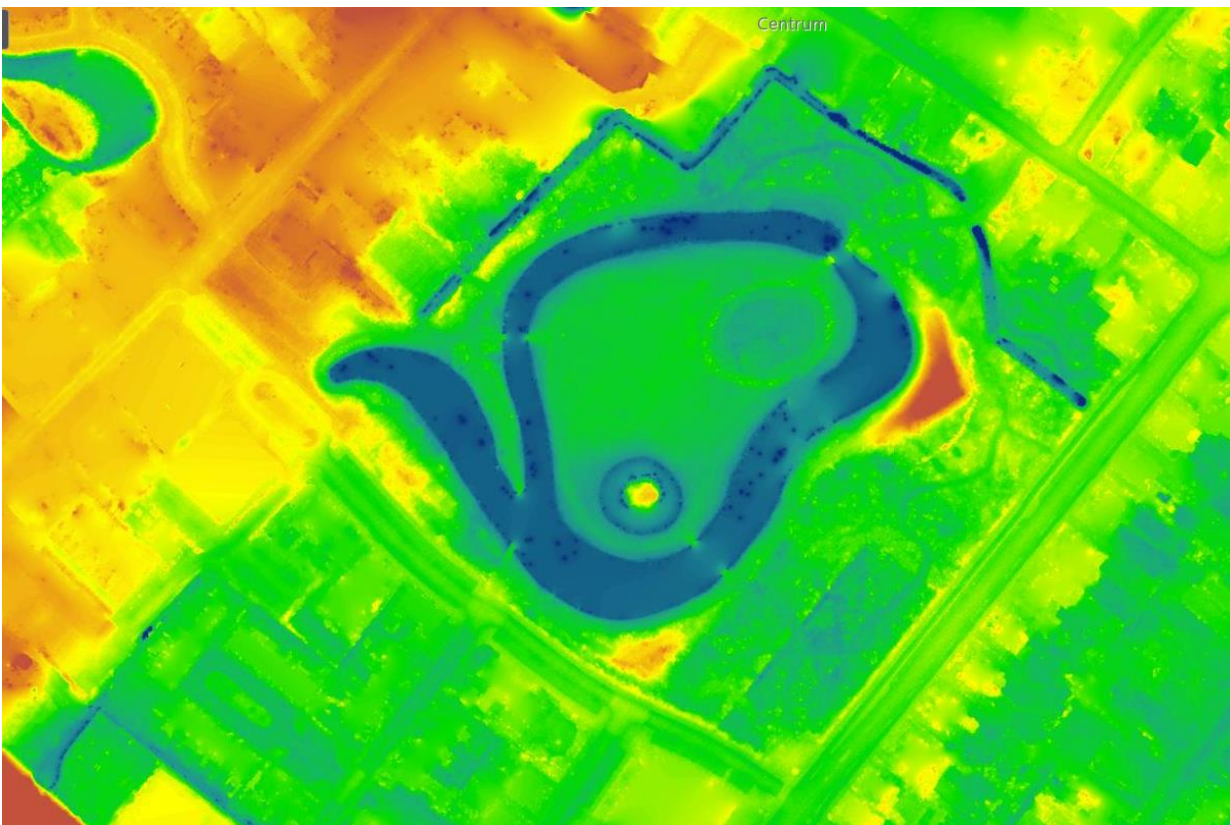
In 2002 werden in het hele park bomen bijgepoot, voormalige gras- en heestervakken ingevuld met bomen en heesters.

3 Huidige situatie

2020 (SOS F13069)

Een nieuw hoofdgebouw staat aan de rand van het park naast de entree. Het is zorgvuldig vorm gegeven, waardoor het zich in het park voegt.

Algemene Hoogtebestand Nederland (AHN) de hoogtes oplopend van (laag) blauw, groen, geel naar bruin (hoog)

Op de hoogtekaart is het reliëf van het park goed te zien. Twee dingen springen er direct uit: de twee heuvels aan de zuid- en oostzijde van de vijver. Die zijn ongetwijfeld al opgeworpen bij het graven van de vijver. Ook langs de kop van de vijver is de grond wat hoger. De meeste paden liggen lager dan de directe omgeving behalve het pad rond de vijver. De voormalige moestuinen voor gemeenteambtenaren in de zuidhoek liggen ook lager dan de rest van het park. Dit deel is dus toch niet opgehoogd met "specie" uit de vijver, zoals in 1956 werd voorgesteld.

Situatie maart 2024

Toegangen en paden

Het park is omgeven door een hek. De hoofdentree aan de Hoofdstraat heeft een imposant hek tussen vier gemetselde pijlers en een pad van rode klinkers, "de rode loper". Het plan van herinrichting van de hoofdtoegang dateert van 2021 toen al veel linden waren uitgevallen. De uitvoering was in 2023.

2023 Entree aan de Hoofdstraat met nieuw geplante linden en bank aan het eind van de rode loper.

Niet alleen de hoofdtoegang, maar ook de andere zes toegangen zijn met zorg ontworpen.

Poorten en hekken, klinkers op de brug en ingang hoek Parklaan-Gouverneurlaan

De hoofdpaden zijn geasfalteerd, bij poorten liggen klinkers, bospaden hebben een halfverharding.

Asfaltpad na de entree.

Half verhard pad.

Zichtassen

Op veel plaatsen zijn verre gezichten over de vijver en het eiland.
Hier van zuid naar noord-oost met het paviljoen.

Vanaf het heuveltje keek men naar de dorpskerk, die wordt nu verstopt achter de jonge bruine beuk en de boom in de rand van het park. Deze foto in tegengestelde richting van de vorige, geeft een bijna overeenkomstig beeld met groene brug rechts en het gebouw van de kinderboerderij links. Drie elementen hebben hetzelfde karakter in een overeenkomstige compositie: de breedte van het water, de kleur van de bruggen en de dakvormen van de gebouwen.

Zichtlijn tot bosrand achter de vijver.

Zicht naar dorpskerk

Zicht naar Pancratiuskerk

Water

De vijver is een beeldbepalend element in het park. In de loop der tijd zijn een aantal wijzigingen aangebracht. Tijdens de revitalisatie van 2002 is de vijver gemiddeld 1,70 meter verbreed door voornamelijk het eiland kleiner te maken. Toch lijkt de vijver nog steeds op de oorspronkelijke vorm.

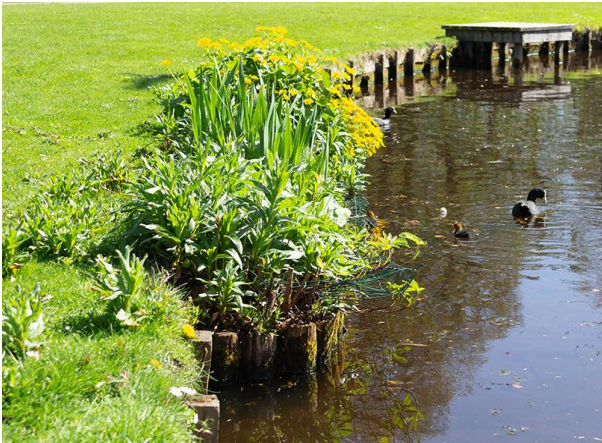
Het water aan de noordkant lijkt ongeveer even breed als aan de zuidkant. Daardoor is er geen onderscheid in het oudere en latere waterontwerp. Dit helpt niet bij de oriëntatie.

De beschoeiing van de vijvers is grotendeels vernieuwd. Daarvoor zijn rechte planken gebruikt waardoor de rondingen van de oevers hoekig zijn geworden. Oeverbegroeiing ontbreekt veelal op een enkele groep Gunnera na.

Sloot om kleine eiland

In het eiland ligt een kleiner eiland, waarop het ooievaarsnest is geplaatst. De sloot moet hier hebben gelegen vanaf de tijd dat het een bosje in het weiland was. Tijdens de revitalisering in 2002 is deze sloot verbreed en voorzien van nieuwe beschoeiing. Langs de buitenrand van de sloot is oeverbeplanting aangebracht, dat door gaas en beschoeiing van paaltjes op de plaats wordt gehouden. Er is een uitneembare brug aangelegd waarmee men over de sloot op het eiland kan komen.

Sloot om het kleine eiland met beschoeiing, een vooroever met beplanting en brugdeel.

Sloten aan de west- en noordzijde van het park

De middeleeuwse sloten aan de west- en noordzijde van het park scheiden het park van de bebouwing. De westelijke, de brandsloot werd ook gebruikt om het vlas te wateren. Ze liggen grotendeels verscholen in het groen en vallen daardoor minder op.

De watergang in de heemtuijn is deel van de middeleeuwse vaart die zichtbaar is op de kaart van 1635.

Bepanting

Heestervakken en heestergroepen

Verspreid door het park liggen een aantal heestervakken en heestergroepen. Alle toegangen, op de kleine aan de Parklaan na, worden geflankeerd door groepen rododendrons. Het hek van de kinderboerderij is verstopt achter een ring van rododendrons en her en der zijn langs het hoofdpad rond de vijver, aan de boszijde rododendrons geplant. Ook waar de zijpaden aantakken op het hoofdpad zijn ze voorzien van deze heesters.

Wie via de hoofdingang aan de Hoofdstraat het park betreedt, wordt geconfronteerd met een bank met daarachter een hoge rododendrongroep (zie foto p.77). Deze blokkeert het zicht, waar men tot voor 2002 helemaal naar de andere kant van het park kon kijken. Ook de wandeling naar het pad langs de rechterkant van het park ofwel de westkant van de vijver, is versperd.

Als je de hoek om loopt, verder het park in tref je een nieuw aangelegd heestervak aan. Hier worden heesters afgewisseld met vaste planten, veelal klimaatadaptieve soorten. Dit vak bevindt zich op de plaats waar sinds 1946 (en wellicht eerder) een heestervak was en sluit aan op een oud vak met ondermeer *Euonymus alatus* (Kardinaalsmuts met mooie rode bladeren in de herfst) en *Eleagnus x ebbingei* (Olijfwilg). Hier kan vanaf het pad wel tot de andere kant van het park worden gekeken.

In het bos staan aucuba, hazelaar en hulst.

Heester- en vasteplantenborder, aanleg 2023

Op het kleine eiland staan naast jonge bomen ook heesters: witte sering, vlinderstruik, krent en heestervormende klimop zijn hier te vinden bij de wilgenbomen middenop.

Heesters en wilgen op het kleine eiland.

Aesculus parviflora / *macrostachya* in Zocher catalogus

Grasvelden

Het grote grasveld van het eiland en de grasveldjes tussen de vijver en het randpad geven het park een open karakter en bieden ruimte voor allerlei activiteiten. Ze zien er keurig en strakgeschoren uit. Hier en daar staan kleine groepjes stinzenplanten. Op oude foto's is te zien dat het gras wat ruiger is. Dit zou het park niet alleen wat spannender maken, maar is ook goed voor de biodiversiteit.

Doordat geen honden op het eiland mogen komen is de kans op een interessantere flora en bijbehorende

fauna groter. Die ecologische ontwikkeling is er nog niet, vooral omdat het grasveld alleen wordt gezien als speelterrein en overall frequent wordt gemaaid.

Stinzenplanten

Stinzenplanten als sneeuwkllokje, wilde hyacinth, gevlekte aronskelk, Italiaanse aronskelk, vogelmelk, vin-gerhelmbloem, donkere ooievaarsbek zijn bol-, knol- en wortelgewassen die van oorsprong niet in Nederland thuishoren, maar zich wel kunnen vermeerderen. Anemone is van oorsprong inheems. In de Catalogus van de kwekerij van Zoetermeer worden deze bolgewassen ook genoemd, vooral veel soorten hyacinthen. Op Rusthoff zijn ze op diverse plekken te vinden, hier en daar langs het pad om de vijver en door het bos. Bij de revitalisatie zijn veel stinzenplanten gepoot. Bijzonder veel stinzenplanten staan in de heemtuin. In groepen met stinzenplanten is armbloedig look aangetroffen, ook in de heemtuin. Deze plant dreigt de andere stinzenplanten te overwoekeren zoals daslook dat kan doen.

Boshyacinth

Anemone

Onder padrand met daslook, rechts armbloedig look

Heemtuin

Arbeid in de heemtuin

Bomen

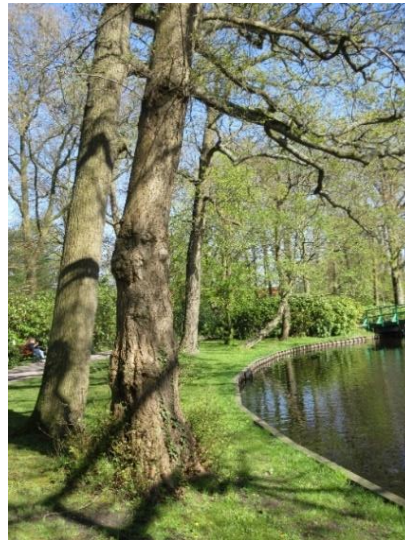
Veel oudere bomen staan langs het pad tegen de heuvel die is opgeworpen bij het graven van de vijver. Daarom is het waarschijnlijk dat de linden en eiken daar nog dateren uit de tijd van aanleg, in elk geval behoren tot de oudste bomen van het park, die we omstreeks 1850 hebben gedateerd. Verjonging heeft voortdurend plaatsgevonden, ook omdat Charbon zijn eigen bomen kweekte. De gemeente nam een park over dat behoorlijk onderhouden was. Veel bomen zullen dateren van de herstel-aanplant van 1946.

Linden en eiken aan het pad tegen de heuvel.

Catalpa

Els en eik

Kastanjes in het parkbos

Historische bomen uit landschappelijke aanleg, ca. 1845 voorkomend in de *Catalogus van de Boomkwekerij en bloemisterij bij den architect J.D. Zocher Rozenhagen bij Haarlem*, ca. 1835. (WUR special collections) *Catalpa bignonoides* (in Zocher catalogus)

Plataan schuin in de oever geplant en eik schuin geplant, een Zocher kenmerk

Langs de rand met de J.P. Gouverneurlaan zijn een paar bijzondere bomen gepoot, vermoedelijk in 1975.

Catalpa bignonioides (links) en Oostenrijkse eik (Quercus x turneri 'Pseudoturneri')

Parkbos

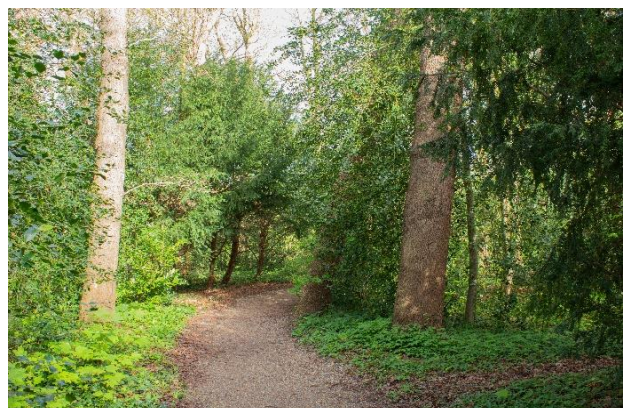
Het parkbos kenmerkt zich door een mengsel van oude en jongere bomen. Wie goed kijkt kan hier de oude lanen zelfs nog onderscheiden. Naast enkele bijzondere soorten staan er voornamelijk zomereiken, beuken, esdoorns en in mindere mate paardenkastanjes, linden en een paar kersen. Er staan zelfs enkele naaldbomen, fijnspar en taxus. De esdoorns geven veel opslag, waardoor het bos hiermee dreigt vol te groeien. In het bos zijn recent (2022) nieuwe bomen geplant die van bovengenoemde soorten afwijken, een appelboompje, berkjes, liquidambar en een Papieresdoorn (*Acer griseum*, centraal China, in 1901 in Europa geïntroduceerd). Waar oude bomen zijn uitgevallen, zijn jonge geplant. Waar jonge bomen staan is het bos nog open, op andere plaatsen is het goed ontwikkeld en dicht.

De ondergroei van heesters zorgt voor gelaagdheid in de beplanting, veel hazelaar en verder diverse soorten. Hulst, taxus, fijnspar en rododendron zijn langs de paden geplant om ook in de winter een groen en dicht beeld te hebben.

In het bos is ook een kruidlaag aanwezig met ondermeer stinzenplanten, die hieronder worden beschreven.

Open bos met nieuwe aanplant en doorzicht naar en vanaf het paviljoen.

Dicht bos met ondergroei van hulst

Schooltuin

De schooltuin ligt in de historische moestuin. Restanten van de 18de eeuwse broeikas zijn vermoedelijk nog aanwezig.

Als de kinderen hun werk hebben gedaan, blijft er veel werk over voor de vrijwillige begeleiders en even zoveel aan voorbereiding voor de volgende les.

4 Conclusies

4.1 Conclusies historie

Vanuit het vroeg-middeleeuwse dorp op de oeverwal hadden de ontginningen plaats. Middeleeuwse sloten zijn blijven bestaan en liggen nog aan de noord- en westkant van Park Rusthoff. De kaart van 1635 toont deze sloten en vaarten en de huizen langs de Heereweg van waaruit het latere Rusthoff is gegroeid van een kleine buitenplaats tot een groot landgoed in 1860.

1635 geprojecteerd in de huidige situatie (2023)

Rusthoff werd telkens verkocht aan een nieuwe eigenaar. Via Ruysch, Copart, Spaack en de uit Sassenheim afkomstige Amsterdammer Lovering, kwam Rusthoff in bezit van de in Amsterdam gevestigde familie Charbon.

De familie Charbon heeft een grote rol gehad in de geschiedenis van park Rusthoff en van Sassenheim. Dankzij het geld dat verdiend werd met een hoedenmakerij, handel (Huis van Negotie), een soort makelaarschap tussen plantage-eigenaren in Berbice (Guiana) en Amsterdam, de plantage Crappahoek in Suriname en een rederij was er voor drie generaties Charbon voldoende geld om grote stukken grond te verwerven. De laatste particulier, Jan Adam jr. Charbon IV, eigenaar van 1860-1916, heeft weer gronden verkocht.

Afgezien van een klein vroeg-landschappelijk vijvertje van voor 1819 hebben we een aanwijzing uit het Hoogheemraadschap Rijnland dat het landschapspark in 1836 werd aangelegd, althans in eerste ontwikkelingsfase.

Toch werd voor de nieuwe parkaanleg niet het pas aangekochte stuk grond gebruikt (de oranje percelen). In 1836 had Jan Adam sr. Charbon III de beschikking over een groot stuk grond van de boerderij achter zijn grond. Maar bij de oude grens hield het landschappelijke park op. Hij heeft het productieve landgoed niet

verder willen verkleinen door de aanleg van een groter park dan hij gewend was als kind. Ook in het Zo-cherpark liepen de koeien rond, waardoor de onproductieve parkruimte heel beperkt was. De overplaats, die ook landbouwgrond was, werd wel omgezet in een park, na afbraak van de boerderij aan de Hoofdstraat tegenover zijn huis.

Van een buitenhuis werd Rusthoff in 1860 de verblijfplaats van "landbouwer" Jan Adam Charbon jr.

Zocher kenmerken

Behalve een aanduiding in de krant van 1899 is er nog geen hard bewijs voor het advies voor parkaanleg door J.D. Zocher jr.²⁸ Toch zijn er een aantal kenmerken van het park genoemd die overeenkomen met het werk van Zocher jr. Daaronder is de slingersloot rond grote weilanden, waardoor een ronde weide wordt gevormd.²⁹

De uitzichtheuvel die wordt aangelegd bij het graven van de vijver is gebruikelijk voor iedere 19de eeuwse landschapsarchitect, maar de slingervijver in de vorm van een zwaan is typerend. De vijvervorm blijkt veel meer voor te komen in het werk van Zocher jr.

De historische boombeplanting is ook typerend voor Zocher: bomen schuin in de oever om in het water te weerspiegelen, gezien vanaf een brug of een ander zichtpunt aan de oever. Meerdere bomen als één boom in een plantgat werden door Zocher jr. veelvuldig toegepast. Men had voor zijn creaties zelfs de naam "boomproppen" bedacht. Er zijn geen boomproppen meer, alleen een 2-stammige eik. Daarvan werd de stam boven het water afgezaagd. Veel overhangende bomen (2 platanen, eiken, kastanje) dateren van later datum, maar zijn geplant omdat ze werden herkend als typerend voor het park.

Een grote boomgroep was in het weiland gezet, omgeven door een sloot, zodat de koeien er niet bij konden. De bomen stonden er nog in 1955 (zie foto's p. 47, 48, 50)

Meest overtuigend voor architect-tuinarchitect Jan David Zocher jr. is misschien wel de classicistische vormgeving van de brug vanaf de landpunt. De brug was vooral bedoeld als sieraad in het park.³⁰

Grondgebied

De gemeente zag aanvankelijk nog niet de waarde van Rusthoff als park, maar wilde het gebied verkavelen. Al snel werd teruggekomen op dat idee door de kern van het park te bewaren en de landbouwkavels tot tuinstad te verkavelen, eerst alleen de overplaats (1929), tien jaar later ook de landbouwgronden. De aanvankelijk ruime entree van het park werd versmald omdat er villa's aan weerszijden zouden komen. Dat bleef beperkt tot de villa van wethouder Warnaar.

De geprojecteerde rondweg door de zuidhoek van het park kwam er niet.

In het stratenpatroon van de woonwijk zijn oude perceelgrenzen gehandhaafd en leeft de herinnering voort in de naam Rusthofflaan, de vroegere oostelijke grens van de aaneengesloten delen van het landgoed.

De entree van het park werd in 1962 verkleind door de aanleg van parkeerplaatsen aan de J.P. Gouverneurlaan. Het nieuwe flatgebouw ligt zuidelijker dan het oorspronkelijke, waardoor ook de toegang naar het zuiden is opgeschoven. Aan de noordkant reikt de bebouwing nu tot aan de middeleeuwse watergang.

Hoewel de Overplaats grotendeels als parkje gehandhaafd bleef, werd het niet langer beschouwd als een deel van Park Rusthoff. Het beheer van de Overplaats wordt apart geregeld en niet meegenomen in de plannen voor Park Rusthoff.

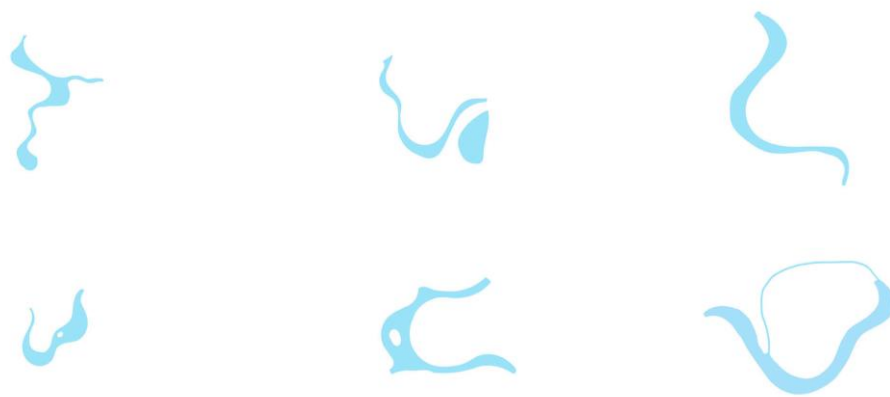
1907 Park Rusthoff met Overplaats

1914, idem

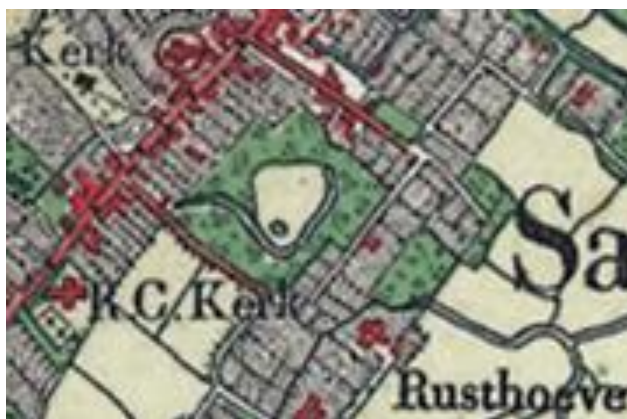
²⁸ In het Amsterdamse stadsarchief ligt een stuk bedrijfsarchief van de familie Charbon.

²⁹ 'Zogher, de fameuse aanlegger'

³⁰ 1991 Moes, Constance D.H. *Architectuur als sieraad van de natuur*, afb. p.157-159, 169, 172.

Vijervormen parkontwerpen J.D. Zocher jr. tussen 1827 en 1860.

1907

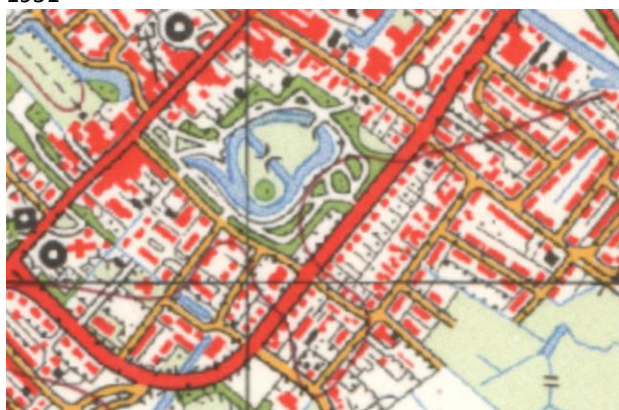
1914

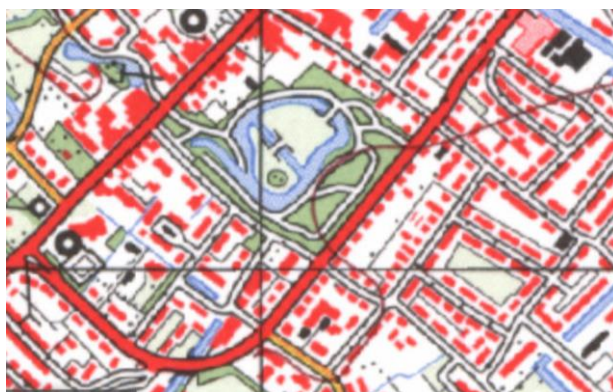
1951

1958

1965

1974 (Topotijdreis)

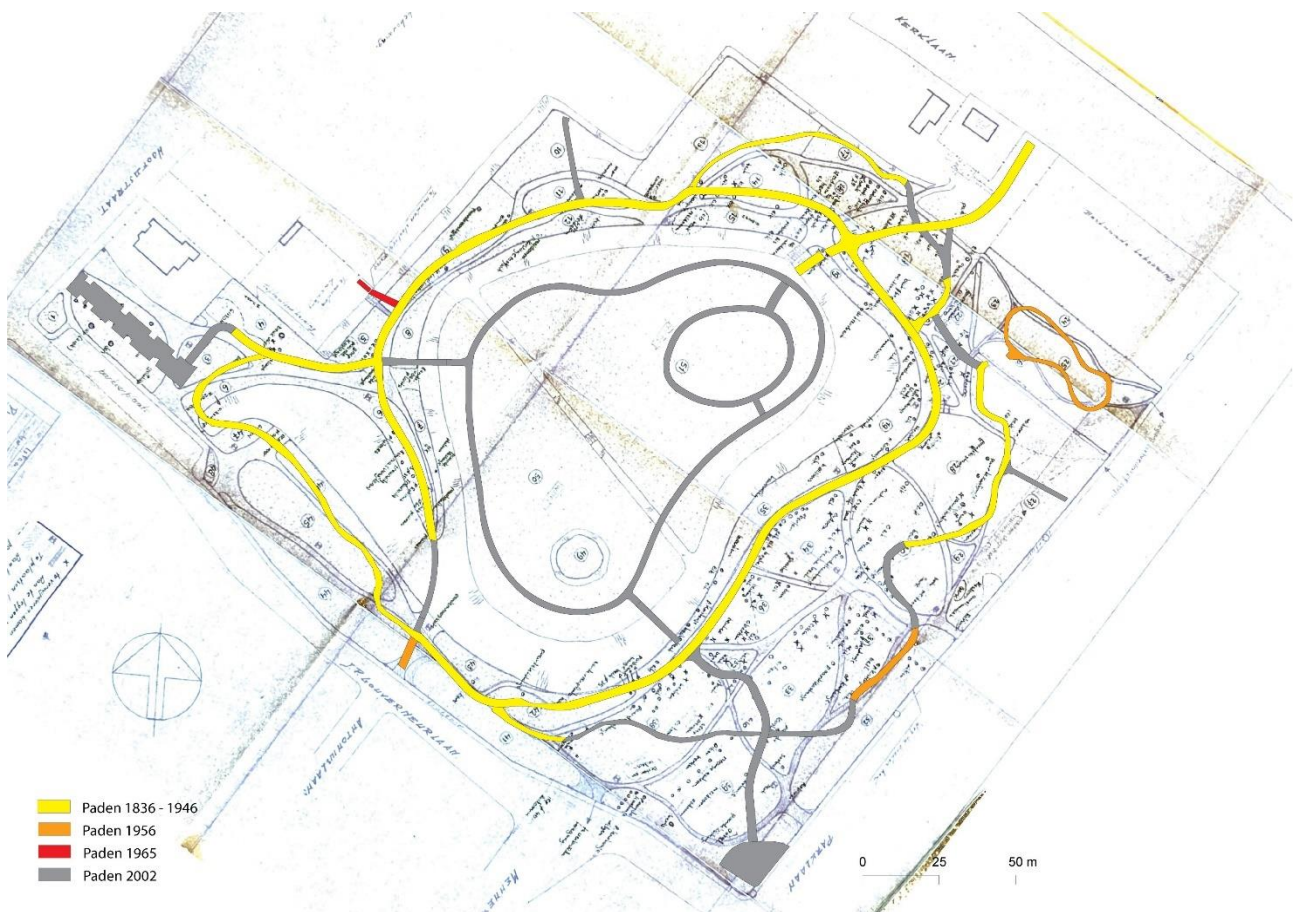
4.2 Vergelijking historische park en renovatie

Toegankelijkheid

Terwijl in de jaren vijftig er 9 toegangen waren, is in de visie van 2001 het park juist omsloten met een hek en kwamen er zes toegangen. 's Avonds is het park afgesloten en dat bevalt goed.

Dankzij het hek gaat de randbeplanting niet onnodig kapot.

Paden

Paden in het Beheerplan 1956, waarvan er een aantal zijn vervallen en datering huidige paden.

Het belangrijkste pad, de rondgang om de vijver is een historisch pad (geel). De kleinere paadjes naar de oever of om een heesterperk dateren deels uit de periode rond 1850, deels aangelegd door de gemeente in de voormalige ambtenaren volkstuinen en gaan naar nieuwe uitgangen. Deze historische paden zijn bewust verwijderd. Dat maakt de bosrand langs het pad tot een dichte rand, waardoor bij een wandeling rond de vijver het zicht vrijwel overal hetzelfde is. Dit wijkt af van hetgeen men in de Engelse landschapstijl wil bereiken waar een rondgang steeds nieuwe verrassende kijkjes oplevert.

Paden door het bos zijn verwijderd omdat ze lastig zijn te onderhouden, ze alle gelijkwaardig waren en om een groter bosvak te verkrijgen. Door het bos gaat nu één pad, grotendeels nieuw. Daarmee is het padenstelsel, een belangrijk onderdeel van het historische park, sterk gewijzigd. De gekozen oplossingen functioneren wel, maar het maakt de wandelingen saaier, omdat er minder keuze is. Op het eiland is een rondlopend pad gekomen en het grote grasveld mag overal worden belopen. Dat vergroot weer de wandelmogelijkheden, behalve met honden, want die mogen niet op het eiland.

De bosrand achter het pad is overal ondoorzichtig. Hier ontbreken de doorkijkjes en paden die er tot voor de renovatie nog wel waren.

Open grasrand afgewisseld met boomgroepen en rododendrongroep, een Zocherbeeld.

Beschoeiing en vooroevers

Juist in de Engelse landschapsstijl zijn vloeiende lijnen van belang. De keuze voor de nu rechte planken haalt dat beeld weg. Ook is de beschoeiing relatief hoog en met de fors uitgevallen dekplank zeer nadrukkelijk aanwezig. Deze vorm van beschoeiing past niet in de Engelse landschapsstijl.

De vijver van het kleine eiland is de enige plek waar waterplanten langs de oever staan in zogeheten vooroevers.

Vijver met vooroevers (midden en rechtsachter)

Zichtassen

Tot de uitvoering van het plan van Bosch & Slabbers was er een ver doorzicht vanaf de ingang over het water tot de bosrand. De verste zichtas gaat nu niet meer via het water, maar over het gras van het eiland. In de Zochertijd moest ieder beeld verschillend zijn, nu hebben alle bruggen bijna overeenkomstige vormen en dezelfde kleur.

Zichtas naar het huis via het eiland. De treurwilg past goed in het Zocherpark, de hernieuwde brug is veel nadrukkelijker aanwezig in het beeld van de spiegelvijver.

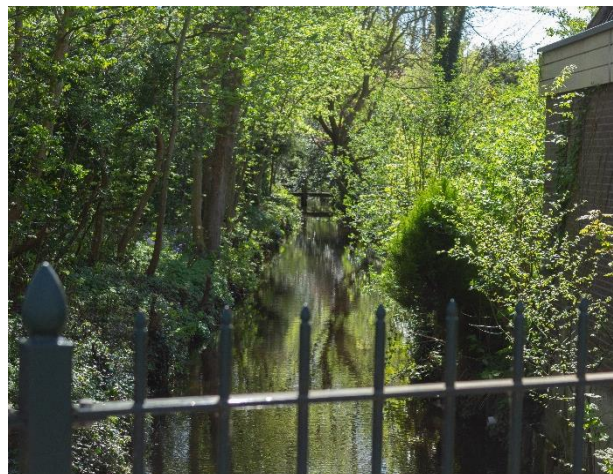

Vanaf de rondlopende brug overziet men het eiland.

De focuspunten zijn vooral binnen het park gezocht. Zo staat het ooievaarsnest in het verlengde van de brug, je loopt recht op de sequoia's af en vanaf de derde brug kijkt men rechtstreeks op de kinderboerderij.

De heuvel, die op de foto nauwelijks zichtbaar is, was bedoeld als uitzichtpunt, onder meer naar de dorpskerk. Straks moet men onder een opgesnoeide bruine beuk door kijken.

De historische watergangen langs de noordelijke randen bieden weinig beleving.

Beplanting

Gebruik historische beplanting

Boomsoorten die in de 19de eeuw werden gebruikt, maar nu in het park ontbreken zijn: populier (*Populus alba*) als solitair gebruikt in de overplaats, ook als solitair bekend op Nieuw Amelisweerd, Italiaanse populier, diverse naaldbomen. De Italiaanse populier werd door Zocher veel gebruikt.

Naaldbomen kwamen voor in alle landschappelijk aangelegde parken. Op Rusthoff waren dat *Picea excelsa* en *Abies nordmanniana* (Kaukasische zilverspar). Aangezien naaldbomen lange tijd niet populair waren en al helemaal niet bij water, zijn ze niet vervangen. Nu zijn er weinig naaldbomen in het landschapspark, afgezien van taxus en fijnspar in het bos, drie jonge moerascipressen op het eiland (*Taxodium distichum*), een door Zocher veel gebruikte soort. *Sequoiadendron giganteum* is een boomsoort die in de tijd van Zocher nog niet voorkwam, maar nu is het geliefd deze giganten te planten, een symbool van de moderne tijd.

Aan het pad rechts een oude eik. Nieuwe treurbeuk op de plek van treurbeuk van Zocher jr. In de oever ligt blad waar- onder de *Gunnera* wordt beschermd tegen bevroering. Beuk en eik schuin over het water. Een nieuwe brug op de plek van de historische brug naar de boerderij.

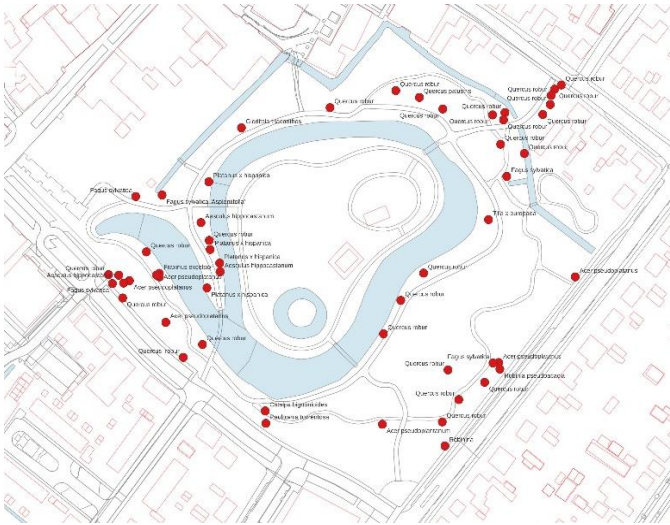
Gunnera weerspiegelt in de vijver.

Geschatte leeftijden van bomen

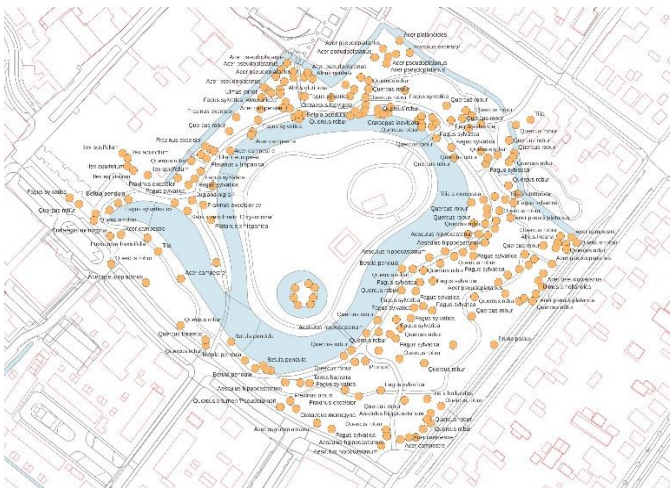
1850- 1940 de oudste bomen

1950- 2000 verjongingsaanplant, heel veel

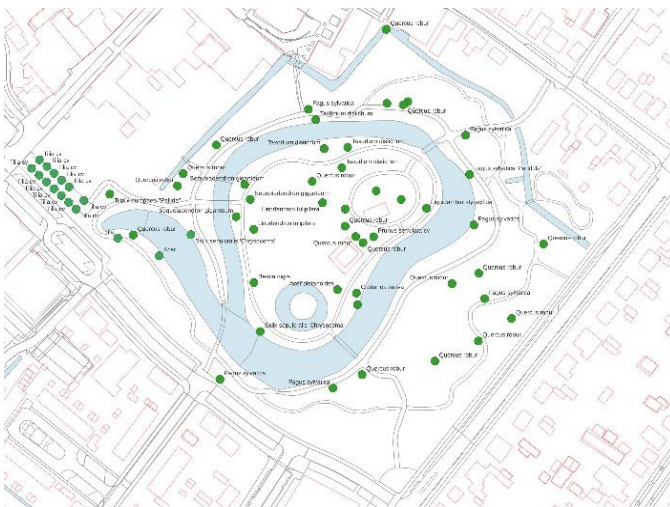
2002- 2024 renovatie

1850 -1940

1950- 2000

2002- 2024

De jonge bomen in het parkbos zijn niet meegeteld. Relatief zijn er weinig oude bomen, wel heel veel bomen uit de periode 1950 – 2000. Daardoor was het bij de renovatie nog niet nodig om veel te planten.

Het beheer van het park werd door de gemeente telkens opgepakt met een beheerplan, in 1918, 1946, 1956, 1968, 1974, 1978, 1981, 1994, 2003, 2012. Dan werd werk uitgevoerd. Maar mogelijk was men minder goed in het continu onderhouden, omdat het park telkens weer was verwaarloosd. In 1998 was het park wel redelijk onderhouden, maar de maatschappelijke omstandigheden waren zo sterk veranderd dat ook in de beplanting een revitalisatie nodig was.

De historische beplanting is aangevuld met bomen en heesters die deels wel en deels niet thuishoren in een 19de eeuwse park. Maar dat park is sterk vernieuwd, is het 19de eeuwse park dan nog maatgevend voor de 21ste eeuw? De totaal nieuwe delen bij de hoofdingang komen los te liggen van de rest van het park indien vooral modern plantgoed wordt gebruikt.

Er is nog zoveel over van historische beplanting en goed aangevuld dat wat ons betreft de historische beplanting leidend kan zijn, omdat het veelkleurig en klimaatbestendig is. Het kan tegen hitte en veel regen. Funest zijn langdurige en grote fluctuaties in de waterstand, waardoor eiken en beuken dood kunnen gaan. De bomen die als eerste last hebben van droogte zijn coniferen (die komen in het park niet voor) en sparren. De nog jonge sparren zijn als onderhout in het bos geplant en zullen niet snel verdrogen. Maar in het parkbos horen ze zo niet thuis.

Er zijn veel dichte en te brede wanden van rododendrons. Dat maakt de wandeling saai en onoverzichtelijk.

Oriëntatie

Voor iemand die voor het eerst het park binnenkomt en zelfs daarna nog, is de oriëntatie lastig. Dat komt omdat de breedte van het water van de rondgaande vijver overal min of meer gelijk is. Het gras langs de oevers en de geasfalteerde randpaden zien er aan alle kanten hetzelfde uit. De vier bruggen hebben bovendien dezelfde kleur, niet helemaal dezelfde vorm, de ene is gebogen een ander recht, de lengte van de bruggen verschilt, maar de kleur is opvallender dan de verschillende vormen.

Op veel plekken staan bomen schuin in de oever. Op zich een mooi beeld, maar omdat het vaak voorkomt, helpt dat ook niet voor de oriëntatie. Maar wanneer je maar voldoende rondloopt, kom je altijd wel weer bij de oorspronkelijke ingang terecht, als je die dan tenminste herkent, want vijf uitgangspaden lijken ook sterk op elkaar. Oriëntatie op een van beide kerktorens is moeilijk, ze zijn verstopt achter boomkronen.

Als je het park wel kent, zal de oriëntatie geen probleem meer zijn. Nu al zijn de drie sequoia's een nuttig oriëntatiepunt.

Panorama vanaf het paviljoen, in de winter zijn twee kerktorens zichtbaar.

Algemene conclusie: Park Rusthoff ziet er eerder uit als een 21ste eeuwse park dan een 19de eeuwse park. Het park van de Overplaats is los komen te liggen van Park Rusthoff.

Tenslotte

Het voorafgaande klinkt wat negatief, maar als je ziet hoe goed gebruik wordt gemaakt van het park en mensen gelukkig zijn met de verschillende mogelijkheden die het biedt, het goed verzorgde en schone aanzien, dan is het oordeel vooral positief. Er kan echter nog wel een en ander in het beheer worden gewijzigd, waardoor het 19de eeuwse karakter van het park beter beleefbaar wordt. Zie de aanbevelingen.

4.3 Kaarten en regelgeving

In de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) 2023 staat de schooltuin die al vanaf 1980 bestaat, niet ingetekend, noch in de topografische kaart.

In de basiskaart (BGT) zijn bomen niet correct ingemeten. Ook ontbreken bomen zoals de schaarse naaldbomen die wél oud zijn en mede van belang voor het parkbeeld. (Voor de boomveiligheid controle zijn die niet belangrijk omdat er geen zware takken uitbreken. Waarschijnlijk staan ze daarom niet op kaart.)

Het archeologisch rapport van 2020³¹ geeft een hoge verwachtingswaarde aan voor het park vanaf ca. 0,85 – 1,1 m beneden maaiveld (IJzertijd – Middeleeuwen) en het tweede niveau in de top van de onderliggende strandwal op ca. 1,1 – 1,5 m beneden maaiveld, eventueel afgedekt met een dunne veenlaag (Neolithicum – Bronstijd). Het archeologisch rapport heeft geen waardering voor de bewoning en tuingeschiedenis van de jongste tijd.

³¹ Archeologisch bureauonderzoek Park Rusthoff te Sassenheim Gemeente Teylingen KSP Archeologie, 2020

5 Cultuurhistorische waardenstelling met kaart

Gemeentelijk monument

De motivatie voor het gemeentelijk monument werd als volgt omschreven (12-03-1996):

Het park in Engelse landschapsstijl behorende bij de buitenplaats "Rusthoff". Het is rechtstreeks op de hoofdstraat georiënteerd. Historisch en stedenbouwkundig-landschappelijk van belang.

De waardenstelling hieronder is gebaseerd op de *Richlijnen tuinhistorisch onderzoek, voor waardenstellingen van groen erfgoed* (2012). Alle cursieve teksten zijn daaruit afkomstig.

Algemeen historische waarden

Belang van de aanleg

Park Rusthoff was een buitenplaats en landgoed tegelijk in de keten van buitenplaatsen die langs de wegen en vaarten tussen Den Haag, Leiden, Haarlem en Amsterdam werden gesticht. Amsterdamse kooplieden stichtten buitenplaatsen in Sassenheim.

De reeks van buitenplaatsen is een uiting van een culturele en sociaal-economische ontwikkeling. In die reeks heeft Park Rusthoff een gewaardeerde plek, vooral omdat het nog bestaat en aan de historische weg ligt.

Hoge Monumentwaarde

Ensemblewaarden

Belang van de aanleg:

vanwege de situering, verbonden met de geschiedenis van de omgeving

Rusthoff ligt aan de Hoofdstraat midden in het dorp, tussen de middeleeuwse Hoofdstraat, Kerkweg en Menneweg.

Hoge Monumentwaarde

vanwege de historisch-ruimtelijke relatie met de omgeving, wegen en wateren,

vanwege de wijze van ontginning, verkaveling

De middeleeuwse ontwateringssloten aan het einde van de huiskavels werden ook gebruikt als brandsloot en voor het wateren van vlas, een voor Sassenheim belangrijke industrie. De sloten zijn behouden gebleven in de west- en noordranden van het park. De oude verkaveling is nog aanwezig in het stratenpatroon. De historisch-ruimtelijke relatie met de omgeving, is niet weg te denken, er is dus een zeer sterke relatie.

Hoge Monumentwaarde

Tuinhistorische waarden

Belang van de aanleg voor de geschiedenis van de tuin- en landschapsarchitectuur

Park Rusthoff is een schakel in de tuinhistorie van de eerste helft 19de eeuw. De renovatie van 2001 voegt een nieuwe laag toe, een bijdrage aan de tuinhistorie.

Hoge Monumentwaarden waar het park vooral oude kenmerken laat zien; positieve Monumentwaarden waar is gerenoveerd.

Voor het oeuvre van de landschapsarchitect

Het is zeer waarschijnlijk dat J.D. Zocher jr. het park heeft ontworpen. Dat is herkenbaar aan diverse bestaande en niet meer bestaande, maar met prent en foto's gedocumenteerde onderdelen.

Van de 23 objecten, waarvan 18 buitenplaatsen die Zocher jr. in Zuid-Holland heeft ontworpen, zijn er 8 nog aanwezig en 8 deels aanwezig. Op Rusthoff is de gehele aanleg nog herkenbaar aanwezig, zij het gerenoveerd.

Positieve Monumentwaarde

Vanwege het idee achter het ontwerp

Het idee, de zwaan, uitgebeeld in de vorm van de vijver, was destijds bijzonder. Een bloementuin in de vorm van een bloem of vlinder, een rozentuin in de vorm van een roos, waren 18de eeuwse 'spielerei'. In de 19de eeuw zijn geen voorbeelden bekend, behalve nu de zwaan van Zocher op Rusthoff en een vijver in de vorm van een zwaan van Zwaanwijk (Nigtevecht).

Zeldzaamheidswaarde met een Hoge Monumentwaarde

Vanwege de afleesbaarheid van de historische gelaagdheid

Middeleeuwse sloten, de historische verkaveling en de 19de eeuwse laag zijn nog volop aanwezig. Vervolgens is het particuliere landschapspark omgezet in een 21ste eeuwse publiekspark waarvan de 19de eeuwse herkomst, ondanks de vele 21ste eeuwse elementen, goed herkenbaar is. Hoge Monumentwaarde

Gebruikshistorie

Belang van de aanleg

vanwege de ordening, samenhang en inrichting van de aanleg, passend bij een historische functie.

Als onderdeel van een functionerende buitenplaats en boerderij waren de gronden zo ingericht dat zowel het nut als het vermaak aan de orde kwamen. De grond werd agrarisch gebruikt, wandelpaden lagen in de marge. Lange tijd bleef dat zo, totdat voor de revitalisatie van het park het nodig was om de binnenruimte niet langer voor dieren, maar voor mensen te gebruiken. Positieve Monumentwaarde

Als herinnering aan prominente bewoners

Meer dan een eeuw, 1791-1917, waren vier generaties Charbon eigenaar van Rusthoff.

De laatste particuliere eigenaar van Rusthoff, Jan Adam Charbon jr. was sterk verbonden met het dorp. Hij was meer dan bollenboer en landbouwer. Hij zorgde voor openstelling van de buitenplaats en concerten in de muziektent. Zijn zoon was actief als secretaris van de Harddraverij Vereniging en van de IJvereniging.

Hoge Monumentwaarde

Waarderingskaart

Blauw: Hoge monumentwaarden, van cruciaal belang voor de structuren/of de betekenis van de aanleg

Groen: Positieve monumentwaarden, van belang voor de structuren/of de betekenis van de aanleg

Geel: Indifferente monumentwaarden, van relatief weinig belang voor de structuren/of de betekenis van de aanleg

Het hele grondgebied van het park is behouden = blauw. Daarin liggen delen die gewijzigd zijn maar onmisbaar voor de structuur en betekenis van de aanleg = groen.

De paden en bruggen op nieuwe plekken zijn van relatief weinig (ofwel geen) belang voor de cultuurhistorische betekenis van de aanleg = geel

In de systematiek van de *Richtlijnen tuinhistorisch onderzoek, voor waardenstellingen van groen erfgoed*, is wel de afleesbaarheid van historie opgenomen en hier besproken, maar ontbreekt het criterium belevingswaarde.

Belevingswaarde

Ieder die het park binnenkomt doet dat om iets te beleven, een afleiding van dagelijkse bezigheden, wandelen, zitten in de zon of juist in de schaduw, genieten van rust of juist een babbel met een andere parkbezoeker, koffie drinken in een ontspannen omgeving met fijn uitzicht, dieren bekijken op de kinderboerderij, genieten van vogels, planten en bomen.

Het park is het centrum van de Sassenheimse gemeenschap, vooral bij evenementen en als het mooi weer is.

Hoogste waarde,

omdat het ons inziens de andere waarden overstijgt en veel verschillende aspecten van beleving hieronder vallen.

Gebruik van de parkruimte en beleving van het park.

6 Aanbevelingen

Algemeen

Met hetgeen in dit onderzoek is gevonden over het park, liggen er ook kansen om met goed beheer en enkele projecten monumentale kenmerken te herstellen. Denk hierbij aan het wegnemen van de eentonigheid als gevolg van de dichte bosranden, bv door het herstellen van het grasveldje waar ooit een korenfestival was en het weer zichtbaar maken van de tweede heuvel (zie hoogtekaart pagina 77). In het 21ste eeuwse park kunnen de 19de eeuwse aspecten worden versterkt. Daarbij kunnen de nieuwe recreatie-mogelijkheden behouden blijven.

Zichtassen behouden

De jonge beuk is midden voor het heuveltje geplant in de zichtas naar de toren van de dorpskerk en vanuit een andere hoek gezien in de zichtas naar de St Pancratiuskerk. Ook gezien naar de richting van het paviljoen belemmert de boom het zicht dat door Zocher bedoeld was als een 'theater' ruimte (zie p. 24)

Dezelfde jonge beuk die de brede ruimte vult en het zicht belemmert.

Oriëntatie verbeteren op verschillende manieren:

bruggen verschillend van kleur maken,

stukken grasveld minder maaien,

vooroevers maken, zorgvuldig bepalen waar, ook gecombineerd met hoger gras.

Rhododendrons verminderen op strategische plekken.

Verminderen rododendrons op strategische plekken

2005 Rododendrons op de kop van de vijver zijn hoog uitgegroeid. (SOS F12619)

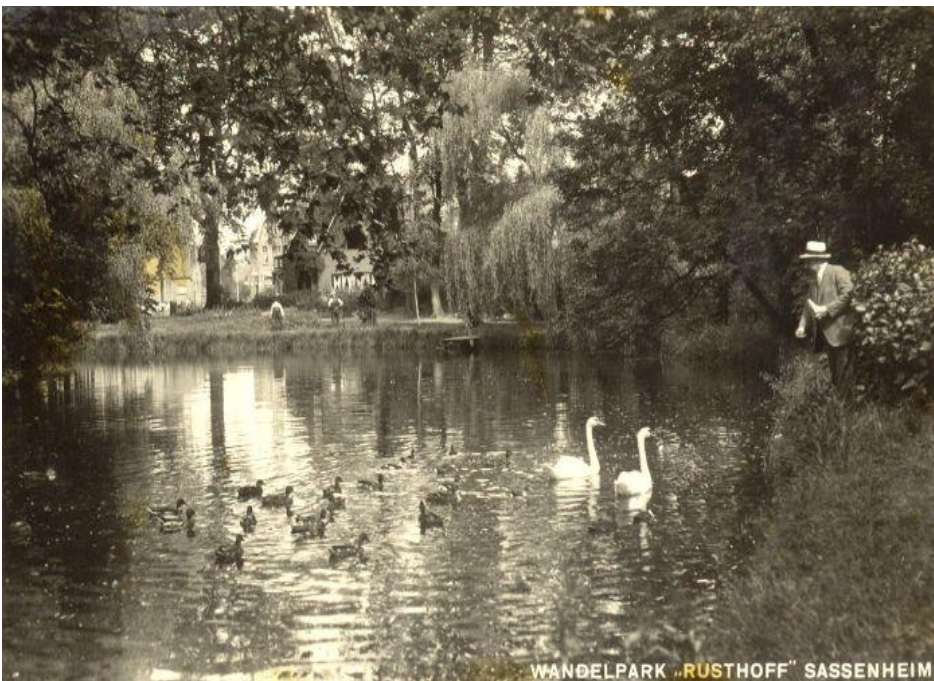
Toen hier de rododendrons werden geplant was het misschien nog niet de bedoeling dat het een ondoorzichtig beeld zou opleveren. In de oude foto's is dit het belangrijkste uitzichtpunt.

Natuurlijker oevers

In het park van Zocher jr. gingen de grasoevers glooiend over in het water. Dat lijkt nu niet meer mogelijk.

Wel kunnen planten langs oevers worden gezet met behulp van vooroevers van verschillende dieptes, waar mogelijk en passend in het beeld.

De oevers werden regelmatig gemaaid, maar niet overal. Op een aantal plaatsen kan het gras minder vaak worden gemaaid, zoals op de foto.

ca. 1950 (SOS 02868) Hoog gras langs de oever rechts.

Boombepaling

Het tellen van jaarringen van geveldde bomen en die in kaart aangeven is verstandig om meer kennis te verwerven over de aanleg en het beheer van het historische park.

De boombepaling bestaat vooral uit eik, beuk en kastanje. Plataan is een bomsort die Zocher ook veel gebruikte. We missen bijzondere parkbomen van Zocher op zichtbare plekken: Robinia pseudoacacia, Varenbeuk, Witte abeel, Italiaanse populier, Aesculus x carnea en naaldbomen (geen coniferen), sortiment uit de Zocher catalogus.

2024 Kastanje uit jaren vijftig schuin in de oever geplant.

Veel bomen staan schuin in de oever. Advies is om heel zorgvuldig te bepalen welke schuin geplante bomen bij uitval wel of niet moeten worden vervangen de 19de eeuwse wel, die uit de jaren vijftig niet altijd, afhankelijk van de plek.

Langjarig Beheerplan

Om bovenstaande wensen en meer te kunnen plannen is een integraal beheerplan nodig waarin de verschillende aspecten met elkaar verenigd kunnen worden. Die aspecten zijn open-dichte ruimtes, paden, water en oevers, bomen, heesters, parkmeubilair en mogelijkheden voor spel en evenementen. Andere belangrijke aspecten zijn de gewenste ontwikkeling van het boombestand op de lange termijn, de randen van het park met doorkijken en dichte stukken. Dit alles vanuit het historisch perspectief met moderne functies en gebruik.

Overplaats

De overplaats is vermoedelijk ook door J.D. Zocher jr. aangelegd en was een onlosmakelijk onderdeel van het landgoed Rusthoff. Het park van de overplaats is blijven bestaan. De aanleg van de Charbonlaan langs de vijver heeft die verbinding niet verbroken. In 1922 was al eens het advies om beide parkdelen beter te laten aansluiten.

Het wordt aanbevolen om de visuele verbinding van beide parkdelen in stand te houden en beter op elkaar te laten aansluiten.

Vanaf de linden-toegangslaan is de drie-stammige esdoorn aan het begin van de Overplaats te zien.

De Overplaats verdient ook een visie en beheerplan voor de lange termijn waarin de koppeling met Park Rusthoff, de functies en de bijbehorende beplanting wordt behandeld.

Overplaats met eilandje (links) en doorzicht naar het gemeentehuis met blauwe jaloezieën

Kaart Aanbevelingen

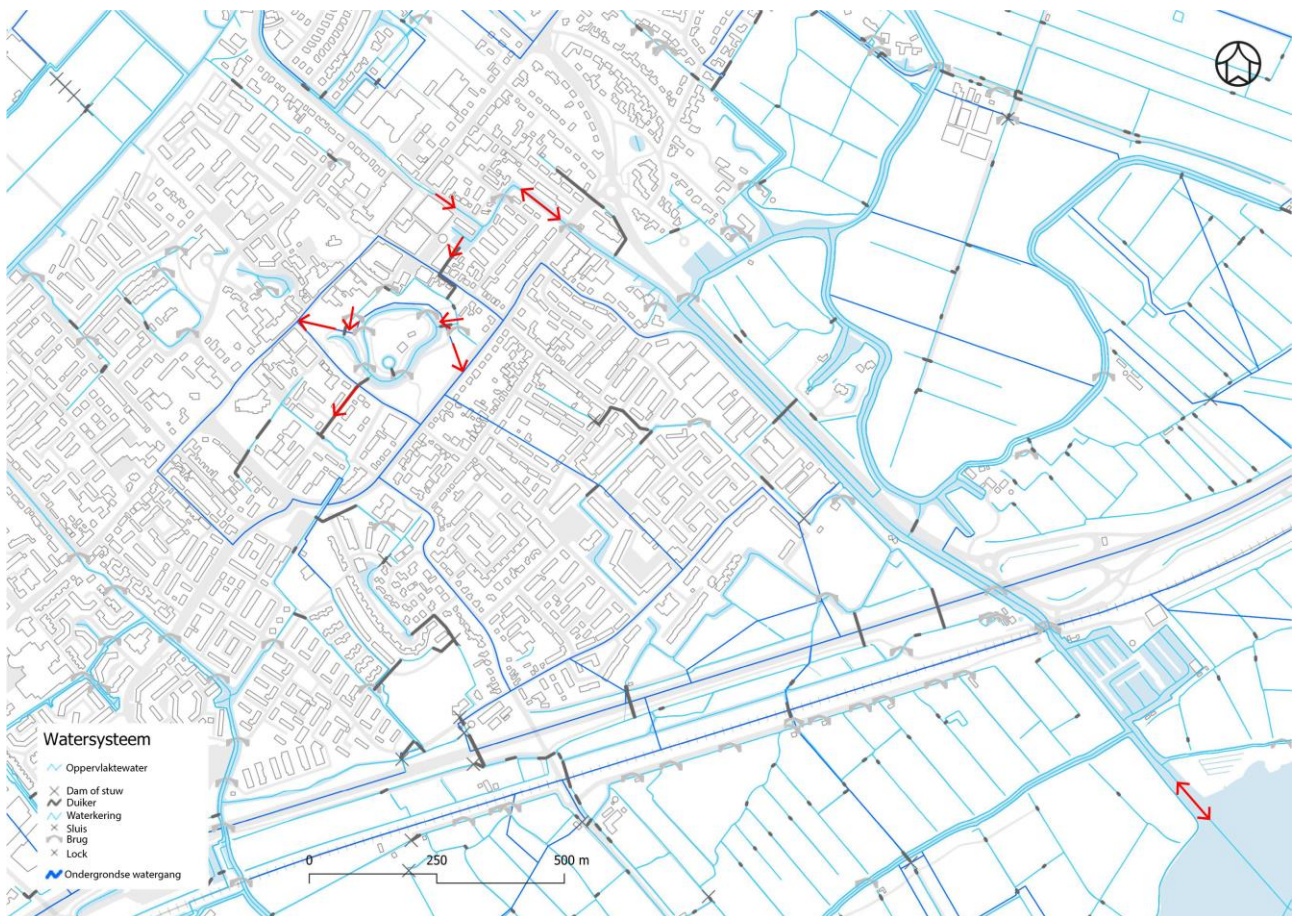
Basiskaart -

Om bovengenoemde ideeën te kunnen uitwerken en voor het beheer van het park is een correcte basiskaart onontbeerlijk. Huidig kaartmateriaal lijkt vooral bedoeld voor de boomkeuringen vanwege veiligheid. Dit bestand dient aangevuld te worden met de naaldbomen, maar ook met een juiste inmeting en informatie over de soort en de geschatte of bekende leeftijd.

Onderzoek waterkwaliteit

Voor het beheer is het ook noodzakelijk om de waterkwaliteit te monitoren. Er bestaan zorgen over eventuele vervuiling doordat het water vanuit de oude haven binnenkomt in Park Rusthoff.

Hieronder is het watersysteem van de omgeving in kaart gebracht. Water stroomt vanuit het noorden richting de oude haven. Van daaraf wordt het door een duiker naar het park geleid. Ook vanuit de Kagerplassen kan tijdens droge perioden water het gebied worden ingelaten. Deze route gaat eveneens door de oude haven.

Watersysteemkaart (Top10NL, PDOK, Hoogheemraadschap van Rijnland).

7 Bronnen

ELO = Erfgoed Leiden en Omstreken

SOS = Stichting Oud Sassenheim

Literatuur

1845 ca. Catalogus van de Boomkwekerij en bloemisterij bij den architect J.D. Zocher Rozenhagen bij Haarlem, ongedateerd. WUR Special Collections.

1972 Hulkenberg, A.M. *'t Seer heerlijk Sassenheim en Voorhout*. Alphen aan den Rijn: Repro-Holland.

1990 Wolvers, P. *Een historische kijk op buitenplaats 'Park Rusthof'*. (SOS).

1991 Moes, Constance D.H. *Architectuur als sieraad van de natuur. De architectuurtekeningen uit het archief van J.D. Zocher jr. (1791-1870) en L.P. Zocher (1820-1915)*. Rotterdam.

1994 Beheerplan Park Rusthoff, Gemeente Teylingen, met A1 losse tekening (SOS)

1997 Harmanni, R. *Jurriaan Andriessen, behangschilder*. Leiden: Leiden University Scholarly Publications (<https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/handle/1887/5429>).

1997 Langeveld, P.J.Th., *Charbon: een naam met een rijk verleden*. In: De Aschpotter, november 1997 (19-24). Sassenheim: Stichting Oud Sassenheim.

1998 Blok, Olde Meierink en partners. *Park Rusthoff te Sassenheim*. Wageningen: SB4.

1998 *Offerte Park Rusthoff*. Den Haag: Bosch&Slabbers landschapsarchitecten.

1998 *Masterplan Rusthoffpark. In opdracht van Rotary Club Sassenheim*. Den Haag: Bosch & Slabbers landschapsarchitecten. Met (kleine) gekleurde tekening.

2001 *Ontwerp Park Rusthoff Sassenheim*. Den Haag: Bosch&Slabbers landschapsarchitecten, met A1 losse tekening.

2002 Bestek Rusthoffpark Bosch Slabbers landschapsarchitecten

2003 Baar, E. van, Straalen, B. van. *Beheerplan park Rusthoff*. Alkmaar: Grontmij Advies & Techniek. Met losse A1 tekening

2006 Albers, Lucia, Bundels, proppen en boeketten, *Tuin en Landschap*, jrg. 28 (2006) nr. 14, p.28-30.

2009 Haartsen, A. *Ontgonnen verleden. Regiobeschrijving provincie Zuid-Holland*. Ede: Directie Kennis, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Rapport DK nr. 2009 /dk116-I. (<https://edepot.wur.nl/144256>).

2010 Albers, Lucia, Bijzondere boomvormen in historische parken, *Arbor Vitae*, jrg. 20 (2010) nr. 3, p. 20-25.

2010 Albers, Lucia, Gemanipuleerde tijd, gemaakte ouderdom, *Tuinjournaal*, jrg. 27 (2010) nr. 3.

2011 *Vernieuwde vlindertuin*. In Parkberichten oktober 2011, pagina 1. Sassenheim: Stichting Vrienden van Park Rusthoff.

2011 *Park Rusthoff te Sassenheim. Beheerplan 2012-2022*. Den Haag: IPC Lughthart. (versie G. Lutgerink, Werkpakketten, tekst ontbreekt.)

2012 *Kinderboerderij in actie*. In: Parkberichten april 2012, pagina 3. Sassenheim: Stichting Vrienden van Park Rusthoff.

2012 Bosch&Slabbers landschapsarchitecten. *Park Rusthoff Sassenheim. Beheervisie*. Den Haag: Bosch & Slabbers landschapsarchitecten.

2015 Geest, A. van der, Lelijveld, A., Overvliet, G., scholten, A., Verhoef, H. *Stratenboek*. Sassenheim: Stichting Oud Sassenheim.

2017 Aschman, K. e.a. *'Zogher, de fameuse aanlegger' – Kwaliteitsimpuls Zocherparken in de Landgoederzone Zuid-Holland. Handreiking bij het beheer en herstel*. Utrecht: Stichting in Arcadië. (<https://www.erfgoedhuis-zh.nl/media/c22hqaxq/zogher-de-fameuse-aanlegger-handreiking-bij-het-beheer-en-herstel.pdf>).

2020 Koeman, S.M.. *Archeologisch bureauonderzoek Park Rusthoff te Sassenheim Gemeente Teylingen*. Duiven: KSP Archeologie.

2021 Slabbers, S., Verheij, U. *Hoofdentree Park Rusthoff*. Den Haag: Bosch&Slabbers landschapsarchitecten.

Websites

- 2020 Binnenste Buiten. *Park Rusthoff in Sassenheim*. <https://binnenstebuiten.kro-ncrv.nl/buitenleven/video/park-rusthoff-in-sassenheim>. Geraadpleegd 18 december 2023.
- 2021 familie Charbon, Louk Box, "Genealogie Flu (Suriname, Nederland, USA 1750-1950)", database, *Genealogie Online*
- 2023 Erfgoedhuis Zuid-Holland. *Negende film over Zuid-Hollandse landgoederen te bewonderen: Rusthoff*. <https://www.erfgoedhuis-zh.nl/nieuws/2023/documentaire-zoekerpark-rusthoff/>.
- 2023 Erfgoedhuis Zuid-Holland. *Verhalen van Hollands Buiten – Park Rusthoff*. <https://www.youtube.com/watch?v=NuOz4zTJ5VA&t=520s>.
- 2023 Erfgoedhuis Zuid-Holland. *Park Rusthoff in Sassenheim – Landschapspark in het hart van Sassenheim*. <https://geschiedenisvanzuidholland.nl/zien-en-doen/locaties/park-rusthoff/>.
- 2023 Erfgoedhuis Zuid-Holland. *Landgoederen en buitenplaatsen ZH: Rusthoff*. <https://www.landgoedenbuitenplaats-zh.nl/zoeken-op-kaart/detailpagina/q/id/14>.
- Fryske Akademy. *HisGIS*. <https://hisgis.nl/kaartviewer/zuid-holland/>.
- Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. *Kadasterlegger 1832. Documentnummer (OAT08181A021)*. <https://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/rce-mediabank/detail/ebe8712a-94d7-11e5-b756-be3c2bdd6e6/media/6afaddbe-cd69-f0aa-ecbd-07fb26aaf226?mode=detail&view=horizontal&q=sassenheim&rows=1&page=22>.
- Stichting beheer park Rusthoff. *Parkhistorie*. <https://parkrusthoff.nl/parkhistorie/>.
- TNO, Geologische Dienst Nederland, *DINOloket. Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond*. <https://www.dinoloket.nl/>. Geraadpleegd 20 december 2023.
- Bomenwacht. *Waardevolle bomen Teylingen*. https://viewer.bomenwacht.nl/?code=Waardevolle_bomen_Teylingen. Geraadpleegd 8-03-2024

Kaarten en plannen Rusthoff

- 1615 Hoogheemraadschap Rijnland, document A-4071: Kaart van het hoogheemraadschap van Rijnland: Warmond – Kagerplassen, (https://www.rijnland.net/over-rijnland/archieven-en-erfgoed/zoeken-in-archieven/?mivast=319&mizig=247&miadt=319&miview=ldt&milang=nl&misort=last_mod%7Cdesc&micode=30A&minr=1056880&miaet=14).
- 1615 Hoogheemraadschap Rijnland, A4177, Caertboek van Rynland: Sassenheim. (https://www.rijnland.net/over-rijnland/archieven-en-erfgoed/zoeken-in-archieven/?mivast=319&mizig=247&miadt=319&miview=ldt&milang=nl&misort=last_mod%7Cdesc&micode=30A&minr=1057116&miaet=14) 1635 Kaart van enkele percelen land, met een totale oppervlakte van vijf morgen 251 roeden gelegen aan de Heerweg bij de kerk te Sassenheim, gemeten door Jan Pieterse Dou. 1635 1 stuk. Rijksarchief 4.HZF, inv.nr. 15.
- 1918 Beheerplan Nederlandse Heidemaatschappij (Paul Wolvers 1990, SOS 0029 H) geen kaart in archief
- 1922-1928 Uitbreidingsplan gemeente Sassenheim. <https://www.erfgoedleiden.nl/collecties/archieven/archievenoverzicht/search/list/withscans/0/findingaid/0660E/file/51/sart/0/limit/10/flimit/5>
<https://www.erfgoedleiden.nl/collecties/archieven/archievenoverzicht/search/list/withscans/0/findingaid/0660E/file/51/sart/0/limit/10/flimit/5>
- 1946 Oorlogsschade beplanting (ELO 1.854.2 – 295 Beplanting en plantsoenen – Vergoeding van oorlogsschade (1940-1945)) + sortimentslijst
- 1956 Uitbreiden park, 1958 / '59 (ELO 1.854.2 – 1415 Parken en plantsoenen 1951/1979)
- 1962 Parkeervakken aan de J.P. Gouverneurlaan (ELO 1.854.2 – 1415 Parken en plantsoenen 1951/1979)
- 1966 Verbeteren en ontsluiting park Rusthoff (ELO 1.854.2 – 1415 Parken en plantsoenen 1951/1979) 1968 Heidemaatschappij Schetsontwerp Park Rusthoff, te verhard en paden, een hertenkamp op beide eilanddelen. 1:500, 70x68 cm (ELO 1.854.2 – 1415 Parken en plantsoenen 1951/1979)
- 1974 Advies Staatsbosbeheer voor het park Rusthoff te Sassenheim. Alleen tekst, geen plan (ELO 1.854.2 – 1415 Parken en plantsoenen 1951/1979)
- 1979 Ontwerp schootuin/heemtuin in park Rusthof. Schaal 1:50. H.Drommel Gemeentewerken, 10-8-'79. SOS zie ook
- 1984 herindeling schooltuinen
- 1981 Beheerplan Oranjewoud (ELO 1.854.2 – 1416 parken en plantsoenen 1980/1990)
- 1984 Openluchtschaakbord (ELO 1.854.2 – 1416 parken en plantsoenen 1980/1990)
- 1984 Herindeling schooltuinen (ELO 1.854.2 – 1416 parken en plantsoenen 1980/1990)
- 1994 Beheerkaart gemeente Sassenheim, Afdeling Openbare werken en Milieu 1994 (SOS 0002 G).
- 1998 Masterplan Bosch & Slabbers (SOS M 0226)
- 2001 Bosch & Slabbers. Definitief ontwerp Park Rusthoff Sassenheim, (collectie Hennes Claassen).

2002 Bosch & Slabbers. Drainagetekening Park Rusthoff te Sassenheim, 1:500.
2002 Bosch & Slabbers. Bestektekeningen Park Rusthoff te Sassenheim.
2003 Beheerkaart Grontmij, 1:500, 19-02-203 (SOS)
2011 Verbetering waterhuishouding Park Rusthoff, Civilink, Gemeente Teylingen, project 11-033-01
2021 Slabbers, S., Verheij, U. *Hoofdentree Park Rusthoff*. Den Haag: Bosch&Slabbers landschapsarchitecten.

Kranten

Delpher advertenties

1899 Leidsch Dagblad 17 april 1899, pagina 10.<https://leiden.courant.nu/issue/LD/1899-04-7/edition/0/page/10?query=>
Leidsch dagblad 7 september 2002. *Sassenheims park maanden dicht*. <https://leiden.courant.nu/issue/LD/2002-09-07/edition/0/page/30>

Tekening, Litho

Tekening van Putti waarvan één met de attributen van Mercurius, Jurriaan Andriessen, 1760 – 1819, RP-T-00-978.
potlood met pen in bruin en penseel in kleuren; tekening geplakt op albumblad, h 162mm × b 91mm

[Meer objectgegevens](#). In Album met ontwerptekeningen voor interieurdecoraties met landschappen en ornamenten en enkele figuurstudies (BI-1899-A-2445) rijksprentenkabinet

Litho P.J. Lutgers, in *Gezigten in de omstreken van 's-Gravenhage en Leyden, Loenen aan de Vecht, 1855*

Archieven

ELO = Erfgoed Leiden en Omstreken:

0660B Inventaris van het archief van Sassenheim, 1811-1920 (1995):

249 Stukken aankoop en verhuur Huis en park Rusthoff

link naar de stukken betreffende de aankoop van Park Rusthoff door de gemeente:

<https://www.erfgoedleiden.nl/collecties/archieven/archievenoverzicht/scans/0660B/2.1.4.5.6>

Verder bekeken:

ELO 0668 nrs 10,11,12, 295, 296 parken en plantsoenen,1415, 1416

066^E nrs 51,52,53

ELO Rechtelijk Archief Sassenheim 1585-1811:

inv.nr.11, jaar 1749, nr 205 Coopaert is schepen en bezit een terrein (Rusthoff?), waarvan de burens worden aangegeven.

inv. nr. 12 folio 119 testament Jacob Coopaert en Grietje Guldemonde: folio 120 Lysbeth Jacobsz v.der Werff, Weduwe Isaac Jacobse Coopaert; folio 122 Isaac Coopaert en Lysbeth Jacobs van der Werff.

SOS = Stichting Oud Sassenheim

1860 No 979 Transportakte Ruthoff van J.A. Charbon sr. Aan J.A. Charbon jr.

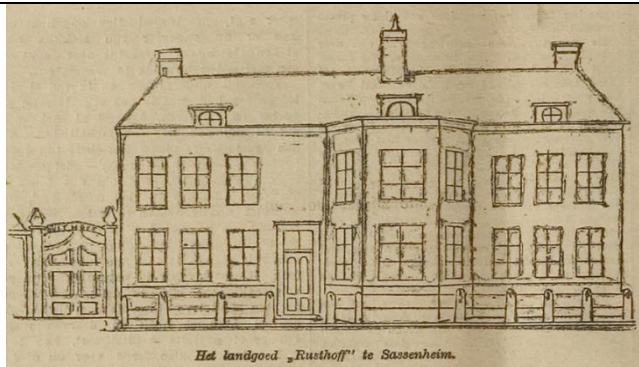
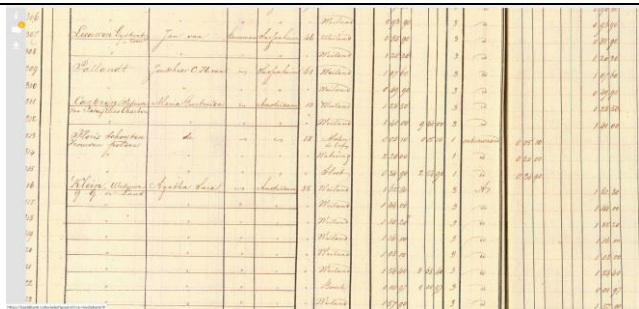
1917 Eigendomsbewijs voor de Gemeente Sassenheim van de buitenplaats Rusthoff te Sassenheim, verleden door G. ten Bruggencate, notaris te Sassenheim.

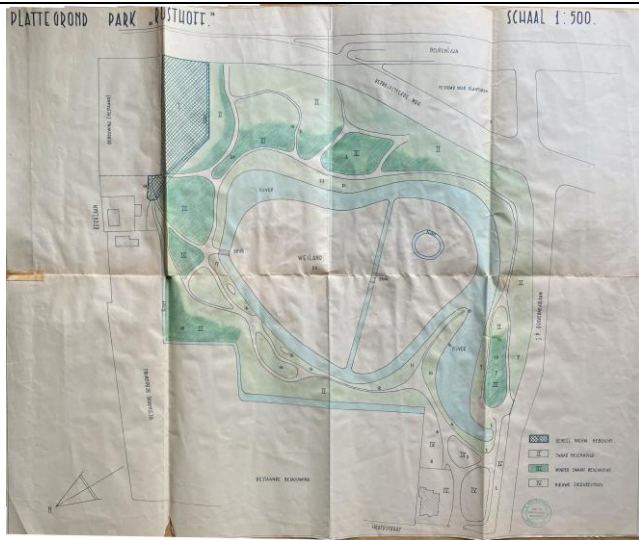
1922 Verlenging huur Huize Rusthoff aan den heer J. Pereboom. Burgemeester en Wethouders van Sassenheim.

Foto's

Tenzij herkomst en dikwijls het jaar zijn vermeld, werden hedendaagse foto's gemaakt in 2023 of 2024 door Lucia Albers of Michel Vedder.

Bijlage: Chronologie Park Rusthoff

Fase 1 Tot 1790		
1609-1613	3 huizen worden gebouwd	
1635		Kaart Gerard Dou. RA
1713	Testament (27 nov. 1713) van Cornelis Gerritsz Ruijsch , Rusthoff voor weduwe M. Ruijsch-Coopaart	
1740	Tuin en tuinsieraden aanwezig.	
1740	Verkoop door Cecilia Coopaart aan Dirk Janszoon van Wetteren , nieuwe eigenaar	
	Jeroen Waasdorp	
	Jacobus Lovering	
	Jacob van den Berg eigenaar	
Fase 2 1790	Jean Adam Charbon I (1729-1798) en Jeanne Marguerite Luzac (1732-1804).	Aankoop boerderij Rusthoff aan de Kerklaan
1790	Aankoop 2 huizen (van erven Lovering)	
1791 15 april	Aankoop 3 ^e huis (van Jacob van den Berg)	
179?		Aaneenvoegen van 2 huizen tot een landhuis aan de Hoofdstraat
Fase 3 1804-1834	Pieter Elias Charbon II (1762-1818) x 1790 Marie Geertruij Carbrijn (1769-1834).	Vroege landschapselementen
1819		Kadastrale kaart Sassenheim, M. Hogerzeil
1832		Kadastrale legger: eigenaar: Maria Geertruida Carbrijn, weduwe van Pieter Elias Charbon II
Fase 4 1835-1877	Jan Adam sr. Charbon III (1793-1877) x 1816 Margaretha Willet (1788-1845): 7 kinderen Pieter Anthony (1809-1863), Pieter Eduard Charbon (1817-ca. 1891)	Landschapspark, aanleg in 2 perioden, 1836 en ca 1840-1850
1836	Toestemming voor het verleggen van de Molentocht	
1839	Aankoop overplaats, omvorming tot landschapspark	

Fase 5 1860-1917	Jan Adam Charbon IV (1827-1916) en M.A. van der Vlies (1833-1904), vier dochters, een zoon	
1871	Verkoop 1700 m2 grond voor bouw gemeentehuis	
1899		Krantenartikel Leidsche Courant rond 1900
1900 ca.		Graven van de Karnemelksloot wegens de veepest
1916	Overlijden Jan Adam jr. Charbon IV	
Fase 6 1917 10 dec.	Gemeentepark Eigendomsbewijs voor de Gemeente Sassenheim van de buitenplaats Rusthoff, notaris G, ten Bruggencate Sassenheim Verhuur aan J. Pereboom 1918-1920 Ruim 27 ha voor f140.000	Aankoop door de gemeente van erven van J.A. Charbon IV
1917	Afbraak boerderij Rusthoeve	
1918		Rapport Heidemij.
1924	Afbraak landhuis Rusthoff, villa Rusthoff gebouwd, bewoond door W. Warnaar, wethouder en bollenkweker	
1940	Verbreden sloot tot ijsbaan	
1946		Plan herstel beplanting door tuinarchitecte S. Neurdenburg
1947	Hernieuwde boomaanplant	
1947	Verplaatsing vrouwenbank	
1960	Inplanten voormalige ambtenarenmoestuinen aan de zuidkant met bosplantsoen	
1970		Verharden paden met asfalt.
1980	Schooltuinen o.l.v. Nico Koelewijn in de voormalige heester-kwekerij in de historische moestuin	
1981	Beheerplan door Oranjewoud met kaart	
1983	Groot onderhoud door hoveniersbedrijf Van Wieringen-Prins	
1994	Beheerplan Gemeente (met kaart). Er is 7.620 stuks nieuwe beplanting uitgevoerd, onder chef-plantsoenen H. Drommel, door Van Wieringen-Prins	BoomInventarisatielijst
1998-12-15	Rapport SB4: Blok, Olde Meierink en Partners	
1998-20-11		Masterplan park

		Rusthoff, Rotarykring
2001 mei		Ontwerp Bosch & Slabbers, gemeente Sassenheim
2001		De Ontmoeting, Paul van Crimpen
2002-03-18		Stichting Vrienden Park Rusthoff
2002	Renovatie: baggeren sloten, nieuwe beschoeiing, padenstelsel herzien, paden verdwijnen, nieuwe (asfalt)paden	
2003		Stichting Beheer Park Rusthoff
2003	19 febr 2003	Beheerplan Grontmij
2004 8 mei	Heropening park	
2006		Bouwaanvraag parkpaviljoen
2010		Parkpaviljoen gereed, gras wordt ingezaaid (SOS F09401)
2011	Brug bij Hema en extra watergang	Bestektekening
2012	Beheervisie van Bosch en Slabbers, met bijlage Maatregelenpakketten door Infra Plan Consultancy Lugthart	
2017		Villa Rusthoff afgebroken
2018		Gedenkteken Crappahoek
2021	Plan herinrichting hoofdingang, Bosch & Slabbers	
2022	Heraanleg lindenlaan hoofdingang met "rode loper"	